

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів та молодих вчених**

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ УШИНСЬКОГО*

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів та молодих вчених**

(м. Одеса, 19 грудня, 2019 р.)

**ОДЕСА
Видавництво ПНПУ ім. К. Д. Ушинського
2020**

УДК: 1+316(062.552)

*Затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».
Протокол № 7 від 27 лютого 2020 р.*

Доктор філософських наук, завідувач кафедри
філософії, психології і педагогіки
Одеської національної академії зв'язку

М. В. Пальчинська

Кандидат філософських наук, доцент кафедри
Філософії та педагогіки
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ю. М. Пазиніч

Науковий редактор: О. Б. Петінова

П-32

Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 19 грудня, 2019 р.) / Наук. ред.: О. Б. Петінова. – Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. – 96 с.

Збірник матеріалів конференції включає тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії». Доповіді були підготовлені в рамках секцій: Сучасне українське суспільство: напрями та тренди соціальних процесів; Молодь ХХІ століття: самореалізація, ціннісні орієнтації, субкультури, ідентифікація; Освіта в суспільстві знань; Розвиток суб'єктів в соціально-економічному просторі України; Сучасні соціальні інститути перед суспільними викликами часу; Освіта без перешкод.

Збірник призначається для магістрантів, аспірантів, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить ця проблематика.

ЗМІСТ

Атаманюк З. М. Кулаков М. В.	Передумови вивчення віртуальної реальності	6
Балацкая А. Петинова О. Б.	Сетевой маркетинг в современном обществе (на материалах социологического опроса)	7
Бахтіна Д. С. Ігумнова Л. В.	Стимулювання інноваційного характеру самозайнятості населення задля сприяння стійкості розвитку національної економіки	9
Беляєва В. О.	Фактори динаміки ціннісних орієнтацій сучасної української студентської молоді	12
Врайт Г. Я., Шилованець В.	Проксеміка в сучасному світі	15
Врайт Г. Я., Шилованець В.	Невербальне спілкування в сучасному житті. Такесика	17
Гаврилюк А. В.	Філософія культури: історичний вимір та актуальні питання	18
Горбас К. О.	Екстраполяція сучасного розвитку валют до криптовалют у сценарій подальшого виникнення власних внутрішніх валют ТНК	20
Дин Юйцзин Виноградова Н. М.	Конфуцианские ценности в процессе подготовки менеджеров в сфере образования	22
Каут Л. А.	Використання кластерного аналізу для визначення комплексів типових завдань контролінгу на фармацевтичному підприємстві	24
Кобцева Д. А. Кривуля П. В.	Використання бутстреп-методу для оцінювання впевненості у результатах оцінювання відносної значущості за шкалою Сааті	28
Кольчак А. В. Борінштейн Є. Р.	Проблема особистості у філософії	32
Лузанова О. С.	Розвиток творчого мислення у студентів економічних спеціальностей	34
Ляпіна Л. А.	Толерантність як соціальний індикатор міжетнічних відносин на півдні України	36

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»*

Левченко І. І.	Визначення множини перекладів дериватного терміну та зіставлення його з родовою категорією на прикладі економічного терміну-оксюмору “internal externality”	37
Негруца Т. В.	Роль філософії в житті сучасної людини	41
Несенюк А. С.	Сучасна актуалізація проблематики розвитку українського соціального підприємництва	42
Пільгуй А.О.	Способи відображення соціальних практик в архітектурі міста	44
Сафонова К. Я. Кривуля П. В.	Обґрунтування пропозиції та завдання верифікації гіпотези профілю належної конотації термінів та терміноелементів	47
Сбитнев Е. Н.	Явление буллинга в украинских реалиях	49
Соріч Р.	Відношення молоді до нової влади	52
Торгашина А. А.	Женщины в науке: философский и социологический аспекты	54
Холончук І. М.	Продуктивність праці молодих фахівців	56
Шестопалов В. І.	Щодо змісту та спрямованості попереднього маркетингового дослідження з точки зору інтерпретації релевантності його розміру та структури бюджету	58
Шилова Є. М.	Методологічний анархізм П. Фейєрабенда	61
Юрчик Т. Г.	Ідеологічний вплив шкіл у системі освіти на суспільство в соціологічній інтерпретації	64

МАТЕРІАЛИ РОБОТИ СЕКЦІЇ «ОСВІТА БЕЗ ПЕРЕШКОД»

Беспалько М. М.	Взаємозв'язок інклюзивно-ресурсного центру з відділом освіти молоді та спорту та закладів освіти	66
Бульдїна Д. Е.	Питання порушення формування навичок читання та письма у дітей	68
Воронкова О. І.	Робота з батьками дітей з особливими освітніми потребами, використовуючи метафоричні асоціативні карти «77 можливостей»	70
Герєга С. О.	Макетування мовлення дітей з низькою мовною активністю	72

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»*

Гончарук С. Я.	ЛФК як одна із провідних ланок діяльності інклюзивно-ресурсних центрів	73
Каушанська М. В. Стадник Н. Ю.	Питання психолого-педагогічної діагностики немовленнєвих дітей в рамках комплексної оцінки інклюзивно-ресурсних центрів	74
Львова І. Г.	Рання логопедична допомога дітям з порушенням мовленнєвого розвитку	76
Немудрова Н. С.	Особливості емоційного розвитку дітей. Емоційний стан дітей дошкільного віку в сучасному світі	78
Орленко І. М.	Взаємодія фахівців ІРЦ та Центру раннього втручання як запорука для успішної реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами	80
Притула А. В.	Проведення тестування академічного інтелекту в інклюзивно-ресурсних центрах	82
Притула А. В.	Діти з гіперактивністю. Поради практичного психолога	83
Соловьева М.	Інклюзивна освіта як модель освітнього середовища	85
Стефанова Г. В.	Робота з батьками дітей з аутизмом 2-3х років	87
Стукас Е. А.	Психолого-педагогічне консультування батьків дітей з особливими освітніми потребами	89
Трапезникова С. С.	Організація спортивних свят для дітей з особливими освітніми потребами	93
Цуркан І. О.	Взаємодія команди фахівців інклюзивно-ресурсних центрів з батьками особливих дітей	95

*Атаманюк З. М., Кулаков М. В.
Університет Ушинського
м. Одеса*

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Віртуальна реальність – створений технічними засобами світ (об'єкти та суб'єкти), який передається людині через його відчуття: зір, слух, нюх, дотик і інші. Віртуальна реальність симулює як вплив, так і реакції на вплив. Об'єкти віртуальної реальності зазвичай ведуть себе близько до поведінки таких же об'єктів зі звичайної реальності. Користувач може впливати з реальними законами фізики (гравітація, властивості води, зіткнення з предметами, відображення і т. п.). Однак часто в розважальних цілях користувачам віртуальних реальностей дозволяється більше, ніж можливо в реальному житті.

Протягом останніх десятиліть ХХ століття відзначені процесами, достатнім чином змінили сучасну соціокультурну реальність. Розвиток засобів масової комунікації та впровадження нових інформаційних технологій призвело до того, що взаємодія людей в сучасному суспільстві все більше набуває віртуальний характер. В результаті інтенсивної глобалізації соціальних і культурних процесів стало можливим поява нового соціального простору, яке ми і називаємо віртуальною реальністю.

І, що найголовніше, кожна людина зараз, в тій чи іншій мірі, користується послугами віртуальної реальності. Вона може переглядати фільми або інший медіа-контент, спілкуватися з іншими людьми по мережі, імітувати соціальне життя і т.п. Цим дана тема і актуальна.

Перші ідеї віртуальної реальності оформилися в самих різних дискурсах. Концепція і практика віртуальної реальності почали зароджуватися в американській молодіжній контркультури, комп'ютерної індустрії, літературі (наукова фантастика), військові розробки, космічних дослідженнях, мистецтві та дизайні.

Прийнято вважати, що ідея віртуальної реальності як «кіберпростору» вперше виникла в знаменитому фантастичному романі-техноутопії «Нейромант» Вільяма Гібсона, де кіберпростір зображується як колективна галюцинація мільйонів людей, яку вони відчувають одночасно в різних географічних місцях, з'єднані через комп'ютерну мережу один з одним. Однак, Гібсон вважав свій роман не пророкуванням майбутнього, а критикою сьогодення. Кіберпростір, керуючі їм безликі корпорації, відчуження технологій, створений пластичною хірургією ідеальний чоловік, підключений до кіберпростору через мозок і нервову систему – це все була алегорія соціального і культурного терору по відношенню до реальної людини.

Кіберпростір – це ментальна карта інформаційних ландшафтів в пам'яті комп'ютера в поєднанні з програмним забезпеченням. Це спосіб надати інформації топологічну визначеність, щоб людина могла звичним чином оперувати даними як речами, але на гіперфункціональному рівні, порівнянному з магією; віртуальна реальність і кіберпростір повинні будити уяву і дати можливість подолати екзистенціальну обмеженість реальності: вийти за межі смерті, часу і тривоги; анулювати свою занедбаність і кінцівку.

Однією з перших історико-теоретичних робіт про віртуальну реальність стала книга американського журналіста Ф. Хемміта «Віртуальна реальність» (1993). Автор розглядає історичні передумови становлення феномена віртуальної реальності в розвитку синтетичних можливостей кіно і кіно-симуляторів. Коріння ж функціональної концепції

віртуальної реальності в контексті осмислення перспектив комп'ютерних систем складаються, вважає він, в наступному:

- 1) функції комп'ютера здатні кардинально змінюватися в залежності від вдосконалення програмного забезпечення;
- 2) віртуальна реальність – оптимізований, більш «природний» для можливостей людини засіб орієнтації у світі електронної інформації;
- 3) операції з компонентами віртуальної реальності потенційно цілком ідентичні операціям з реальними інструментами та предметами;
- 4) праця в середовищі віртуальної реальності супроводжується ефектом легкості, швидкості, носить акцентовано ігровий характер;
- 5) виникає відчуття єдності машини з користувачем, переміщення останнього в віртуальний світ: вплив віртуальних об'єктів сприймається людиною аналогічно «звичайної» реальності, що часом породжує різні психологічні проблеми в тому числі і таке явище, як Інтернет-залежність.

*Балацкая А., Петина О. Б.
Університет Ушинського
г. Одесса*

СЕТЕВОЙ МАРКЕТИНГ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ (НА МАТЕРИАЛАХ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА)

Работа в сетевом маркетинге является одной из форм частного предпринимательства. Для начинающих может быть удобна тем, что для открытия «своего бизнеса» не требуется крупных вложений. MLM является хорошей альтернативой для поглощения безработицы.

Главное, что необходимо знать о сетевом маркетинге– это именно один из методов продажи потребительских товаров. Этим MLM отличается от разного рода «пирамид», организаторы которых зарабатывают за счет взносов новых участников.

В сетевом маркетинге, наоборот, сеть строится для продажи товаров. Компания-производитель получает доход исключительно от продажи своей продукции. И участники сети MLM получают доход от продажи товаров с помощью людей, которые благодаря им обучились этому бизнесу.

Таким образом, многоуровневый маркетинг и экономическая ситуация в стране – стороны одной монеты, так как имеют тенденцию влиять друг на друга. Отношение украинцев к феномену сетевой торговли спорное.

Сетевые компании лучше переживают экономические кризисы, чем линейный бизнес. Сетевой маркетинг позволяет человеку самостоятельно выбирать темпы роста, график и занятость, а также партнёров по бизнесу. Дистрибьютор взаимодействует в сети на партнёрских условиях, что позволяет избежать отношений подчинённости.

Цель: исследовать отношение и доверие украинцев к многоуровневому/сетевому маркетингу.

Предмет: отношение украинцев к сетевому/многоуровневому маркетингу.

Гипотезы:

1. МЛМ определенно влияет на экономику Украины, скорее положительно, чем отрицательно.

2. Проблема сетевого маркетинга в Украине может заключаться в том, что в большинстве случаев реклама и цена не отвечают качеству и, следовательно, доверие народа лишь падает.

3. Предполагается, что сетевой маркетинг не приводит к мировому экономическому кризису.

4. Следует ожидать, что большинство украинцев абсолютно не доверяют многоуровневому маркетингу или так называемым «невидимым продавцам».

5. Путем решения данной проблемы может быть более честный подход сетевых организаций по отношению к потребителям.

6. МЛМ способствует улучшению экономики, так как способствует повышению налоговых отчислений.

Место проведения: ТОВ «Суши Хаус Украина».

Выводы: На основе проведенного опроса и результатов эмпирических данных мы можем сделать выводы относительно гипотез исследования.

Гипотеза, исходящая от цели исследования подтверждается абсолютно. Так как было определено, что повышение налоговых отчислений в данной сфере способствует увеличению национального дохода, улучшению уровня жизни. Сетевой маркетинг помогает снизить безработицу. МЛМ является хорошей альтернативой для поглощения безработицы. Тем не менее, ответ не может быть полностью положительным в силу того, что сетевой маркетинг нередко теряет доверие среди потребителей несоответствием обещаний качества с действительностью.

Вторая гипотеза о проблеме сетевого маркетинга подтверждается на примерах международных компаний AMWAY, AVON, ORIFLAME и т.п. Кроме того, что вышеупомянутые организации имеет дистрибьюторов в разных точках мира, качество оставляет желать лучшего, а доверие народа, соответственно падает.

Следующая гипотеза остается неподтвержденной до конца. Многоуровневый маркетинг может стать одной из причин мирового кризиса, но не основной.

Гипотеза о доверии украинцев к сетевому маркетингу не оправдалась, так как большинство продемонстрировали положительное и нейтральное отношение к вышеупомянутому вопросу.

Пятая гипотеза доказала право на существование, так как большинство респондентов именно некачественные товары считает основным фактором избегания пользования услугами сетевых организаций.

Последняя гипотеза частично подтвердилась, но вторая сторона медали заключается в том, что сетевой маркетинг не может в полной мере способствовать улучшению экономического положения в стране, так как уровень человеческого недоверия к нему относительно велик.

Анкета содержала 1 вопрос-уловку, где вопрос звучал следующим образом: «Знаете ли Вы, что по данным ВЭФ Украина занимает 10 место в рейтинге из 100 стран по общему состоянию экономики?». Предлагаемыми вариантами ответа были «да», «нет», «свой вариант». И 5 респондентов из 30 выбрали ответ «Да», что продемонстрировало их нечестный подход по отношению к всему анкетированию. Таким образом, вопрос-уловка, к сожалению, выполнил свою работу.

На основе проведенного исследования можем сделать вывод, что большинство украинцев осведомлены общим экономическим положением страны. Кроме того, украинцы пользуются услугами сетевого/многоуровневого маркетинга, при этом, не зная вышеупомянутого понятия. Также исследование определило отлчительно невысокий уровень доверия украинцев к различным сетевым компаниям в сети Интернет.

Исходя из поставленных задач можем сделать такие выводы:

1. Преимуществом сетевого маркетинга являются неограниченные возможности, отсутствие инвестиций, сокращение уровня безработицы, развитие в геометрической прогрессии и повышение налоговых отчислений. Недостатками являются не всегда высокое качество продукции, ненадежность и не прозрачность.

2. Уровень доверия украинцев к МЛМ относительно не низок, тем не менее не может стать выше из-за несоответствия ожиданий и реальности.

3. Основные причины недоверия к сетевому маркетингу: ошибочное сравнение с инвестиционными пирамидами, часто слишком дорогая продукция, негативное отношение к маркетингу большинства людей.

4. В ходе анализа ответов респондентов вычислено 17,3% дистрибьюторов в сфере сетевого маркетинга.

5. Определенно, МЛМ нестабильно влияет на экономику страны через обязательную плату налогов и широкое распространение различного рода продукций. Впрочем, отрицательно и положительное влияние постоянно меняется в силу уровня доверия и/или разочарования народа.

Бахтіна Д. С., Ігумнова Л. В.

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ САМОЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЗАДЛЯ СПРИЯННЯ СТІЙКОСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема цього доповіді базується на визнанні спорідненості проблематики, а через це й предметних областей таких тематик: інноваційної економіки, економічного акселератору, стійкого (або як тепер частіше вживають – сталого) розвитку, самозайнятості населення, регулювання національної економіки, державних асигнувань. На нашу думку тільки поєднуючи ці тематики разом можна вирішувати актуальні питання у кожній проблематиці з названих. Розглянемо аргументацію на користь цього у стислих тезах, лише додавши до вступу, що певною мірою презентовані міркування адаптують положення [2] та надають подальшого розвитку тезам, які було викладено у [7].

Ідея інноваційної економіки висуває серед інших тез ще й тезу про важливість креативних здібностей людини, яка діє в господарчій сфері, але ця креативність не відокремлюється від підприємницького хисту – скоріше кожна людина буде вступати в контрактні стосунки з іншими, ієрархічні підприємства значною мірою підуть. Така тенденція кореспондується з розповсюдженням у сучасності фрілансу, роботою вдома та іншими формами зайнятості, які за змістом або належать до самозайнятості, або наближуються до неї. Але широкий загал ще не розуміє головної тенденції змін у технологічному укладі, тому держава та громадські інститути мають роз'яснювати та стимулювати певні тенденції, не обмежуючись традиційними політиками регулювання національної економіки та вже традиційною повісткою денною у ЗМІ: екологія, нерівність, війни, цифровізація, генна модифікація рослин та тварин, тощо. Самозайнятість – не тільки як форма подолання безробіття, а як новітня форма дистанційної інноваційної сітрової самоорганізації креативних працівників – має також вийти до переліку тем для обговорення у широкому загалі. Видатки на стимулювання певних форм самозайнятості, які будуть відповідати потребам переходу до інноваційної

економіки, мають характер акселеративних асигнувань, хоча це й не є очевидним з першого погляду. Тому розглянемо це докладніше.

Ідея акселеративних асигнувань базується на самому явищі акселератора, для визначення суті якого достатньо навести декілька цитат: «Акселератор (Accelerator) – це коефіцієнт, що показує, наскільки збільшуються інвестиції при зростанні доходу» [1]. Автономні інвестиції викликають, з ростом доходу, стимульовані інвестиції (похідні інвестиції), що залежать від динаміки доходу. Це отримало назву ефекту акселератора (прискорювача). Але "колесо" прискорювача може обернутися і в іншу сторону. Скорочення доходу буде зменшувати і похідні інвестиції, а це буде вести до стагнації економіки [1]. Історія поняття пов'язана з декількома відомими економістами. У 1903 році вийшла стаття Томаса Карвера «Пропозиція для теорії промислових депресій», яка є джерелом створення принципу акселерації. А в 1909 році А. Афталъон публікує статтю «Есе про теорію періодично повторюваних криз. Реальність загального надвиробництва», де вперше описує ефект акселератора і сам акселератор, а в 1917 році виходить стаття Дж. Кларка «Ділова акселерація і закон попиту; технічний фактор в економічних циклах», у який автор повторно відкриває ефект акселератора і задає модель акселератора [1].

Ідея акселератору досить вивчена у економіці, тому не має сенсу її реферативного викладання у цих тезах. Але надамо пояснення до наведених цитат: оскільки все більше значення отримує поняття людського капіталу, то мають поширюватися також дослідження інвестицій у людський капітал, бо категорії «інвестиції» та «капітал» пов'язані як перемінна потоку та перемінна запасу (про це детальніше у [9]), – тому віддача від зростання людського капіталу є віддачею від інвестицій, а похідні інвестиції, які спричинено зростанням людського капіталу, вже й відбивають явище акселератору.

Людський капітал самозайнятої особи – це такий само (а може ще й більшою мірою) людський капітал, як і у працівників підприємств. Але мобільність самозайнятих осіб вище, а також вище відповідальність за самих себе та результати своєї діяльності. Таким чином, зростання людського капіталу самозайнятих осіб двома шляхами забезпечує стійкий розвиток країни: по-перше, відносні темпи розвитку країни надають якісне місце у глобальній економіці, а тому та держава, яка підтримує високі темпи інвестицій, має отримувати відносно більшу стійкість; по-друге, різні об'єкти інвестування характеризуються різною чутливістю до глобальних та системних ризиків – з цього приводу людський капітал самозайнятих осіб є досить мобільним і тому стійким об'єктом інвестування.

Рольову взаємодію самозайнятої особи показують існуючі правові нормативні акти, які містяться у [5, 11, 12]. Для держави самозайнята особа – це платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності. Державі має сенс надати допомогу самозайнятим особам, та спрямувати їх до належних орієнтирів у своїй діяльності. Першим завданням є донести інформацію що потрібно для того щоб стати самозайнятою особою в Україні, – поки ще й це завдання не вирішено достатньою мірою.

Розглядаючи з точки зору економіки, самозанятість – одна з форм трудової зайнятості, що передбачає самостійну організацію власної трудової діяльності, самостійне розпорядження вигодами від цієї діяльності та несення всіх пов'язаних із нею ризиків.

Дуже часто самозайнятих людей плутають з фрілансерами але існують деякі відмінності. Фрілансери – це ті, хто заробляє не тільки на основному місці роботи. Таку людину можуть оформити в штат лише на певний проект.

Для того щоб стати самозайнятою особою потрібно стати на облік, звернувшись до контролюючих органів за місцем проживання – це можна зробити двома способами: 1) прийти особисто (власноручно написати заяву на реєстрацію як фізична особа, яка має

намір вести незалежну професійну діяльність додавши до заяви документ, що підтверджує законне право на здійснення даної діяльності); 2) відправити рекомендований лист з описом вкладення та заявою. На наступний робочий день поставлять на облік як самозайнята особа і можливо буде отримати довідку про взяття на такий облік на підставі статті 65 НК. Причини відмови в розгляді документів: 1) наявність обмежень на провадження незалежної професійної діяльності, встановлених законодавством; 2) коли документи подані за неналежним місцем обліку; 3) коли документи не відповідають встановленим вимогам, подані не в повному обсязі або коли зазначені в різних документах відомості є взаємно невідповідними; 4) коли фізичну особу вже поставлено на облік як самозайняту особу; 5) неподання для реєстрації особою, що має намір здійснювати незалежну професійну діяльність, свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката і таке інше), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності. Податки якими обкладаються самозайняті люди: 1) доходи, отримані протягом календарного року від провадження незалежної професійної діяльності, оподатковуються за ставкою 18%; 2) військовий збір 1,5%. Самозайняті особи мають надавати до 1 травня року наступного за звітним податкову декларацію за результатами звітного року, але якщо останній день строку подання декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем. Самозайнята особа повинна буде виплатити суму податкового зобов'язання яку він вказав у декларації до 1 серпня року.

Самозайнятих в Україні рахують не часто і визначити хто з них приватні підприємці, а хто незалежні працівники – практично неможливо, більшість самозайнятих працюють у "тіні". Але слід визнати, що це такі ж самі за змістом економічні актори, як і підприємці та наймані працівники – вони функціонують у юрисдикції певної держави та вступають у такі ж відносини з нею, виконуючі господарську діяльність. Враховуючі потреби трансформування національної економіки України слід розглядати самозайнятість як об'єкт цільових (спрямованих на стимулювання інноваційного характеру сфери самозайнятості) асигнувань та інвестицій, які можуть мати переваги з точки зору досягнення акселеративного ефекту та забезпечення стійкого розвитку країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баскин А. С., Лекции по экономической теории / А. С. Баскин, О. И. Боткин, М. С. Ишманова. – Ижевск: Издательский дом "Удмуртский университет", 2000. – 552 с.
2. Ватулин В. М. Различение кредиторов-анигиляторов и кредиторов-эдификаторов при оценивании экономической безопасности финансовых учреждений и локального кредитного рынка / В. М. Ватулин, П. В. Кривуля // Мат. междунар. научно-практ. конф. «Перспективные вопросы мировой науки», 17–25 декабря 2013 г. – София: Бялгород-БГ ООД, 2013. – С. 43-45.
3. Гарченко. Фрилансер или самозанятый – кем быть выгоднее? / Гарченко // etcetera. Интернет-газета. – Режим доступа: <https://etcetera.media/frilanser-ili-samozanyatyiy-kem-byit-vyigodnee.html>
4. Давиденко Н. Концептуальні підходи до капіталізації підприємств / Н. Давиденко // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – № 1. – С. 62-67.
5. Державна фіскальна служба України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/samozaynyatim-osobam/zagalna-informatsiya/>
6. Економічний словник-довідник / головн.ред С. В. Мочерного. Київ-Тернопіль : 2002. Т. 3. – 310 с.

7. Игумнова Л. В. Косвенное стимулирование капитализации малого бизнеса посредством установления приоритетов социальных выплат и государственных ассигнований в социальную сферу / Л. В. Игумнова, Д. С. Бахтина // Стратегічні перспективи розвитку промислових регіонів України в умовах економічної турбулентності : Всеукр. студент. науково-практ. конф. (Маріуполь, 10 січня 2019 р.) : тези доп. / редкол.: А. А. Меліхов [та ін.]; ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь: ПДТУ, 2019. – С. 320-321.

8. Кривуля, П. В. Застосування моделі ситуаційної діагностики для інтерпретування структурної динаміки вартості підприємства / П. В. Кривуля, Р. О. Мозговий // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2013. – № 2 (191). Ч. 2. – С. 62-70.

9. Кривуля П. В. Экспериментальный кластер термина «инвестиции» и последовательность изучения сегментов порождённой им эклектичной предметной области / П. В. Кривуля // Модернізація фінансово-кредитної системи: досвід та перспективи : тези доповідей III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 27-29 квіт. 2016 р. – Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – С. 101–107.

10. Михайлович Ю.М. Концептуалізація поняття «Соціальний інститут» в сучасній соціології/ Ю. М. Михайлович // Краснодарський університет: «Историческая и социально-образовательная мысль» 2011. – 162 с.

11. Налоговый кодекс України – Режим доступу: <https://i.factor.ua/law-23/section-97/article-16650/>

12. Налогообложение доходов самозанятых лиц – 2018: – Режим доступу: https://prostopravo.com.ua/nalogi/stati/nalogooblozhenie_dohodov_samozanyatyh_lits_2018

Беляєва В. О.

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків*

ФАКТОРИ ДИНАМІКИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, здійснюють помітний вплив на свідомість та поведінку всіх соціальних груп, у тому числі студентської молоді, зокрема, їхні ціннісні орієнтації. З огляду на місце та роль студентської молоді в суспільних перетвореннях, особливої актуальності набуває аналіз динаміки ціннісних орієнтацій цієї групи, визначення вектору такої динаміки. Звернувшись до аналізу змін, яких зазнавали ціннісні орієнтації українського студентства за часів незалежності, ми акцентували увагу на матеріалах досліджень за обраною нами проблематикою, зокрема тих, що були проведені кафедрою соціології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна протягом 2000-2017 рр. (а саме 2001, 2006, 2009, 2015, 2017).

Але перш ніж проаналізувати емпіричну інформацію, необхідно уточнити основне поняття нашої роботи, а саме поняття «ціннісні орієнтації». Зазначимо, що ми зверталися до дефініції, сформульованої В. С. Бакіровим, який визначив ціннісні орієнтації, як «системно пов'язані ціннісні уявлення, що реально детермінують вчинки і дії людини, виявляються і знаходять себе в практичній поведінці, визначаючи якісну своєрідність життєдіяльності особистості, її спосіб життя» [1, с. 118]. Підкреслимо, що теоретичною

базою зазначених вище досліджень є концепція сучасного американського соціолога Р. Інглхарта. «Згідно з його теорією про ціннісний зсув у глобальній перспективі, кожне наступне покоління після Другої світової війни живе краще, ніж попереднє. В результаті цього відбувається поступовий перехід від так званих матеріалістичних (економічна та фізична безпека) до постматеріалістичних (самовираження, самореалізація та якість життя) цінностей.» [2, с. 136]. Такий аксіоперехід був зафіксований Р. Інглхартом у найбільш економічно розвинених країнах світу. Але у ході дослідження української молоді було виявлено, що ознаки такого переходу характерні й для ціннісної свідомості студентства України, яку не можна віднести до найбільш економічно благополучних країн.

Зазначимо, що дані 2017 року, на жаль, не є репрезентативними, адже вони були взяті з загальнонаціонального дослідження, де саме студентська молодь серед вікової групи 18-29 складала невелику частину. Але, аналізуючи ці дані, ми можемо робити певні припущення щодо тенденцій зміни ціннісної свідомості молоді. У ході аналізу отриманих даних ми виявили, що рангові позиції багатьох ціннісних орієнтацій студентської молоді у 2001, 2006, 2009 та 2015 зазнавали невеликих змін або взагалі залишалися незмінними (див. табл. 1). Звернемо увагу на те, що рангова позиція такої цінносної орієнтації, як «гарні стосунки з оточуючими людьми» у 2015 році різко впала на сім одиниць, опинившись на десятій позиції замість третьої, яку вона зберігала у 2006 та 2009 роках. Можемо зробити припущення, що це пов'язано з тим, що в сучасних умовах відбувається процес індивідуалізації ціннісної свідомості, як зазначають багато сучасних дослідників, у тому числі, наприклад, Ульріх Бек. А ціннісна орієнтація «гарні стосунки з оточуючими людьми» є колективістською.

Матеріальний добробут – найперше, що цінують представники сучасної української молоді. Нагадаємо, що дані 2017 року не є репрезентативними, але зробимо припущення, що така ситуація може пояснюватися кризовим економічним становищем в Україні. Згідно з результатами всеукраїнського дослідження «Особливості ставлення українців до грошей», здійсненого соціологічною групою «Рейтинг» у лютому 2017, абсолютна більшість респондентів згодні з тим, що гроші важливі (90%), наявність заощаджень дозволяє почувати себе безпечніше (87%), гроші – це добре (85%) та гроші дають свободу і незалежність (79%) [3]. І хоча дане дослідження не обмежувалося студентською молоддю України (респонденти від 18 років і старше), маючи такі дані, можемо стверджувати, що такі погляди на цінність грошей характерні й для студентів.

Втім, така ціннісна орієнтація як «можливість розвитку, реалізації своїх здібностей, талантів» зайняла 11 рангову позицію, хоча раніше вона була в числі найважливіших. Пов'язуючи цей факт з тим, що матеріальний добробут для сучасного студентства є найвищою ціннісною орієнтацією, можемо зробити припущення, що для студентської молоді не дуже важливо, як саме вона буде заробляти гроші: головне – бути матеріально забезпеченим. Це підтверджується й тим, що високе службове і громадське положення мають 17 ранг. Отже, можливо, молодь вважає, що «швидкий» та «легкий», але значний заробіток важливіший за більш довготривалий шлях самореалізації та обіймання високих посад. У цьому прослідковується матеріалістична спрямованість студентів. Однак якщо не враховувати дані 2017 року, адже вони не є репрезентативними, можемо побачити, що ця ціннісна орієнтація навпаки підвищилася за рангом, що говорить про тенденцію посмодернізації ціннісної свідомості українського студентства.

Отже, зробивши вторинний аналіз даних щодо динаміки ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді України, ми погоджуємося з авторами дослідження відносно того, що, попри певну матеріалізацію ціннісних орієнтацій, студентство відрізняє постмодерністський ціннісний дискурс. Окрім того, студентство має схильність скоріше

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»*

до індивідуалістських цінностей, ніж до колективістських. Проте це ствердження необхідно перевірити в ході подальших досліджень ціннісної свідомості студентської молоді України.

Таблиця 1

Динаміка орієнтацій українських студентів на термінальні цінності (середні (S) та ранги (R), за даними опитувань 2001, 2006, 2009 та 2015 рр.)

Ціннісні орієнтації	2001		2006		2009		2015		2017	
	S	R	S	R	S	R	S	R	S	R
Цікава, творча робота	3,37	11	3,28	11	3,44	12	3,28	8	3,56	12-13
Матеріальний добробут	3,54	6-7	3,51	6	3,52	7	3,35	6	3,78	1
Гарні стосунки з оточуючими людьми	3,59	5	3,64	3	3,60	3	3,25	10	3,62	9
Можливість приносити користь людям	2,82	16	3,03	15	3,36	14	3,00	14	3,22	16
Участь у громадському житті, у вирішенні суспільних проблем	2,37	18	2,47	17	2,95	17	2,62	17	2,82	18
Освіченість, знання	3,48	8	3,47	8	3,47	10	3,32	7	3,61	10
Особистий спокій, відсутність неприємностей	3,16	13-14	3,27	12	3,49	9	3,24	11	3,68	5
Сімейне благополуччя	3,47	2	3,79	2	3,80	2	3,51	1	3,7	3-4
Здоров'я	3,76	1	3,82	1	3,83	1	3,50	2	3,43	14
Любов ¹	-	-	-	-	-	-	-	-	3,65	7
Дружба ²	-	-	-	-	-	-	-	-	3,76	2
Повноцінний відпочинок, цікаві розваги	3,41	9	3,25	13	3,38	13	3,19	12	3,56	12-13
Високе службове і громадське положення	3,16	13-14	3,00	16	3,25	16	2,82	16	3,02	17
Залучення до літератури та мистецтва	2,78	17	3,32	18	2,70	18	2,57	18	2,51	19
Екологічна безпека	3,12	15	3,06	14	3,29	15	2,91	15	3,37	15
Порозуміння з батьками, старшим поколінням ³	3,34	12	3,37	9	3,50	8	3,19	13	-	-
Особиста свобода, незалежність у судженнях і діях	3,62	4	3,49	7	3,55	5-6	3,35	5	3,63	8
Можливість розвитку, реалізації своїх здібностей, талантів	3,54	6-7	3,52	5	3,55	5-6	3,39	3	3,57	11
Економічна незалежність	3,65	3	3,55	4	3,57	4	3,39	4	3,7	3-4
Побутовий комфорт	3,40	10	3,33	10	3,46	11	3,28	9	3,66	6

1 В інструментарії досліджень, здійснених протягом 2000-2015 р.р., такої цінності не було.

2 В інструментарії досліджень, здійснених протягом 2000-2015 р.р., такої цінності не було.

3 В інструментарії дослідження 2017 р., такої цінності не було.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бакиров В. С. Ценностное сознание и активизация человеческого фактора / В. С. Бакиров. – Х.: Вища школа, 1988. – 152.
2. Сокурянська Л. Г., Свід О. Динаміка ціннісних орієнтацій українських студентів часів незалежності : назад до «матеріалізму»? Український соціологічний журнал. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. № 1-2. Вип. 17-18. С. 135-139.
3. Особливості ставлення українців до грошей. Соціологічна група «Рейтинг». URL:http://ratinggroup.ua/ru/research/ukraine/osobennosti_otnosheniya_ukraincev_k_dengam.html
4. Здоров'я та самопочуття українців. Соціологічна група «Рейтинг». URL:http://ratinggroup.ua/ru/research/ukraine/zdorove_i_samochuvstvie_ukraincev.html

*Врайт Г. Я., Гнатюк А.
Університет Ушинського
м. Одеса*

ПРОКСЕМІКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Проксеміка – це область соціальної психології і семіотики, що вивчає просторові і тимчасові знакові системи спілкування. Проксеміка досліджує просторові умови спілкування – взаємне розташування співрозмовників в момент їх фізичного, візуального або іншого контакту. В залежності від часу доби, наповненості приміщення і власного фізичного стану людина може займати в приміщенні різні місця. Людям властивий стратифікований простір, надягаючи на нього незриму сітку координат і маркерів, які дозволяють судити про соціальне становище, установки та самооцінку.

Антрополог Едвард Холл в 1950-х роках, досліджуючи особистісний простір людини в його повсякденній поведінці, позначав цим терміном аналіз того, як людина здійснює спонтанне структурування мікропросторів – міжсуб'єктних просторів, організація простору в своїх оселях, планування міської середовища. Він прийшов до нового розуміння взаємовідносин між людьми. Кожна людина має певну територію, та вважає її особистою. Відстань при спілкуванні залежить від багатьох факторів (походження, культура, особисті уподобання). При дуже малій або великій відстані люди можуть відчувати незручність і дискомфорт.

Холл виділяв чотири міжсуб'єктних зони:

Інтимна (0-0,5м), персональна (особистісна) (0,5-1,2м), соціальна (1,2м-3,65м), публічна дистанція (3,65 м і більше).

Інтимна дистанція.

Вона має два інтервали: «близький» і «далекий». Близький інтервал – безпосередній контакт; далекий – відстань від 15 до 45 см. За цією дистанцією немов зарезервована область для обміну інтимними посланнями на мові тіла (взаємний дотик, контакт очей).

Особиста дистанція.

Близький інтервал: 45-75 см, далекий: 75-120 см. Те, як близько стоять один до одного люди, сигналізує про їхні стосунки, або про те, що вони відчують один до одного. Дружина може спокійно стояти всередині близької особистої зони свого чоловіка. Для іншої жінки перебувати в ній – зовсім інша справа.

Публічна дистанція.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

Близький інтервал: 350-750 см. Далекий інтервал: більше 750 см. Це якраз та відстань, на якій зазвичай знаходяться доповідачі від своїх слухачів.

Вибір дистанції залежить від: 1) взаємовідносин між людьми (як правило, люди стоять ближче до тих, кому вони симпатизують); 2) індивідуальних особливостей людини (наприклад інтроверти погано переносять занадто близьку дистанцію).

Особливу увагу доктор Холл приділив значенню проксеміки в різних культурах. Наприклад в Японії, на думку Холла, скупченість людей є ознакою теплої і приємної інтимної близькості. Холл відзначає, що в деяких ситуаціях люди вважають за краще знаходитися якомога ближче один до одного. Доктор Кін, який написав книгу "Жива Японія", підкреслював, що в японській мові немає слова для позначення "усамітнення". Це зовсім не означає, що у японців немає уявлення про те, що таке "усамітнення" Для японця поняття "усамітнення" пов'язано тільки з особистим будинком.

Як і японці, араби прагнуть бути якомога ближче один до одного. Але, якщо на людях араби незмінно перебувають скупчено, то всередині арабських будинків занадто багато порожнечі. Арабські будинки великі і порожні, а люди всередині них скупчені на невеликому просторі. Перегородок між кімнатами зазвичай немає, тому що незважаючи на бажання мати в своєму розпорядженні як можна більше простору, араби не люблять бути на самоті і скупчуються разом в своїх просторах будинках.

Між арабською і японською скупченістю існує принципова відмінність. Араб любить доторкатися до свого компаньйона, відчувати і нюхати його. Якщо ви не хочете дихати на вашого друга, це означає, що ви соромитесь його.

У той же час, як підкреслює Холл, араб незалежно від того, наскільки близько він хоче опинитися до своїх ближніх, час від часу прагне побути один. Для того, щоб залишитися одному, він перерізає лінії комунікації. Він іде в себе, і цей відхід поважають його оточуючі. Його відхід у себе виражає на мові тіла думка: "Мені потрібно усамітнення. Незважаючи на те, що я фізично з вами, доторкаюся до вас і живу з вами, я повинен піти в свою шкаралупу".

Якщо з таким зіткнеться американець, він буде вважати таку поведінку образливою. Це буде розцінюватись як небажання спілкуватися або розрив відносин. Таку поведінку буде розцінено як образу.

Коли два араба розмовляють один з одним, вони напружено дивляться в очі один одному. В американській культурі не прийнято, щоб чоловіки дивилися один одному в очі з такою інтенсивністю.

Слід мати на увазі, що у різних народів відстань для бесіди помітно відрізняються.

Близька дистанція: араби, японці, італійці, іспанці, французи, греки, жителі Південної Америки, які проживають в Північній Америці. Середня: англійці, шведи, жителі Швейцарії, німці, австрійці, австралійці, новозеландці.

Для дистанції спілкування не менш значущі і такі фактори, як соціальний престиж або соціальний стан співрозмовника, інтравертність-екстравертність, загальний обсяг бесіди і, що особливо важливо, – її зміст.

Все це демонструє значення і силу дистанції, а також показує, що всім корисно навчитися більш тонко відчувати всі нюанси положення, займаного нами по відношенню до співрозмовника. При тісному спілкуванні відіграє роль кожен сантиметр відстані, що розділяє співрозмовників. Тому важливо розуміти всі тонкощі процесів невербального спілкування, керуючих нами на рівні підсвідомості.

Врайт Г. Я., Шилованець В.
Університет Ушинського
м. Одеса

НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ. ТАКЕСИКА

Невербальна комунікація відіграє дуже велику роль в нашому житті. Як правило, невербальне спілкування відбувається неусвідомлено та мимовільно. Воно допомагає виявити справжні, щирі емоції людини.

До невербальної комунікації належать, як одним із засобів спілкування, різні рухи тіла (жести, міміка, пантоміміка). Однією з систем невербального спілкування є такесика.

Такесика – це наука про дотики. Сюди відносять фізичний контакт у вигляді рукостискань, обіймів, поцілунків і т.д. Використання людиною в спілкуванні динамічних дотиків визначається статусом партнерів, їх віку, статі, ступенем знайомства. Знанням основ цієї науки має кожен.

Австралійський спеціаліст "з мови рухів тіла" А. Піз стверджує, що за допомогою слів передається лише 7 % інформації, зате за допомогою звукових засобів (включаючи тон голосу, інтонацію тощо) — 38 %, міміки, жестів, пози — 55 %.

Одним з видів такесики є рукостискання. Його поділяють на декілька видів. Наприклад, деякі рукостискання можуть бути неупередженими і неемоційними, що створює враження, немовби ви торкаєтесь до «мертвої риби», особливо якщо рука холодна і липка. Це залишає неприємне відчуття. Люди зазвичай асоціюють це з безхарактерністю людини, особливо через те, що рука такої людини легко піддається натиску.

Міцне рукостискання аж до хрускоту пальців є відмінною рисою агресивної, жорсткої людини. Потиск кінчиків пальців замість руки, коли помилково в долоню полягають тільки пальці. Навіть якщо ініціатор вітання дружельюбно налаштований по відношенню до реципієнта, фактично він не впевнений в собі. Мета цього рукостискання полягає в тому, щоб тримати партнера на зручній для себе відстані.

Потиск незогнутою, прямою рукою є ознакою агресивної людини. Його головне призначення в тому, щоб зберегти дистанцію і не допустити людину в свою особисту зону. Це рукостискання використовується також з метою захисту своєї особистої території.

Стародавні греки тиснули один одному руки так само, як ми це робимо зараз, і це було жестом доброзичливості, гостинності та довіри. У середньовічній Європі, королі і лицарі простягали один одному руки, щоб показати, що у них немає зброї, і вони не несуть ніякої шкоди іншій людині. Цей жест також означав рівність, на відміну від поклону і цілування рук, які означали відмінності і панування однієї людини над іншим.

Рукостискання прийнято у всьому світі, особливо в Європі і Північній Америці. Воно є універсальним і в той же час індивідуальним, так як в різних місцях люди накладають на нього відмінні риси.

Наприклад, на Філіппінах люди злегка тиснуть руки. У Малайзії, жест вітання включає в себе знизування руки співрозмовника, притягання руки до своїх грудей і питання: "Куди ти йдеш?". Жителі Беніну захоплюють пальці при рукостисканні, злегка стосуються долонь і пальців, питаючи: "Як ви прокинулися?".

На Гренаді рукостискання більше нагадує удари кулаками, а в Південній Африці ритуал зчеплення мізинцями, знизування кулаками і знову зчеплення мізинцями, став поширений і на багатьох вулицях в США. У Сінгапурі, зустрічаються також повертають долоні до грудей, залишаючи їх на серце, щоб показати розташування.

Другим видом такесики є обійми. При зустрічі вони символізують емоційний зв'язок між співрозмовниками. Так вітаються близькі друзі, родичі, кохані, батьки і діти. Характер обіймів залежить від того, наскільки близькі один одному ці люди.

Ходіння за руку, під руку, обійнявшись несе повідомлення про близькі стосунки. «Ця людина – моя», – йдеться в ньому. А ось хто «моя», – друг, коханий, родич, – залежить вже від самого способу спільного ходіння.

І до останнього можна віднести поцілунки. Поцілунок покликаний передати своє ставлення іншої людини. Це демонстрація дружби, поваги, прихильності, любові.

Цей короткий перелік досить-таки стандартних жестів свідчить не тільки про необхідність враховувати ті труднощі і бар'єри, які виникають в невербальній комунікації, а й показує, як легко ненавмисно образити своїх ділових партнерів – представників іншої культури.

Таким чином, кожен компонент невербальної комунікації можна розглядати як певний код, так як системи невербальної комунікації відіграють велику допоміжну, а іноді і самостійну роль у комунікативному процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багдасарова Н. А. Лексичне вираження емоцій у контексті різних культур / Н. А. Багдасарова. – М., 2004.
2. Лабунська В. А. Невербальне поведінка (соціально-перцептивний підхід) / В. А. Лабунська. – Ростов н / Д : Фенікс, 1986.
3. Фасгп Дж. Мова тіла. Як зрозуміти іноземця без слів / Дж. Фасгп, Е. Хол. – М. : Вече, 1995.
4. Waykun. Як люди вітають один одного в різних країнах світу. – [елек. ресурс] – <http://ua.waykun.com/articles/jak-ljudi-vitajut-odin-odnogo-v-riznih-krainah.php>

Гаврилюк А. В.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса*

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ: ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР ТА АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Філософія культури досліджує сутність і значення культури, осмислює засади культури та перспективи її розвитку. В рамках цієї дисципліни здійснюється порівняння культури і природи, культури і цивілізації.

Культура як явище охоплює всі сфери суспільного життя. Термін походить від латинського «cultura», що означає «оброблення, виховання, утворення, розвиток, шанування». Тобто спочатку термін «культура» розумівся, як вплив на природу: оброблення ґрунтів та виховання людини. У пізньоримській імперії та в епоху Середньовіччя поняття «культура» асоціювалося з міським укладом життя і пов'язаними з ним благами цивілізації. У часи Відродження поняття «культура» використовували як ознаку особистої досконалості [2, с. 54]. Культура також розглядалася як сукупність зразків поведінки. У наш час поняття «культура» пов'язується з духовними та матеріальними надбаннями людства.

Філософія як світоглядне знання не могла не включити проблеми культури в поле своїх досліджень. Історія філософської думки була сповнена наполегливими спробами

величких мислителів досягнути світ культури. Розділ філософського знання, що досліджує останню, дістав назву «філософія культури».

Термін «філософія культури» було запроваджено німецьким романтиком А. Мюлером. На його думку філософія культури являє собою дослідження єдності сутнісних засад культурного процесу, закономірностей складових культури. Деякі мислителі пов'язують філософію культури з цінностями духовного життя, а інші тлумачать останню як ідеологію, характеристику людської поведінки [4, с. 42].

Перші спроби філософського осмислення культури пов'язані з явищем секуляризації, відділенням культури від релігії. В добу Нового часу з'являються уявлення, що людський світ відрізняється від природного світу. І. Кант розділяв ці два світи. На його погляд світ природи – це світ причин та наслідків; світ культури – це світ свободи людини, що завдяки розуму прагне до пошуку істини. Тому починаючи з Нового часу поняття «культура» стає філософською категорією [1, с. 271].

Новий ракурс розуміння культури запропоновано в другій половині XIX ст. неокантіанцями. Вони сформулювали аксіологічне розуміння культури, яке визнається та є досить впливовим і сьогодні. Розвитком теоретичних та філософських поглядів на культуру займалися такі видатні постаті, як В. Віндельбанд, Е. Кассіпер, Г. Ріккерт та ін.. [4, с. 56]. Глибокі думки стосовно природи культури висловив засновник фрайбурзької (баденської) школи неокантіанства В. Віндельбанд (1848-1915). Пояснюючи, що є культура, дослідник ґрунтується на категорії цінностей, яка представляє світ трансцендентальних сутностей поряд зі світом буття та сферою свідомості. Культуру Віндельбанд трактує як сукупність всього того, що людська свідомість завдяки власній розумності випрацьовує з наданого їй матеріалу. Культура розуміється Віндельбандом як духовний феномен. В її основі є глибинна сутність, яка обґрунтовує інтелектуальне життя людей. В культурі представлені такі історичні абсолюти, як істина, благо, краса, святість [3, с. 342].

Отже, філософія культури – це галузь знань, яка покликана осмислювати і пояснювати сутнісні засади культури, закономірності та перспективи її розвитку, досліджувати відмінності та співвідношення культури з природою та цивілізацією. Об'єктом дослідження філософії культури є розвиток філософських поглядів на культуру в різні епохи, логіка становлення філософських концепцій культури, взаємодія соціального і культурного прогресу, проблеми культури в контексті глобальних проблем сучасності. Предметом її вивчення є структура, функції та роль культури в житті людини і суспільства. Філософія культури спрямована на виявлення провідних тенденцій в еволюції культури, на розкриття причин її кризових явищ. Філософія культури вивчає зміну суб'єкта культури в процесі розвитку цивілізації, діалектику взаємозв'язку національного і загальнолюдського в культурі [1, с. 498].

Отже, філософія культури – це дуже важливий розділ філософського знання. Говорячи метафорично, це «шлях душі до самої себе» [2, с. 274]. Філософія культури сьогодні постає як усвідомлення важливих духовних процесів, пов'язаних з творчою природою свідомості. Лише в сфері свідомості, усвідомлюючи сама себе, культура набуває цілісності. На тлі поширення масової культури, загального занепаду культурного життя філософський аналіз культури, закономірностей її розвитку набуває гострої актуальності. В таких умовах питання осягнення сутності культури постає не лише перед культурологами або мистецтвознавцями, а й перед кожним індивідом. Філософія культури дозволяє прилучитися до подібних питань, відшукати відповіді та усвідомити власну відповідальність за майбутнє культурного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горлач М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. та ін. Коментар до конституційних змін: Підручник. – К.: Центр учбової літера' тури, 2008. – 1028 с.
2. Каган М. С. Філософія культури : навчальний посібник для академічного бакалаврата / М. С. Каган. – Москва: Юрайт, 2018. – 353 с.
3. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 592 с.
4. Філософія: Навчальний посібник (для студентів 2 курсу ФПО і заочного навчання). / Л. О. Радіонова. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 142 с.

Горбас К. О.

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

**ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ВАЛЮТ ДО КРИПТОВАЛЮТ
У СЦЕНАРІЙ ПОДАЛЬШОГО ВИНИКНЕННЯ ВЛАСНИХ
ВНУТРІШНІХ ВАЛЮТ ТНК**

Сучасне покоління спостерігає бурхливий розвиток науки та техніки. Людство пройшло довгий шлях від найпростіших парових двигунів до потужних атомних електростанцій, людина оволоділа енергією сил природи та навіть підкорила космічні простори. Прогрес невпинно рухається вперед. Підтвердженням цього є поява пристроїв, які звільнили людину від необхідності слідкувати за процесом виробництва та керувати ним. Обчислювальна техніка починає використовуватись не тільки для управління технологічними процесами і вирішення складних конструкторських задач, а й у сфері управління народним господарством, економікою та плануванням.

Важливим моментом технологічного розвитку є його вплив на економічну сферу життя. Зокрема електронні гроші стали звичним явищем в системі розрахунків. Станом на сьогодні центральні банки не випускають цифрові гроші. Але час не стоїть на місці. І зараз ми спостерігаємо ріст популярності криптовалют – абсолютно нового платіжного засобу XXI століття, який має ряд особливостей порівняно з іншими електронними грошима. Сьогодні незліченна кількість людей користується криптовалютами, тисячі розрахункових операцій здійснюється в електронній системі криптовалют.

Важко уявити на скільки незручно здійснювались віддалені розрахунки задовго до створення електронних систем. Віддалені платежі реалізовувались прямою пересилкою готівкових грошей. За такої ситуації сторони розрахунку могли зовсім не довіряти один одному. Для продавця головним було отримати гроші за товар або послугу, а для покупця – звільнитись від зобов'язань. Згодом з'явилися посередники, яким довіряли обидві сторони угоди. Фізично гроші не обов'язково було транспортувати, так як можна було використовувати попередній запас. Це дозволило пришвидшити та здешевити платежі, зробити їх безпечнішими. Однією з особливостей таких платежів стала можливість їх відмінити та блокувати. З розвитком технологій все гостріше поставало питання створення електронних платіжних систем. Було багато спроб створення безпечних та надійних електронних платежів, та мало з них були успішними. Сьогодні актуальним постає питання можливих варіантів застосування криптовалют для спрощення системи розрахунків.

Важливим напрямком дослідження розвитку криптовалют є можливість їх застосування на підприємстві. В професійному середовищі ведеться безліч дискусій, про те, де можна використовувати децентралізовані технології окрім сфери фінансів. Адже як відомо можливості і перспективи технологій, які стоять за криптовалютами не розкриті навіть на половину. Одним з найбільш перспективних напрямків використання таких технологій є їх запровадження на підприємствах. Це може бути використано для оптимізації бухгалтерії, для обліку продуктивності працівників чи розрахунку заробітної плати. Про такий варіант впровадження криптовалют може вестися багато дискусій. Однак, очевидно, що в майбутньому компанії, які не користуватимуться такими технологіями не зможуть зберегти свої позиції на ринку конкурентів.

Сьогодні керівники багатьох підприємств з підозрою ставляться до крипто-технологій і реальних прикладів їх застосування не існує. Проте такі проекти існують на папері та переживають стадію розвитку та вдосконалення. Так підприємство може використовувати платформу криптовалют і розраховуватись зі своїми робітниками в біткоінах. Таким чином підприємство може не використовувати свій банківський рахунок.

Впровадивши криптовалютні технології в систему управління підприємством, можливо не тільки випустити електронні акції компанії і зробити працівників реальними співвласниками підприємства, а й значно скоротити операційні витрати. Це особливо актуально для масштабних бізнес-моделей, де постійно зростає кількість робочого персоналу і відбувається постійна ротація кадрів. Тож з точки зору ефективності та зручності простіше буде розраховувати заробітну плату на основі технологій криптовалют, ніж традиційно. Використання технологій криптовалют потенційно спроможне допомогти спростити фінансовий та бухгалтерський облік, а головне забезпечити максимальну прозорість у діяльності компаній. Якщо розглядати ідеальні умови, в яких можна сформувати систему оподаткування, яка була б заснованою на технології криптовалюти, то можна повністю відмовитись від важкої організаційно-методичної складової забезпечення бухгалтерії.

Ще одним значним моментом є взаємовідносини акціонерів або робітників з роботодавцем. Крипто-технології дозволять організувати та автоматизувати процес роботи з акціями за допомогою системи розумних контактів. У випадку відносин робітників та роботодавця не завжди правдива інформація, що зарплата робітника буде рости разом з доходом компанії, стане більш реальною. Для абсолютної прозорості в прибутку підприємства, достатньо буде мати декілька крипто-гаманців на які надходитимуть всі зароблені кошти. Таким чином робітник зможе дізнатися, чи дійсно у його компанії не має коштів, чи існують інші причини затримки заробітної плати. Для розрахунку заробітної плати зручним шляхом було б доцільно мати на підприємстві власну криптовалюту, яку вкінці місяця можливо було б обміняти на реальну валюту за певним курсом. Впровадження криптовалют в міжнародні розрахунки поки що також залишається на стадії розвитку. Та на жаль це залежить не тільки від здатності та бажання самих підприємств, а й від державної політики та пріоритетів розвитку самої країни. Адже деякі країни виступають яскравими прихильниками криптовалют, а інші вимагають заборони використання такої системи. Проте в будь-якому разі в системі криптовалют містяться корисні елементи, на основі яких можна покращити вже існуючі системи зовнішньоекономічних розрахунків та діяльності підприємств. У будь-якому разі слід відмітити той факт, що емітентом валюти потенційно може бути якась певна спільнота, що працює на засадах сітьової, а не ієрархічної організації. У разі великого підприємства можна припускати створення фіктивних спільнот, криптоспільнот та подібних рішень, які все ж таки будуть фактично відбивати ситуацію утворення внутрішньоорганізаційної валюти. Система побудови і принципи функціонування

криптовалют та їх запровадження на підприємствах у вигляді хоча б умовної одиниці оцінки вартості може стати переломним моментом не лише для діяльності підприємств, але й для глобальної економічної системи.

Також використання криптовалют у зовнішньоекономічній діяльності підприємства має багато перспектив розвитку, але поки що для цього необхідна вагома підтримка з боку держави. Використання криптовалют в міжнародній діяльності підприємства стане можливим лише коли учасники міжнародного ринку дійдуть згоди щодо статусу електронних грошових систем. Але головною перспективою використання криптовалют підприємством є міжнародні розрахунки за товари та послуги. Але і тут на підприємство чекають проблеми. Адже операції з криптовалютами кожною країною регулюються різним чином: одні країни прагнуть до запровадження ліцензійного підходу, інші – правовими методами унеможливають розрахунки в криптовалютах. Але, не зважаючи на певні вади на шляху такого можливого розвитку криптовалют, цікавим моментом у використанні криптовалют на підприємстві є саме створення на основі системи обігу криптовалюти власної валюти підприємства. Її використання було б особливо доречним для транснаціональних корпорацій, що знаходяться на території різних країн та континентів. ТНК змогли б значно швидше та з мінімальними витратами здійснювати розрахунки між своїми дивізіонними підрозділами.

Власники підприємств в свою чергу в праві самі вирішувати впроваджувати систему криптовалют на підприємстві чи краще відмовитись від такої практики. Та можна одне стверджувати точно: час не стоїть на місці і рано чи пізно доведеться використовувати подібні грошові системи, випереджаючи інших або наздоганяючи їх. Скоріше за все вони будуть набагато досконалішими, безпечнішими та зручнішими у використанні ніж вже існуючі криптовалюти, – поки що можна робити сценарні прогнози з цього приводу.

*Дин Юйцзин, Виноградова Н. М.
Університет Ушинського
г. Одесса*

КОНФУЦИАНСКИЕ ЦЕННОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРОВ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Анализируя фундаментальное значение традиционных китайских ценностей, я выявила их влияние на формирование и обучение менеджеров образования и государственных (муниципальных) служащих Китая. Исходя из философского значения конфуцианского учения, правил китайского языка и литературы, я хочу подчеркнуть положительное значение иероглифов и каллиграфии для развития способностей человека. Идеи Конфуция оказывают огромное влияние на современное китайское общество. Они предусматривают выполнение людьми своих обязанностей в соответствии с их уровнем образования и моральными качествами. Строгое соблюдение этикета и норм поведения, играет положительную роль во всех образовательных учреждениях, включая семью. Так как образование менеджеров должно быть разносторонним, то изучение таких видов искусств как каллиграфия, поэзия, и живопись является обязательными.

Также древние китайские мудрецы считали, что и музыка является неотъемлемой частью образовательного процесса. Китайская педагогика успешно использует многовековые традиции Поднебесной, связанные с обязательным музыкальным

образованием молодежи. Древние учителя считали, что понимание законов музыки способствует постижению Великого Дао, а вибрация звуков раскрывает первоосновы жизни и дарует бессмертие. Мелодия в китайской музыке выражает, прежде всего, смысл, а не эмоции, что обусловлено особенностями языка, который тесно связан с национальным мелосом и разговорной речью. Воспитательное значение музыкального наследия объясняется онтологическим происхождением этого вида искусства. Кроме обозначения радости и всего, что приносит наслаждение, иероглиф «юэ» включает широкий спектр творческой деятельности человека. Категория «музыка» включает важное воспитательное понятие «сун», означающее «гимн – колокол».

Китайский иероглиф «музыка» содержит значение государственного гимна. Государственный гимн Китая имеет колоссальное влияние на воспитательную практику, и партийно-патриотическую направленность обучения. Гимн Китая был сочинен как призыв к освободительной войне против японской агрессии и как стремление к свободе и миру для человечества. Он напоминает поколению молодых китайцев всегда чтить свою историю и осознать великую миссию своей Родины.

На основе конфуцианской модели воспитания – гуманность, соблюдение норм поведения и моральных принципов, великий Учитель Конфуции создал тип менеджера и чиновника, который обеспечил высокоэффективное управление, сформировал гармонические условия производственного процесса и лояльные психологические нормы поведения человека в коллективе. В середине XX и XXI веков некоторые ведущие корпорации Европы предприняли попытку реализовать в работе своих предприятий человеческие отношения, используя при этом этические фундаментальные положения конфуцианских философских школ VI – III веков до нашей эры. В блестящую плеяду конфуцианских наставников входят имена педагогов, ученых и поэтов древнего и средневекового Китая: Янь Чжигуй, Хань Юй, Ху Эй, Джу Си и др. Даже краткий перечень их педагогических идей и достижений вызывает глубокое чувство признательности и благодарности не только у китайских работников образования, но и у европейских ученых практиков. Эффективность китайского менеджмента напрямую зависит от четкого распределения ресурсов и кадров, от личностных отношений и благоприятного климата, который является базой взаимодействия между структурами руководства и подчиненными. Личные качества менеджера прямо влияют на его управленческую деятельность, а также на создание благоприятных условий взаимодействия между коллективом и работникам. При подготовке менеджера различных сферах деятельности, особенно руководителя образовательного процесса, требуется углубленное изучение древнекитайских ценностей образования.

На мой взгляд, в скором будущем китайский менеджмент станет одним из основ этической жизни многих народов. Учитывая строгое ограничение природных ресурсов, шансы на процветание будут иметь только те государства, граждане которых воспитаны на высоких морально-нравственных принципах, то есть конфуцианских ценностях.

Конфуций говорил: “ Можно всю жизнь проклинать темноту, а можно зажечь маленькую свечку”. Я уверена, в скором будущем, в Украине зажгутся много свечей!

*Каут Л. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСІВ ТИПОВИХ ЗАВДАНЬ КОНТРОЛІНГУ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Проведене дослідження теоретичних основ щодо сутності поняття «контролінг» та особливостей його розвитку на фармацевтичному підприємстві надало можливості визначити більш чіткі завдання. У результаті аналітичного дослідження у роботі визначено складу типових завдань контролінгу з метою визначення внутрішніх функціональних комплексів обов'язків працівників, що має забезпечити комплексне розв'язання проблемних ситуацій, які виникають на фармацевтичному підприємстві.

Для підприємства, що працює за сучасних умов господарювання, однією з головних задач, є створення інструментарію, який може допомогти модернізувати інформаційну та організаційну структуру підприємства так, щоб вирішувалися базові проблеми його розвитку, які в майбутньому змогли забезпечити позитивний результат діяльності підприємства. Систему контролінгу, його методи, принципи, інструменти можна віднести до такого інструментарію.

Об'єктом дослідження виступила господарська діяльність фармацевтичного підприємства, а предметом дослідження – умови, засоби, завдання і регламенти виконання функціонального призначення контролінгу господарських операцій. Інформаційною базою дослідження об'єкту стало ПАТ «Фармак». Мета роботи – систематизація методичних засобів контролінгу та забезпечуючих його функцій менеджменту у відповідності з характерними комплексними проблемними ситуаціями фармацевтичного підприємства.

Для проведення аналізу складу типових завдань контролінгу з метою визначення внутрішніх функціональних комплексів було побудовано матриці суміжності. Такі матриці надають змогу виявити внутрішні зв'язки комплексності серед завдань ситуаційного контролінгу. Перша така матриця містить щільність зв'язків між функціями та типовими завданнями ситуаційного контролінгу на фармацевтичному підприємстві. Поля у такій матриці містять якісні оцінки декількох типів: 0-передують і забезпечують; 1-передують і визначають; 2-паралельна і незалежна; 3-паралельна і доповнює результат рішення задачі; 4-незалежна ні по порядку ні по результату; 5-становлять невід'ємні частини отримання загального результату. Функції було розглянуто у такому складі: 1) зберігання печатної продукції; 2) зберігання готової продукції; 3) зберігання проміжної продукції; 4) забезпечення якості; 5) управління виробничими запасами; 6) контроль технологічного процесу; 7) підвищення кваліфікації робітників; 8) застосування документації; 9) контроль документації, зберігання документації; 10) підтримання гігієнічних вимог; 11) управління матеріальним потоком в процесі транспортування; 12) організація транспортування вантажів; організація робочих місць; 13) управління персоналом. Також розглянуто типові завдання: 1) працевлаштування кваліфікованих працівників; 2) здійснення технологічного процесу; 3) фасування лікарських засобів; 4) маркування первинної упаковки; 5) маркування вторинної упаковки; 6) складування інструкцій; 7) знищення бракованого та невикористаного печатного матеріалу; 8) відвезення продукції на склад до зони "карантин"; 9) відвезення перевіреної готової продукції на склад в відзначену зону; 10) підготовка товару до відправки; 11) закупорювання; 12) мийка ампул/пеналів/-флаконів; 13) сушіння ампул/пеналів/флаконів; 14) приготування пігулки маси;

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»*

15) таблетування; 16) заповнення етикеток на проміжну та печатну продукцію; 17) заповнення протоколу/звіту; 18) відбір продукції на пробу; 19) очищення робочої зони; 20) оцінка готової продукції на кількість та якість; 21) перевірка пачок; 22) перевірка інструкцій; 23) блістерування; 24) розлив спреїв; 25) покривання таблеток) 26) нанесення індивідуальної етикетки на пенали (туби, флакони); 27) упаковка пеналів (туб, флаконів) в пачки; 28) нанесення на гофротару номер пакувальника, групову етикетку та маніпуляційні знаки; 29) упаковка пачок в гофротару; 30) транспортування товару.

Розширення матриці табл. 3.3 шляхом доповнення всіх зв'язків надано у табл. 1.

Таблиця 1

Матриця суміжності для всієї множини типових завдань контролінгу,
які виникають у логістичному процесі на фармацевтичному підприємстві

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
3	2	5	5	0	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	0	1	1	0	0	2	2	2	5	5	2	0	2	2	2	2
4	2	5	0	5	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	5	0	2	2	2	3	0	2	5	0	2	2	2
5	2	5	2	2	5	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	3	0	2	5	2	2	2	2	2	0	2	2	2
6	2	5	2	2	2	5	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	3	0	2	2	5	2	2	2	2	0	2	2	2
7	2	5	2	3	3	3	5	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	5	2	5	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8	2	5	2	2	2	2	5	2	2	0	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2
9	2	5	2	2	2	2	2	2	5	1	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0
10	2	5	2	2	2	2	2	2	1	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5
11	2	5	0	2	2	2	2	0	2	2	5	2	2	2	2	3	3	2	0	2	2	2	2	3	2	0	2	2	2	2
12	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	0	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
13	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	5	0	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
14	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	5	5	2	3	3	0	2	2	2	2	0	0	2	2	2	2	2
15	2	5	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	5	2	3	3	0	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2
16	2	5	1	3	3	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	5	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
17	2	5	1	3	1	1	1	2	2	2	3	2	2	3	3	2	5	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2	3	2
18	2	5	0	5	3	3	2	3	2	2	2	2	2	3	3	2	2	5	2	1	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
19	2	5	0	0	0	0	5	2	2	2	0	0	0	0	0	2	2	2	5	2	2	2	0	0	0	2	2	2	0	2
20	2	5	2	2	2	2	2	3	0	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
21	2	5	2	2	5	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	5	2	2	2	2	2	5	2	2	2
22	2	5	2	2	2	5	5	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	5	2	2	2	2	5	2	2	2
23	2	5	5	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	0	2	2	2	5	2	0	2	0	2	2	2
24	2	5	5	0	2	2	2	2	2	2	3	2	2	0	2	2	2	3	0	2	2	2	2	5	2	2	2	2	2	2
25	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	0	2	2	3	0	2	2	2	0	2	5	2	2	2	2	2
26	2	5	0	5	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	5	0	2	2	2
27	2	5	2	0	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	5	5	0	2	2	0	5	0	2	2	2
28	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	5	0	2	2
29	2	5	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	0	2	2	2	2	2	2	2	0	5	2	2
30	2	5	2	2	2	2	2	2	0	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5

Результати кластерного аналізу за цією матрицею надано на рис. 1-7. Використання кластерного аналізу надає можливість встановити угруповання типових гавань у комплекси.

Типові завдання 3, 4, 11, 23, 24 складають – підготовка продукції до упаковки. Якщо при блістеруванні плівка припаюється до таблеток, то потрібно зменшити температуру. Якщо, утворюються складки на плівці, тоді потрібно зменшити тиск повітря на стадії попередньої витяжки.

Типові завдання 12,13 – підготовка ємності для препарату.

Якщо, при покриванні таблеток відбувається відколювання оболонки, тоді потрібно зменшити швидкість обертання котла, або збільшити швидкість розпилення розчину.

Типові завдання 14, 15, 25 – приготування нерозфасованої продукції. Якщо флакони/ампули мають подряпини, розбиті – потрібно їх відбракувати в контейнер та позначити етикеткою брак.

Типові завдання 5, 6 – підготовка печатного матеріалу. Якщо при печаті пачок, друк нечіткий, то потрібно вирівняти символи, збільшити час нагріву, або відрегулювати положення валіку. Якщо при складуванні інструкцій проходить дві і більше інструкцій, то потрібно зменшити проміжок захоплюючого механізму.

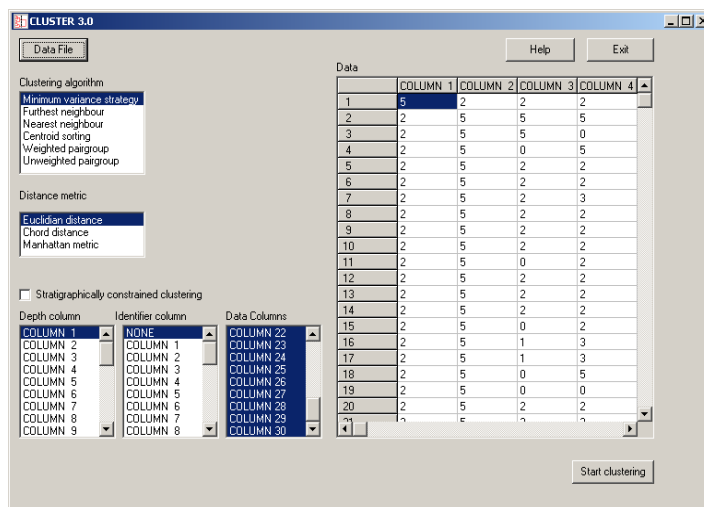

Рис. 1. Інтерфейс програми кластерного аналізу

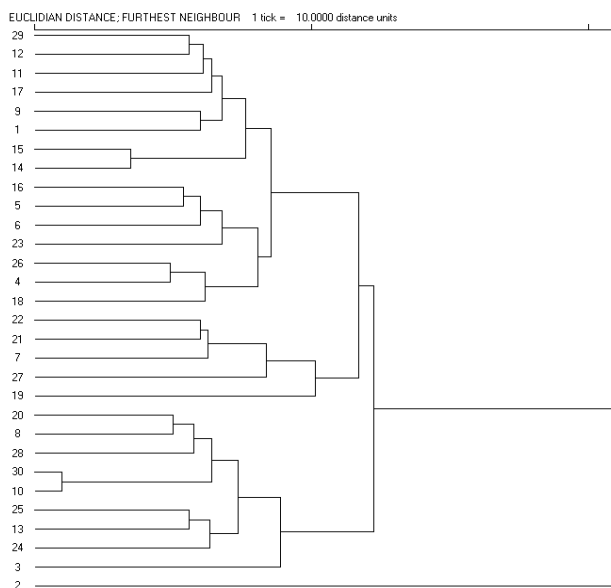

Рис. 2. Результати кластерного аналізу матриці типових завдань ситуаційного контролінгу за алгоритмом евклідової дистанції віддалених округ

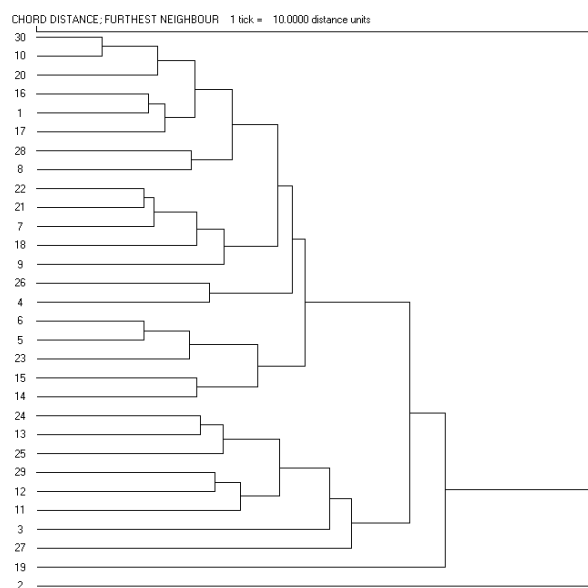

Рис. 3. Результати кластерного аналізу матриці типових завдань ситуаційного контролінгу за алгоритмом хордової дистанції віддалених округ

Типові завдання 21, 22 – перевірка печатного матеріалу. Якщо знайшли брак пачок, або інструкцій, такий як: точки; порвані; брудні; відсутність тексту, або назви, тоді потрібно його знищити та запротоколювати. Типові завдання 26, 27, 28, 29 – упаковка. Якщо знайшли брак таблеток, то треба його відставити в контейнер, та позначити етикеткою «брак», а потім передати апаратнику на перефасовку.

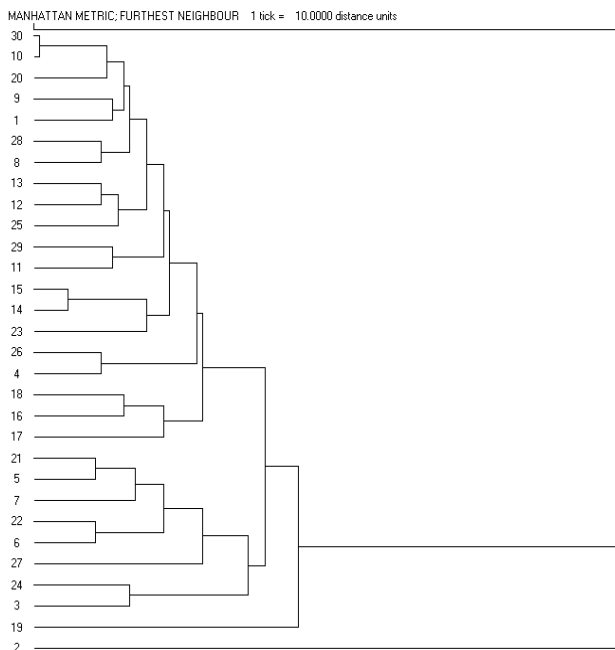

Рис. 4. Результати кластерного аналізу матриці типових завдань ситуаційного контролінгу за алгоритмом манхеттенської метрики віддалених округ

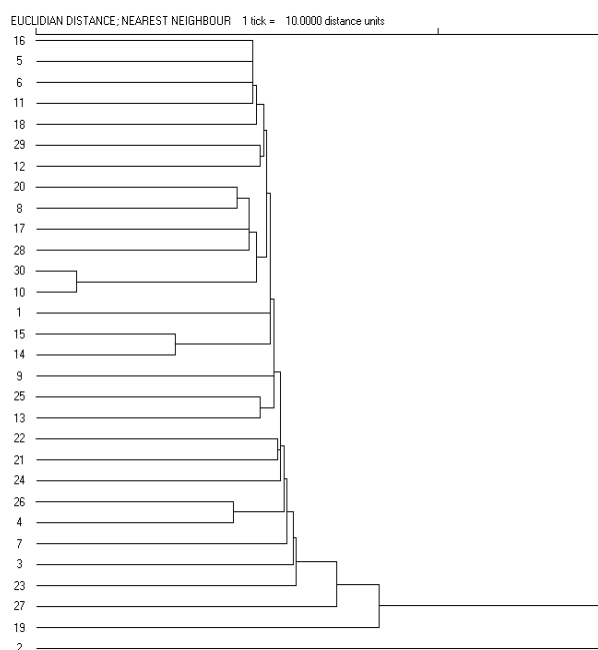

Рис. 5. Результати кластерного аналізу матриці типових завдань ситуаційного контролінгу за алгоритмом евклідової дистанції наближених округ

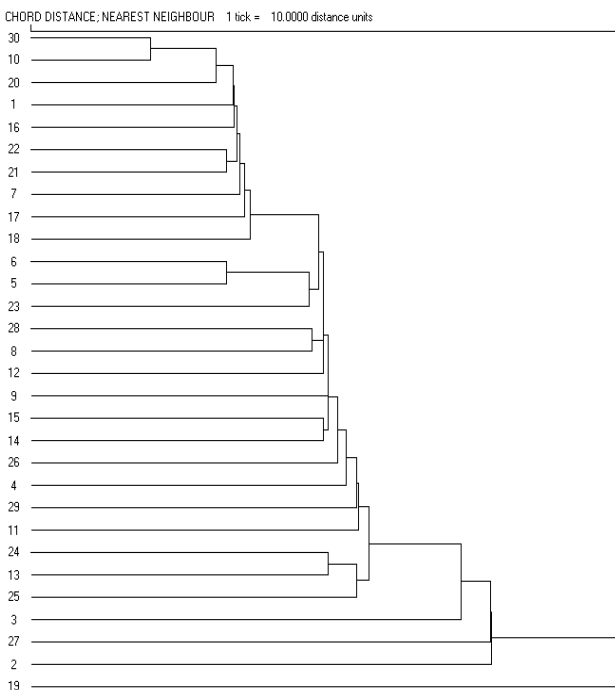

Рис. 6. Результати кластерного аналізу матриці типових завдань ситуаційного контролінгу за алгоритмом хордової дистанції наближених округ

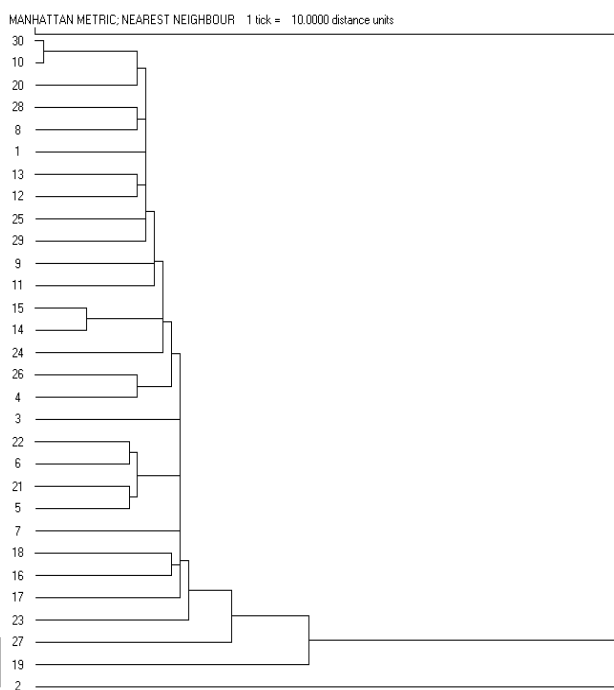

Рис. 7. Результати кластерного аналізу матриці типових завдань ситуаційного контролінгу за алгоритмом манхеттенської метрики дистанції наближених округ

Виявлення типових завдань на фармацевтичному підприємстві, та групування їх у комплекси, привело до укрупнення типових завдань такі як: підготовка продукції до упаковки, підготовка ємності для препарату, приготування нерозфасованої продукції, підготовка печатного матеріалу, перевірка печатного матеріалу, та упаковка. Були розглянуті деякі проблемні ситуації, які трапляються на підприємстві під час технологічного процесу, та надані рекомендації, щодо їх вирішення. На жаль на підприємстві трапляється велика кількість проблемних ситуацій, які потрібно вирішувати, та без ситуаційного аналізу у контролінгу неможна забезпечити належні темпи реагування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Штапаук С. С. Выявление детерминант контекста выбора типового проекта организационной структуры управления / С. С. Штапаук, П. В. Кривуля // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць / Українська асоціація управління проектами; Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля; Ун-т економіки та права „Крок”. – Вип. 3 (19). — Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2006. — С. 105-114.

Кобцева Д. А., Кривуля П. В.

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

ВИКОРИСТАННЯ БУТСТРЕП-МЕТОДУ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ВПЕВНЕНОСТІ У РЕЗУЛЬТАТАХ ОЦІНЮВАННЯ ВІДНОСНОЇ ЗНАЧУЩОСТІ ЗА ШКАЛОЮ СААТІ

Звернення уваги на цілі як на об'єкт економічного аналізу базується на аргументації про те, що цілі є важним але недостатньо дослідженим елементом у множині об'єктів економічного аналізу (про це докладніше у [3]). Дослідження цього питання потребує дослідження не тільки існуючих результатів вживання методів аналізу до цього предмету досліджень, а й опрацювання даних експериментального використання різних методів. Це потребує використання у дослідженні розвинутих систем цілей. Тому для експериментального визначення відносної значущості цілей методом парних порівнянь було обрано цілі сталого розвитку на період 2015-2030 роки, які декларовано Організацією Об'єднаних Націй, бо це є достатньо розвинута та визнана широким загалом система цілей. Будь які цілі одного й того ж суб'єкта, або сукупності суб'єктів (колективного суб'єкта), та й глобальні цілі сталого розвитку також не слід сприймати як незалежні об'єкти, – їх досягнення не може бути незалежним. Однак і значущість цих цілей не однакова, що швидше за все має позначатися на пропорції розподілу ресурсів на їх досягнення, – саме такий постулат стає відправною точкою методу по пріоритетного розподілу коштів (про це докладніше у [4]), чого вже достатньо для обґрунтування експериментів зі встановленням відносної значущості цілей. Методом встановлення відносної значущості було обрано метод парних порівнянь як один з найбільш простих, а саме порівняння було виконано за шкалою Сааті. Але слід не тільки використати метод парних порівнянь, а й проінтерпретувати релевантність отриманих результатів.

Виявлені у [2] оцінки відносної (порівняльної) значущості цілей сталого розвитку наведена в табл. 1. У таблиці використано шкалу Сааті, зміст якої докладніше розкривають роботи [5] та [6].

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»*

Таблиця 1

Матриця парних порівнянь цілей сталого розвитку за шкалою Сааті

Цілі сталого розвитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Подолання бідності	1	1/5	1/5	7	7	1/3	9	9	9	5	5	7	5	5	5	7	7
2. Подолання голоду	5	1	3	9	9	5	9	9	9	9	9	9	7	7	7	9	9
3. Міцне здоров'я і благополуччя	5	1/3	1	7	7	S	9	9	9	9	9	9	5	5	5	5	5
4. Якісна освіта	1/7	1/9	1/7	1	1/9	1/9	6	4	5	5	5	5	1/3	1/3	1/5	1/5	3
5. Гендерне рівноправ'я	1/7	1/9	1/7	5	1	1/7	5	3	7	5	5	5	1/3	1/5	1/5	1/5	5
6. Чиста вода та належні санітарні умови	3	1/5	2	9	7	1	9	9	9	9	9	7	5	5	5	5	7
7. Доступна та чиста енергія	1/9	1/9	1/9	1/6	1/5	1/9	1	5	5	5	5	5	3	1/3	1/3	3	5
8. Гідна праця та економічне зростання	1/9	1/9	1/9	1	1/3	1/9	1/5	1	1/3	3	3	3	1/5	1/5	1/7	1/5	5
9. Промисловість, інновації, інфраструктура	1/9	1/9	1/9	1/5	1/7	1/9	1/5	3	1	2	3	2	1/5	1/5	1/5	1/5	3
10. Скорочення нерівності	1/5	1/9	1/9	1/5	1/5	1/9	1/5	1/3	S	1	2	1/3	1/5	1/5	1/5	1/5	3
11. Сталий розвиток міст і громад	1/5	1/9	1/9	1/5	1/5	1/9	1/5	1/3	1/3	S	1	S	1/5	1/7	1/7	1/7	2
12. Відповідальні споживання та вироб-тво	1/7	1/9	1/9	1/5	1/5	1/7	1/5	1/3	S	3	2	1	1/5	1/3	1/3	1/3	5
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	1/5	1/7	1/5	3	3	1/5	1/3	5	5	5	5	5	1	1/3	S	3	5
14. Збереження морських ресурсів	1/5	1/7	1/5	3	5	1/5	3	5	5	5	7	3	3	1	S	5	5
15. Захист та відновлення екосистем суші	1/5	1/7	1/5	5	5	1/5	3	7	5	5	7	3	2	2	1	5	5
16. Мир, справедливість, сильні інститути	1/7	1/9	1/5	5	5	1/5	1/3	5	5	5	7	3	1/3	1/5	1/5	1	7
17. Партнерство заради сталого розвитку	1/7	1/9	1/5	1/3	1/5	1/7	1/5	1/5	1/3	1/3	S	1/5	1/5	1/5	1/5	1/7	1

У табл. 2 наведено дані щодо геометричної середньої та питомої ваги кожної з цілей сталого розвитку. Ці значення мають суб'єктивне походження, але робота експертів завжди суб'єктивна, хоча й орієнтована на наявність багажу об'єктивного досвіду у експертів, але саме через пов'язаність суб'єктивного та експертного певні суб'єктивні методи прогнозування отримали назву експертних, – уся сила таких методів не у процедурі, а у якості фахівців, яких було залучено до експертизи.

Таблиця 2

Встановлення порівняльних оцінок значення як результату інтегрального оцінювання шляхом визначення геометричної середньої оцінки

Цілі сталого розвитку	Геометрична середня парних порівнянь	Питома вага
1. Подолання бідності	3,2507152033796	0,112290461
2. Подолання голоду	6,6183814306913	0,228620797
3. Міцне здоров'я і благополуччя	4,3339082422143	0,149707533
4. Якісна освіта	0,75943823779872	0,02623351
5. Гендерне рівноправ'я	0,9241247262948	0,031922326
6. Чиста вода та належні санітарні умови	4,5190554778223	0,156103131
7. Доступна та чиста енергія	0,85643572030676	0,029584124
8. Гідна праця та економічне зростання	0,39174826641997	0,013532282
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,39548994055177	0,013661531
10. Скорочення нерівності	0,2973907661329	0,010272861
11. Сталий розвиток міст і громад	0,25131489935188	0,008681248
12. Відповідальні споживання та виробництво	0,37861220888147	0,013078519
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	1,2104997053215	0,041814666
14. Збереження морських ресурсів	1,6496344305512	0,056983832
15. Захист та відновлення екосистем суші	1,8369206229497	0,063453317
16. Мир, справедливість та сильні інститути	1,0123793791642	0,034970934
17. Партнерство заради сталого розвитку	0,26311689779961	0,009088928
Сума	28,94916616	1

Презентований розрахунок відносної значущості не є остаточним, оскільки, по-перше, не використовував оцінки багатьох експертів з апробованою кваліфікацією, а по-друге, такі розрахунки слід також проводити зі врахуванням специфіки конкретних об'єктів, регіональних, галузевих, тощо, але він надає можливість наочного ознайомлення з визначенням на базі використання методу парних порівнянь відносної значущості цілей керованого впливу на соціум. Але навіть залучення експертів потребує використання оцінок якості експертних оцінок та значень показників. Однією з таких оцінок є індекс узгодженості, який запропонував сам автор використаної шкали – Томас Сааті.

Індекс узгодженості в кожній матриці і для всієї ієрархії може бути наближено отриманий обчисленнями вручну. Спочатку підсумовується кожен суджень, потім сума першого стовпця збільшується на величину першої компоненти нормалізованого вектора пріоритетів, сума другого стовпця – другу компоненту і т. д. Потім отримані числа підсумовуються. Таким чином, можна отримати величину, що позначається λ_{\max} . Для індексу узгодженості маємо $IU = (\lambda_{\max} - n) / (n - 1)$, де n – число порівнюваних елементів. Для обернено симетричної матриці завжди $\lambda_{\max} \geq n$, про це більш докладно йдеться у [5].

У 1977 році поняття «бутстреп» ввів Бредлі Ефрон. Метод є методом непараметричної статистики, це практика оцінки властивостей оцінювача шляхом вимірювання цих властивостей за вибіркою з апроксимуючого розподілу. Одним стандартним вибором для наближеного розподілу є емпірична функція розподілу спостережуваних даних. У разі, коли можна припустити, що набір спостережень відбувається з незалежної і ідентично розподіленої сукупності, це може бути реалізовано шляхом створення ряду повторних вибірок з заміною спостережуваного набору даних (і рівного розміру зі спостережуваним набором даних). Він також може бути використаний для побудови тестів гіпотез. Він часто використовується в якості альтернативи статистичному висновку, який засновано на припущенні параметричної моделі, коли це припущення сумнівно або коли параметричний висновок неможливий або вимагає складних формул для розрахунку стандартних помилок. За [1] метод бутстреп-аналізу дозволяє просто і швидко оцінювати різні статистики (довірчі інтервали, дисперсію, кореляцію і так далі) для складних моделей. У статистиці під бутстрепом розуміють практичний комп'ютерний метод дослідження розподілу статистик імовірнісних розподілів, заснований на багаторазовій генерації вибірок методом Монте-Карло на базі наявної вибірки. Мотивування його використання зводиться до того, що є завдання виявити, наскільки матриця парних порівнянь є стійкою до зміни розмірів: чи є збільшення матриці ускладненням для виявлення експертних оцінок і збільшення числа помилок, або навпаки в більшому масиві оцінок відбувається компенсація помилок за рахунок необхідності багаторазового оцінювання одних і тих же об'єктів. Крім того, індекси узгодженості працюють все більш невпевнено при збільшенні розмірів матриці – тому бутстреп має сенс і для з'ясування того, а наскільки матриця узгоджена в своїх більш дрібних фрагментах. Бутстреп також є підходящим способом контролю і перевірки стабільності результатів. Хоча для більшості завдань неможливо дізнатися істинний довірчий інтервал, бутстреп асимптотично більш точний, ніж стандартні інтервали, отримані з використанням вибіркової дисперсії і припущень про нормальність.

У дослідженні отримано декілька таких оцінок методом бутстрепа, у результаті яких було отримано коефіцієнти узгодженості, приклади яких наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Коефіцієнти узгодженості відповідно доотримано за бутстреп-методом матриць парних порівнянь цілей сталого розвитку за шкалою Саати

Зменшений розмір матриці парних порівнянь	Випадкова узгодженість за Саати	Значення коефіцієнту узгодженості за першим варіантом відсічі частини матриці	Значення коефіцієнту узгодженості за другим варіантом відсічі частини матриці
10	1,49	0,171931055	0,251464435
9	1,45	0,15418005	0,241516196
8	1,41	0,14986514	0,214879451
7	1,32	0,149584821	0,197431358
6	1,24	0,151722292	0,161168299
5	1,12	0,113753004	0,147698352
4	0,90	0,140327617	0,11635875
3	0,58	0,2178837	0,067789864
2	0	0,000149989	0

За наведеними даними у більшості випадків спостерігається зменшення коефіцієнтів узгодженості у зв'язку з почерговим відрізанням рядків матриці, що може свідчити на користь використання великих матриць, але потребує перевірки на більшій кількості експериментів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анатольев С. Основы бутстрапирования / С. Анатольев //Квантиль. – 2007. – №3. – С. 1-12.
2. Кобцева Д. А. Визначення методом парних порівнянь відносної значущості цілей керованого впливу на соціум на прикладі декларованих ООН цілей сталого розвитку / Д. А. Кобцева, П. В. Кривуля // Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. 12 листопада 2019 р., м. Харків. У двох частинах. Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері / За загал. ред. проф. А. В. Серікова. – Харків: ХНУБА, 2019. – С. 133-138.
3. Кривуля П. В. Цілі економічних акторів як неповною мірою досліджений об'єкт економічного аналізу / П. В. Кривуля, Д. А. Кобцева // Актуальні питання сучасної економічної науки: зб. матеріалів II всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДАА, 2019. – С. 387-390.
4. Кривуля П. В. Метод поприоритетных расходов – частная реализация общего метода лимитирования риска / П. В. Кривуля // Модернізація фінансово-кредитної системи: досвід та перспективи: Матеріали II-ї Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. 27-29 квітня 2015 р. – Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2015. – С. 150-154.
5. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем. М.: Радио и связь. 1991. – 224 с.
6. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. М.: Радио и Связь, 1993. – 278 с.

Кольчак А. В., Борніштейн Є. Р.
Університет Ушинського
м. Одеса

ПРОБЛЕМА ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФІЇ

Етимологія слова "людина" має три групи значень у різних культурах: грецьке *anthropos*, що йде або від *anōatpein* (погляд, закинутий угору), або від кореня *ani-antos, anteo, antros* (у змісті "квітуче лице", "променистий погляд"); латинське *-uideo*, що підкреслює тілесно-матеріальний аспект людини. Буття людини – це процес становлення людини і зв'язаний з відтискуванням його природних границь, що обумовлено буттям і усвідомленням самого себе.

Вже в античний час Протагор (480-410 до н.е.) осмислював буття людини і виразив його сутність у формулі: "Людина є міра всіх речей: існуючих, що вони існують, і не існуючих, що вони не існують" [1]. Аристотель (384-322 до н.е.) визначив людину як суспільно-політичну істоту. Р.Декарт (1596-1650) визначив буття і сутність людини через мислення – "Думаю, отже, існую", тобто як мислячу субстанцію. Його співвітчизник Б.Паскаль (1623-1662) також вважав, що мислення і є те основне, що суттєво характеризує буття: "Людина є мислячий очерет. Усе наше достоїнство укладене в думці. Не простір і не час, яких ми не можемо заповнити, піднімають нас, а саме вона, наша думка" [1, с.123].

За К. Марксом, людина – це тварина, що створює знаряддя праці, а свідомість є властивість, що сформувалася в результаті трудової діяльності. Екзистенціалізм бачить буття людини в його суб'єктивному переживанні. Теологія християнства й ісламу вважає, що буття людини задане Богом.

Особистість – це синтез біологічного і соціального в людині, результат її духовного і морального розвитку. В найзагальнішому вигляді розвиток особистості можна визначити як процес входження людини в нове соціальне середовище та інтеграцію в ньому як результат цього процесу [4, с.7].

Сучасна наука спирається на вже наявні положення і погляди на особистість як об'єкт наукового дослідження факторів її формування. Вчені філософи, соціальні психологи, антропологи і представники інших областей знання намагаються розглянути досягнення науки в цьому напрямку і класифікувати концепції (підходи, конструкти, напрямки і т.д.) в розумінні особистості і виявленні факторів формування типів її поведінки. Так, у сучасній соціально-філософській зарубіжній науці класифікуються такі підходи до розуміння особистості, як соціогенетичний, біогенетичний, психогенетичний та ряд інших. Представники соціогенетичного напрямку (Е.Торндайк, Б.Скіннер, У.Доллард, К. Левін та інші) намагаються пояснити особливості особистості виходячи зі структури суспільства, способів соціалізації, взаємин з оточуючими людьми. Керуючись такою концепцією, вчені розробили і відповідні теорії формування особистості: теорія соціалізації, теорія навчання, теорія ролей та ін. Кожна з цих теорій пояснює соціальну поведінку особистості, виходячи з замкнутих в собі властивостей навколишнього середовища, до якої людина повинна адаптуватися. При цьому часто зовсім не враховуються об'єктивні, суспільно-історичні умови життя людини.

Наприклад, можна розглянути соціогенетичний підхід, зокрема теорію соціалізації. Відповідно до цієї теорії, людина народжується біологічною істотою і стає особистістю лише завдяки впливу соціальних умов життя. Представники іншої концепції цього підходу – теорії навчання вважають, що життя індивіда, його відносини, поведінка обумовлюється, підкріплюється навчанням, засвоєнням певної суми знань і навичок. Ще одна концепція даного підходу – теорія ролей (У.Доллард, К. Левін та ін.) виходить з того,

що суспільство пропонує кожній людині набір стійких способів поведінки (ролей), які визначаються її соціальним статусом. Ці ролі накладають відбиток на характер поведінки особистості, її відносини з іншими людьми [5, с. 333].

Безумовно, кожна з цих концепцій розглядає багато варіантів поведінки особистості, однак, не завжди враховується при цьому рівень психічного, інтелектуального розвитку та соціального стану особистості, що робить висновки вчених не завжди достовірними і використовуваними на практиці.

Представники біогенетичного підходу в основу розвитку особистості і формування типів її поведінки ставлять біологічні процеси дозрівання організму. С. Холл, наприклад, вважав, що розвиток особистості в згорнутому вигляді повторює стадії розвитку суспільства. Інший представник біогенетичного підходу Е. Кречмер виводив типи особистості і її поведінки з особливостей будови тіла людини.

Серед цих напрямків виділяється також психогенетичний підхід, представники якого не заперечують значення ні вроджених задатків, ні довкілля, ні навчання, проте на перший план висувають розвиток психічних процесів. В рамках цієї концепції виділяється психодинамічна орієнтація, представники якої (Е. Еріксон) пояснюють поведінку особистості через емоції, потяги і інші позараціональні компоненти психіки.

В середині минулого століття особливо популярною була концепція когнітивістської орієнтації, представники якої (Ж. Піаже, Д. Келлі та інші) віддавали перевагу розвитку інтелектуально-пізнавальної сфери психіки особистості. Ще один напрямок у психогенетичному підході складали представники персонологічної орієнтації (Е. Шпрангер, А. Маслоу та ін.). Їх увага акцентувалася на розвитку особистості в цілому, від чого, на їхню думку, залежить її поведінка, в тому числі і девіантна [5, с. 334].

Слід зазначити, що певна увага проблемі формування особистості, її поведінки приділялася в соціальній філософії та психології так званого радянського періоду. Однак і серед цих вчених не було єдиної думки, але зате накопичено певний досвід інтерпретації розгляду сутності особистості, мотивів і чинників формування відхилень у поведінці і т.д.

Проблему особистості розглядали С.Л. Рубінштейн, Л. С. Виготський, Б. Г. Ананьєв, К. А. Альбуханова-Славська, А. Н. Леонтьєв, А. В. Петровський, В. В. Мясіщев, К. К. Платонов, Д. Н. Узнадзе та багато інших. Б. Г. Ананьєв, наприклад, розглядав особистість в єдності чотирьох сторін: 1) людини як представника біологічного виду; 2) в онтогенезі і життєвий шлях людини як індивідуума; 3) людини як неповторну особистість; 4) людини як частини всього людства [3, с. 63].

З біологічної точки зору людина представляється як вищий етап еволюції живих істот. Однак однолінійна та прогресуюча біологічна еволюція людської істоти, як зазначає В. П. Алексєєв, сьогодні розцінюється як примітивна і безповоротно застаріла еволюційна модель [2, с. 141]. Нинішня людина, стверджують інші філософи, є істота, позбавлена органів захисту і нападу, зі слабкими органами чуттів, це – «неспеціалізована тварина», що живе в штучному середовищі проживання і погано почуває себе за її межами, тоді як всі тварини добре пристосовані до навколишнього природного середовища. Тому в якості компенсації своїх природних недоліків, людина розвинула здібності свого інтелекту, ставши працюючою людиною, здатною до вільної, творчої особистості.

Як стверджували багато філософів, проблема особистості в філософії – це перш за все питання про те, яке місце займає людина в світі, ніж вона фактично є і ким вона може стати, які межі її вільного вибору і соціальної відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аблеев С.Р. История мировой философии. Учебник. – М.: Астрель, 2005. – 414 с.
2. Алексєєв В.П. Становление человечества / В.П. Алексєєв – М.: Политиздат, 1984. – 462с.

3. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.
4. Боринштейн Е. Р. *Личность: ее языковые ценностные ориентации* / Е. Р. Боринштейн, А. А. Кавалеров. — Одесса : Астропринт, 2001. — 164 с.,
5. Бреслав Г. М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: норма и отклонения / Бреслав Г. М.. – М.: Педагогика, 1990. – 140 с.

*Лузанова О. С.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розвиток сучасного суспільства залежить від рівня професійної підготовки фахівців з економіки та управління. Тому система освіти повинна бути орієнтована на підготовку висококваліфікованих і компетентних кадрів, здатних працювати в інформаційному просторі, конкурентоздатними та мобільними. Організація творчої діяльності студентів має велике значення, оскільки майбутній фахівець має володіти певною гнучкістю мислення, що дозволяє винаходити найбільш ефективні способи розв'язання проблем у будь-якій галузі економіки і виробництва.

Розкрити особливості формування творчого мислення у студентів економічних спеціальностей у сучасній вищій освіті взято за мету даного дослідження.

Для студентів економічних спеціальностей найбільшої актуальності набуває розвиток таких якостей, як гнучкість і швидкість. Саме наявність даних якостей дозволяє студентам легко освоювати основи дисциплін, а так само є необхідною складовою їх майбутньої професійної діяльності. Розвиток творчого мислення дає можливість виробляти у студентів такі якості, як компетентність, емпатію, вміння встановлювати контакти і без втрат дозволяти можливі конфліктні ситуації в професійній діяльності, вміння швидко реагувати на мінливі умови і знаходити адекватні шляхи виходу з тих чи інших професійних або життєвих ситуацій.

У різних джерелах поняття «творчість» має різні трактування. На думку В.А. Роменця, саме у творчості простежуються можливі вияви індивідуальності людини. Творчість невід'ємно пов'язана з творчим продуктом, що є складовою творчого процесу. Л.С. Виготський розглядав творчість як створення нового. Відомий психолог С.Л. Рубінштейн зазначав, що творчі здібності формуються у процесі оволодіння людиною необхідними для її професійної діяльності знаннями та вміннями. Інший психолог Д. Пойа виділив у процесі творчості такі етапи: а) складання плану, що дано і що шукаємо; б) складання плану пошуку невідомого; в) здійснення плану; г) перевірка знайденого розв'язку.

Творче мислення допомагає виходити зі складних ситуацій, виділятися серед оточуючих і домагатися більшого, ніж люди, що діють за стандартним алгоритмом. Творче мислення – це найважливіша адаптаційна властивість людини, що підвищує його шанси на успіх. Творче мислення – це різновид мислення, що дозволяє створювати якісно новий продукт або приймати оригінальні рішення. Творче мислення пов'язане зі здатністю людини бачити світ трохи по іншому, розрізняти можливості і перспективи там, де інші б нічого не помітили.

Важливим компонентом творчого мислення є уява – вміння фантазувати, вигадувати. Також значну роль відіграє і образне мислення – вміння візуалізувати свої думки, почуття, емоції. Книга А. Осборна «Керована уява», в якій висловлюється один з основних методів генерації нових ідей, видавалася в США безліч разів і до теперішнього часу є одним з основних підручників з розвитку творчих здібностей в різних областях діяльності. Майже всі західні і японські фірми застосовують в своїй практиці методи креативного менеджменту, який став в даний час одним з найважливіших чинників швидкого інноваційного розвитку країн, регіонів, галузей і підприємств. Це говорить про необхідність застосування та розвитку методів креативного мислення і менеджменту для підвищення ефективності та прискорення інноваційного розвитку в різних сферах і на різних рівнях економіки і суспільства. Необхідно навчати методам креативного менеджменту і креативного мислення студентів і фахівців, а також формувати у дітей в середній школі та дошкільних установах креативне мислення, тобто здатність шляхом синтезу різнорідних елементів формувати нові значущі форми.

Творче мислення студентів вищих навчальних закладів розглядаємо як такий тип мислення, завдяки якому можливе виникнення нових ідей для вирішення нестандартних проблем, розв'язання незвичайних ситуацій економічного спрямування. У загальному вигляді процедуру творчої діяльності розглядають як цикл творчого пізнання: факти → модель → наслідки → експеримент. Ця процедура передбачає, як правило, вихід за межі заданої ситуації, складання та розв'язування складників основного завдання, що дає змогу реалізувати всі етапи вищезгаданого пізнавального циклу.

Специфіка формування творчого мислення студентів вищих економічних навчальних закладів передбачає створення мотиваційної настанови до творчої діяльності. У цьому аспекті приєднуємось до думки О.О. Моткова, який стверджував, що для формування у студентів відповідної настанови необхідно забезпечити наступне: – створити атмосферу емоційного підйому, залучити студентів до творчої діяльності; – розкрити значення конструктивних умінь у майбутній професійній діяльності студента економічної спеціальності; – розкрити значення і роль техніки в житті людей, у створенні матеріально-технічної бази суспільства.

Творче мислення людини посилюється в ситуації відмови від звичних життєвих алгоритмів. Іноді до його вдосконалення підштовхують обставини, але найчастіше розвинути творче мислення можна і самостійно. Найкраще це робити з кимось, влаштовуючи своєрідні змагання один з одним.

Процес навчання не повинен зводитись до простого запам'ятовування студентом навчального матеріалу і студент не повинен отримувати знання у готовому вигляді. Репродуктивний процес не сприяє розвитку самостійного мислення і творчої пізнавальної активності. Дидактичні вимоги до творчої діяльності – це перетворення репродуктивної активності студента у творчу. Таким чином, важливим елементом формування творчої діяльності студента є подолання факторів, що блокують творчу активність й проявляються майже у кожного студента. Подоланню цих факторів сприяє активна участь студентів у семінарах, дискусіях, науково-практичних конференціях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дьюї Дж. Психологія і педагогіка мислення. (Як ми мислимо)/Дж. Дьюї. – М., 1999
2. Леонтьев А.Н. Діяльність. Свідомість. Особистість/О.М. Леонтьев. – М., 1976
3. Лернер І.Я. Проблемне навчання/І.Я. Лернер. – М., 1974
4. Маслоу А. Мотивація і особистість/А.Маслоу. – СПб., 1999
5. Платонов К.К. Структура і розвиток особистості/ К.К. Платонов. – М., 1986

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНДИКАТОР МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Рівень толерантності – це найважливіший соціальний індикатор, що торкається мотиваційної сфери свідомості і виявляється у формуванні мотиву тієї чи іншої поведінки. Нетерпимість же суспільства – це нетерпимість його громадян. Фанатизм, етнічні стереотипи, образи чи жарти з приводу расових відмінностей – це конкретні приклади вираження нетерпимості, які щодня мають місце в житті людей. Нетерпимість веде тільки до зворотної нетерпимості.

За допомогою шкали Богардуса кафедрою соціології Чорноморського національного університету імені Петра Могили у рамках грантового проекту "Ефективне функціонування та розвиток регіонального соціокультурного середовища в умовах децентралізації як запорука національної безпеки України" у грудні 2018 р. – січні 2019 р. був визначений рівень толерантності жителів трьох міст південного регіону України – Миколаєва, Одеси та Херсону.

Для дослідження ставлення містян до представників певних національностей, які традиційно проживають в обласних центрах південного регіону України, було застосовано шкалу соціальної дистанції Богардуса в інтерпретації В. Паніотто. Респондентам було запропоновано перелік з 11 національностей, які традиційно проживають у південному регіоні. Отримані дані дозволили визначити декілька показників, основним з яких є індекс національної дистанції. Для трактування результатів було обрано інтерпретацію Н. Паниної: толерантність – відособленість – ізольованість – ксенофобія.

Отже, першим показником є інтегральний індекс національної дистанції (ІНД), який визначає середнє значення для всіх респондентів, і складає 4,56 балів. Згідно із запропонованою шкалою, цей показник відноситься до позиції "національна відособленість" – значення ІНД від 4 до 5 балів. Таким чином, на сьогоднішній день не можна говорити про відкритість громади трьох міста Півдня України. Проте це не свідчить про повну ізольованість або настрої ксенофобського характеру. По відношенню до інших національностей більшість населення відноситься дещо відсторонено, про агресію в даному випадку мова не йде.

Наступним показником є індекс національної дистанційованості відносно кожної з вищезазначених національностей (ІНД-11), який був вирахований в цілому по південному регіону на основі середніх значень ІНД по кожному місту окремо, суттєвих відмінностей між якими не виявилось.

Найбільш відкритим (значення ІНД не перевищує 4 балів) населення Миколаєва, Одеси та Херсону є до росіян, білорусів та молдаван. За статистикою, представників саме цих національностей більше за всіх проживає у південному регіоні. Відповідно, можна говорити про більш тісне переплетення зв'язків між народами і, зрозуміло, більшу лояльність. Крім того, Н. Паніна вказує на таке поняття як "східнослов'янська відокремленість", яка обумовлена спорідненістю культури. У масовій міжнаціональній свідомості дорослого населення України усе ще продовжує зберігатися, не дивлячись на п'ятирічну війну на Сході, високий рівень східнослов'янської відособленості, де в якості "своїх" населення України сприймає переважно етнічних українців, росіян і білорусів. Тут, до речі, одним з аргументів пояснення даного явища може бути те, що українці навчилися розділяти політичну владу та народ, який у РФ є заручником своєї влади.

Наступне групування відноситься до параметру "Національна відособленість. Значення ІНД від 4 до 5 балів". У дану групу увійшли представники наступних національностей: болгар – 4,25, вірмени – 4,92, євреї – 4,83. Показник болгар можна пояснити певним відокремленням самої групи від населення, про що свідчить традиційне достатньо компактне проживання (наприклад, на Миколаївщині – поселення Тернівка, на Одещині – Татарбунарський, Тарутинський та декілька інших районів), вірмени традиційно мають міцні зв'язки всередині своєї діаспори та не завжди схильні до тісних контактів з представниками іншої культури. Можна допустити, що достатньо високий показник серед євреїв пояснюється стійкою присутністю стереотипізації, яка має доволі глибокі історичні корені. Проте, варто зазначити, що з огляду на статистичні показники початку минулого століття, де, наприклад, тільки у Миколаєві, не кажучи вже про Одесу, кожен четвертий мешканець міста був євреєм за національністю, у містах культура єврейського народу представлена не на дуже високому рівні.

До групи "Національна ізольованість. Значення ІНД від 5 до 6 балів" потрапили поляки – 5,05, азербайджанці – 5,28, кримські татари – 5,33, татари – 5,53. Інтерпретувати ізольоване ставлення громади до представників даних спільнот можна виходячи з особливостей самих діаспор, які є також достатньо закритими (азербайджанці) та традиційно зайняти в окремих сферах ринку праці.

Пояснити таку ситуацію можна вкрай замкнутим способом життя, традиціями, які історично склалися у даного народу, з огляду на це присутнім високим рівнем стереотипізації у суспільстві відносно представників даної національності. Загалом, проаналізувавши результати дослідження у трьох містах південного регіону України (Миколаїв, Одеса, Херсон), можна стверджувати, що у суспільстві все ж таки домінують традиційні погляди.

Все вищезазначене підтверджує гіпотезу, яка була покладена в основу дослідження, – чим ближче культури представників різних етносів, тим ближче дистанція між ними і тим вище рівень толерантності.

Отже, за результатами опитування, показник середнього індексу соціальної дистанції свідчить про національну відособленість жителів південного регіону України – миколаївців, одеситів та херсонців (згідно з інтерпретацією шкали). На сьогоднішній день не можна говорити про абсолютну відкритість населення, проте це не свідчить і про повну ізольованість або агресивні настрої.

Левченко І. І.

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

ВИЗНАЧЕННЯ МНОЖИНИ ПЕРЕКЛАДІВ ДЕРИВАТНОГО ТЕРМІНУ ТА ЗІСТАВЛЕННЯ ЙОГО З РОДОВОЮ КАТЕГОРІЄЮ НА ПРИКЛАДІ ЕКОНОМІЧНОГО ТЕРМІНУ-ОКСЮМОРОНУ «INTERNAL EXTERNALITY»

Термін «внутрішні екстерналії» з'явився достатньо недавно і його значення говорить, що це такі ефекти, які є зовнішніми по відношенню до визначеними контрактом відносин, але внутрішніми по відношенню до групи, що бере участь у контракті. Розглядаючи значення терміноелементів терміну «internal externality» виявляється, що буквальний переклад «externality» має на увазі щось зовнішнє, через що утворюється такий оксюморон як «внутрішня зовнішність», тобто у словосполученні помітно поєднані

взаємосуперечливі референції «внутрішня» і «зовнішність». У перекладі на українську мову у вигляді «внутрішня екстерналія» це не так помітно, тому що слово «внутрішня» має слов'янське походження, а «екстерналія» – латинське. Але наведений варіант перекладу є лише одним з можливих, бо замість терміну «екстерналія» доволі часто використовують, наприклад, альтернативний термін «зовнішній ефект», що не є задовільною ситуацією, по-перше, в силу синонімії термінів, а по-друге, в силу декількох очевидних недоліків орієнтації споживачів терміну у вигляді сполучення «внутрішній зовнішній ефект»: 1) невірно орієнтуючого сполучення внутрішній-зовнішній; 2) невірно орієнтуючої конотації терміноелементу «ефект», бо ефекти зазвичай позитивні, а зовнішні ефекти зазвичай негативні. Тому є сенс розглядати всю множину перекладів цього прикладу дериватних термінів (“internal externality” є дериватним терміном від “externality” і саме тому, що такий варіант деривату не було прогнозовано перекладачами, було отримано оксюморон та конфлікт конотацій, що негативно характеризує термінологічну якість словосполучення).

Для оксюморону характерно навмисне використання протиріччя для створення стилістичного ефекту. Детально проблематику утворення термінів-оксюморонів розглянуто у роботі [4]. Але вважаємо, що характеристику навмисності не слід вважати обов'язковою для ситуацій утворення оксюморонів. Ще у якості приклада оксюморона можна взяти вираз «інвестиції на ринку форекс» — приклад професійного оксюморона, так як приватний валютний ринок за своєю природою не може бути об'єктом інвестицій, тільки спекуляцій. Роботу [2] можна навести як приклад послідовного розгляду, як саме недоліки та хиби у використанні термінології можуть змінювати зміст самої діяльності.

Для того, щоб зрозуміти, що ж таке "внутрішні екстерналії" потрібно розглянути визначення від різних авторів, — розглянемо існуючі визначення терміну (за оглядом у [5]): «Внутрішні екстерналії – це вплив ринкової трансакції на третіх осіб, не опосередкований ринком» (Артур Пігу); «Внутрішні екстерналії – це зовнішній ефект, який має місце завжди, коли дії деякого домашнього господарства чи фірми безпосередньо впливають на витрати або вигоди будь-яких інших домашніх господарств або фірм і коли ці побічні ефекти не знаходять повного відображення в ринкових цінах» (Стенлі Фішер); «Внутрішні екстерналії — це вирішення проблеми зовнішніх ефектів, що полягає в розширенні, додатковому формуванні прав власності. Реально це виражається в приватизації ресурсів. В умовах обміну правами власності на ресурси зовнішні ефекти будуть носити внутрішній характер і легко усуватися шляхом переговорів» (Роберт Коуз); «Внутрішні екстерналії — це існування в спільноті неможливих людей, яке саме по собі породжувало щось подібне екстерналії» (Мілтон Фрідман). Визначення Артура Пігу неповне, занадто стисле, бо з нього незрозуміло чи є треті особи економічними акторами ситуації (у теорії ігор протиставляють коаліції дії та коаліції інтересів, — треті особи можуть мати інтереси, але чи можуть вони впливати на ситуацію?). Вислів Стенлі Фішера говорить тільки про домашні господарства, — чи не є такий погляд занадто вузьким? Розглянувши декілька підходів до визначення терміна «внутрішні екстерналії» можна сказати, що кожен автор надав різні визначення, але це не означає, що хтось з них не розумів значення цього терміна, а просто цей термін є затребуваним і тому можливо має декілька близьких значень, а тому можна сказати, що визначення всіх авторів можуть бути вірними, хоча й потребувати розоб'яснення. Але все ж у вищенаведених прикладах автори посилалися на якесь певне розуміння, а не на широку категорію, до якої належатимуть деякі окремі значення. Тобто вважаємо, що розоб'яснення у цьому випадку не є потрібним, а референція у терміну є однією, — саме та, яку надано спочатку у вступі. Тобто проблеми зі значенням терміну немає, але проблема з орієнтацією самого терміну та його дефініцій вочевидь є.

Вузька спрямованість терміна дозволяє йому бути застосованим в певних наукових областях, сигніфікат термінів дійсно відповідає певному затребуваному та визначеному смислово навантаженню. Визначення його є зрозумілими. Можна дійти висновку: усі варіанти терміну мають однаковий сигніфікат, що говорить про ідентичність їхнього понятійного ядра, тобто про синонімію. Завданням експертизи є пошук задовільних варіантів перекладу терміна та подальший вибір кращого з них. До розгляду візьмемо такі групи термінів: «непрямий ефект» складові види якого «підфект» і «надефект», тобто якщо внутрішня екстерналія може бути додана до оцінки ефектів, то вона може іменуватися частковим ефектом, яка має бути доданою до загального ефекту (який включає як прямі, так і непрямі ефекти), а тому – підфектом, а ось зовнішня екстерналія не може бути включена в загальний ефект діючого суб'єкта, тобто в суму прямого і непрямого ефектів, а тому це – надефект; «зовнішній ефект», «екстерналія», у яких можуть бути складові «інтернальні екстерналії» та «екстернальні екстерналії», або складові види «внутрішні екстерналії» і «зовнішні екстерналії», «інтернальний зовнішній ефект», «екстернальний зовнішній ефект», тощо. Щоб уникнути повного переліку, надати системності та наочності складемо комбінаторний конструктор варіантів перекладу родової категорії “externality” та дериватного від неї терміну “internal externality”, – такий конструктор надано на рис. 1.

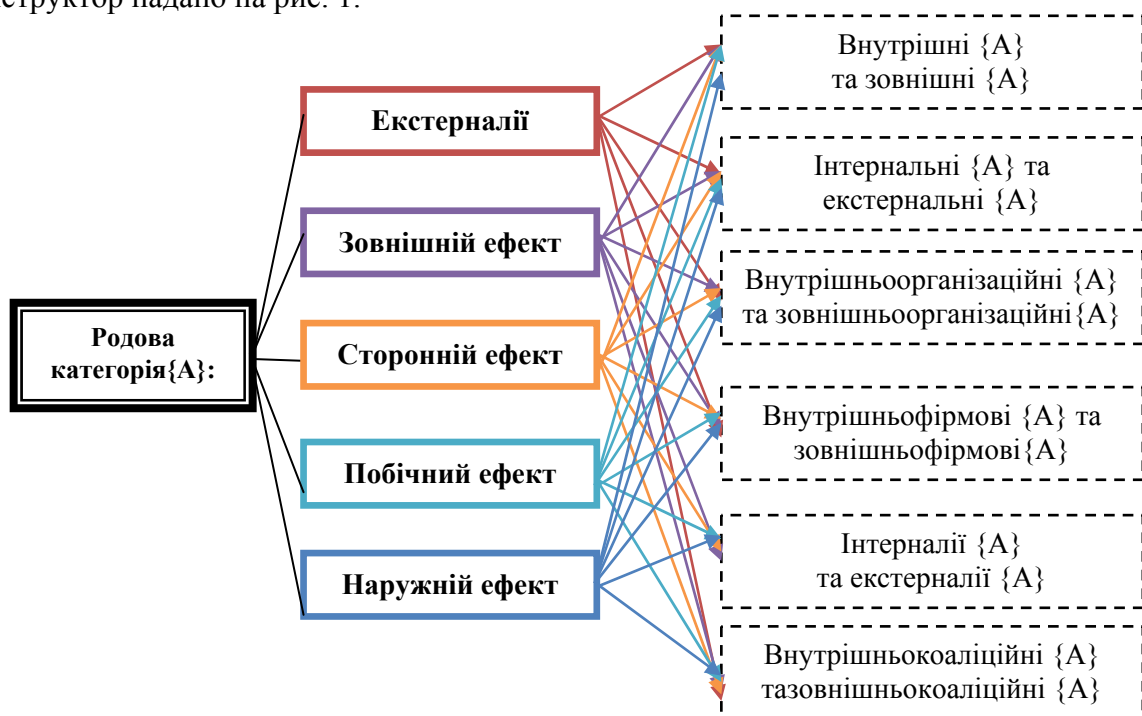

Рис. 1. Комбінаторний конструктор варіантів перекладу родової категорії “externality” та дериватного від неї терміну “internal externality”

Виходячи зі змісту рисунку, можна сказати, що всі потенційні синоніми терміноелемента «екстерналії» мають за змістом теж саме позначення, але можуть мати додаткові конотації та додатковий сенс, який інколи просто додається (наружній ефект може мати відношення і до експліцитної складової контракту), а інколи може мати протиріччя (побічний ефект може бути також у учасників контракту).

Термін «екстерналія» після деяких змін може отримати дещо іншу назву, так як зовнішні ефекти почали асоціюватися з наслідками ділової діяльності, учасниками

контрактів, впливами ринкової трансакції і таке інше. Термін «зовнішній ефект» отримав поширення, так як почав асоціюватися з ринковою системою, внутрішніми і зовнішніми ефектами і надалі може стати заміною для терміна «екстерналії». Термін «непрямий ефект» асоціюється з економією, що виявляється в остаточному результаті роботи, – наприклад, якоїсь компанії і точно так само може бути заміною терміну «екстерналія».

Комбінувати терміноелемент «екстерналія» у дериватних термінах простіше, бо його складає лише один терміноелемент, а ось маючи два терміноелементи «зовнішній ефект», «непрямий ефект» та інші варіанти є менш вдалим для утворення ще більш дериватних термінів (таке подальше утворення похідних термінів неможна виключати).

Вимога правильної орієнтації у всіх випадках комбінування має бути розглянутою детально та у певних контекстах. Але й зараз можна констатувати, що не всі терміни правильно орієнтують потенційних користувачів, хоча вимога граматичної правильності виконується майже у всіх випадках. Але вимога систематичності не може бути виконаною у жодному з випадків, бо має враховувати також більш широкі категорії та ще більш вузькі, що дозволяє встановити різного роду похибки. Вимога унікальності майже завжди виконується, але досягається це через ускладнення дериватних термінів, які мають по три або чотири терміноелементи. Виконання всіх таких вимог до термінів та терміноелементів слід встановлювати у ході детальної експертизи, структуру якої надано у [3].

Так само, слід зазначити, що цей термін використовується не так вже й давно, як показав графік динаміки питомої ваги вживання терміну, але, не дивлячись на це, він не втрачає свою актуальність, а навпаки стає більш актуальним, що актуалізує і роботу щодо експертизи варіантів його перекладу, бо з кожним днем він набирає все більшу і більшу питому вагу вживання, але у різних варіантах перекладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Arun Patil, Peter Gray. Engineering Education Quality Assurance: A Global Perspective.
2. Кривуля П. В. Недостатки терминологии как препятствие становлению концепции управления расходами самостоятельно от управления затратами / П. В. Кривуля // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 17 (II). — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2007. — С. 151-178.
3. Кривуля П. В. Рефлексивная экономическая семиотика: ситуационная диагностика систем показателей управления предприятием / П. В. Кривуля. — Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2013. — 562 с.
4. Кривуля П. В. Явные и неявные термины-оксюмороны как признак показательно парадоксального терминования в сложных и эклектичных предметах исследования устойчивого развития, человеческого капитала, поведенческих и корпоративных финансов / П. В. Кривуля, Н. Г. Бородавка, А. Н. Омельченко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. — 2018. — № 4 (245). — С. 141-148.
5. Науковий форум – Режим доступу: <https://scienceforum.ru/2016/article/2016029049>
6. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева. – М.: ЛИБРОКОМ, 2012. — 248 с.
7. Татаринев В. А. Методология научного перевода / В. А. Татаринев. – М.: Моск. лицей, 2007. – 384 с.
8. Циткина Ф. А. Терминология и перевод: К основам сопоставительного терминоведения / Ф. А. Циткина. – Львов: Изд. Об-ние «Вища школа» (ЛГУ), 1988. – 162 с.

Негруца Т.В.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса*

РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Сьогодні питання про значення філософії для суспільства, її позитивну чи негативну роль не має чіткої відповіді. На різних історичних етапах філософія періодично визнавалася неповноцінною. Але скільки би не проголошували остаточну загибель філософії, кожна епоха породжує нові світоглядні питання та філософські концепції.

Питання «в чому роль філософії?» в сучасному світі постає у новому окресленні. Доти, доки у людини є можливість діяти у рамках звичних, напрацьованих стереотипів діяльності, вона не відчуває потреби у філософствуванні. Потреба в безпосередньому застосуванні філософії виникає тільки тоді, коли від готових світоглядних «рецептів» доводиться переходити до створення нового бачення світу, нових висхідних принципів діяльності. Можна твердити, що людина вільно обходиться без філософії тією мірою, якою її діяльність є запрограмованою. Але без філософії не обійтись людині, яка розмірковує, творить і орієнтується на відповідальність перед світом, а не на владу над ним [1, с. 99].

Також постає питання, чи може пересічний, звичайний обиватель підняти до висот філософського осмислення світу? Відповідь буде очевидною – ні. Головна мета філософії-вивести людину зі сфери повсякденності, захопивши її вищими ідеалами, відкрити шлях до найдосконаліших цінностей [1, с. 100].

Таким чином, призначення філософії для людини виражається в наступних моментах:

1. Руйнує звичні стереотипи мислення, виступаючи проти обмеженості буденного світогляду, спонукає до критичного перегляду всього звичного, загальноприйнятого;
2. формує вільне, нестандартне мислення;
3. виховує увагу та повагу до інакомислення;
4. слугує теоретичною базою для орієнтації людини у світі;
5. формує методику пошуку відповідей на так звані вічні питання [1, с. 100].

Для різних соціальних груп суспільства в цілому філософія виступає накопиченим і узагальненим духовним досвідом людства, значущість якого неможливо переоцінити. Філософія також підсумовує основні духовні результати кожної певної епохи і виступає як провісниця нової історичної перспективи. Це дозволяє філософам судити про теперішнє, з одного боку, на основі відрефлексованого досвіду минулих поколінь, а з іншого — з точки зору майбутнього. Це означає, що філософія бере на себе роль «критичної „селекції“», акумуляції світоглядного досвіду та його передачі майбутнім поколінням [2, с. 242].

Філософія обернена не тільки в минуле та теперішнє, але і в майбутнє. Як форма теоретичної думки вона має могутні конструктивні можливості творчого формування принципово нових ідей, світоглядних ідеалів. У рамках філософського аналізу відбувається «програвання» різних варіантів світорозуміння, формування можливих моделей і картин світу. Таким чином філософи начебто заготовлюють пробні системи світогляду та майбутнього, яке ніколи не буває цілковито зрозумілим для теперішнього покоління [1, с. 100].

У сучасному суспільстві, і зокрема в Україні, філософія опинилась у стані особи “без місця проживання”; у кращому випадку за нею залишають роль обслуговування науки, освіти або просвітництва. Хоча духовний світ людини досліджувався філософами

протягом всієї історії філософії, накопичені мислителями знання та створені ними концепції не знаходять практичного застосування. Для розв'язання певної духовної проблеми сучасна людина звернеться до психолога або психотерапевта. Диплом філософа не дає змогу працювати психологом або чергувати біля телефону довіри. Філософи не виховують державних діячів, з ними не консультуються політики [3].

Найбільша проблема полягає в тому, що більшість обивателів вважає, що і для їхнього особистого життя філософія не потрібна, забуваючи про те, що саме ідеї філософів стали теоретичним підґрунтям політичних систем та психотерапевтичних практик.

Філософія в її історичному та сучасному вимірах представила велику кількість точок зору, концепцій, напрямів, які намагалися дати обґрунтовану відповідь на питання про природу та сутність людини. Однак, як визнають самі філософи, вичерпних, остаточних відповідей дати неможливо, оскільки людина як мікрокосм є складною та динамічною системою, реагуючи на зміни соціальної реальності, вона змінюється. Відповідно, змінюються і філософські ідеї.

Разом з цим, саме завдяки філософському аналізу сучасне знання про людину виявляє свою комплексність. Людина як представник людського роду, особистість, індивідуальність, постає як складна цілісність, в якій поєднані космічні, біологічні, психічні, соціальні, культурні, цивілізаційні виміри. Отже, філософствування як вихід за межі буденного світосприйняття сьогодні, як і раніше, дозволяє людині прилучитися до вищих ідеалів та цінностей. Філософський аналіз відкриває перед індивідом нові світоглядні горизонти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кирильчук В. Т. Роль філософії у житті людини і суспільства / В. Т. Кирильчук, З. В. Стежко, О. О. Решетов // Наукові записки :зб. наук. пр. – Кіровоград : КНТУ, – 2007. – Вип. 8. – С. 99-100.
2. Крымский, С. Философия как путь человечности и надежды. / С. Крымский. – К. : Курс, 2000. – 308 с.
3. Петрушенко В. Роль філософії в житті сучасного суспільства: питання без відповідей / В. Петрушенко // Humanitarianvision. – 2016. – Vol. 2, Num. 1. – С. 97-102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2016_2_1_17 (дата звернення: 01.12.2019)

Несенюк А. С.

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

СУЧАСНА АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМАТИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Пошук шляхів вирішення сучасних соціально-економічних проблем українського суспільства постійно призводить до опановування нових форм діяльності. Хоча соціальне підприємництво не є новим напрямом ведення бізнесу і спирається на характерні зарубіжні моделі управління, на території України даний бізнес сформував певні особливості. Презентоване дослідження в цілому продовжує розвивати ідеї щодо актуальних завдань побудови системи показників виміру таких категорій як рівень соціальна відповідальність, корпоративна культура, тощо, які викладено у роботах [1-4]. Метою презентованого дослідження є визначення місця соціального підприємництва в

системі заходів розвитку суб'єктів в соціально-економічному просторі України, – місце це визначають пріоритети розвитку за різними напрямками, серед яких останнім часом набуває все більшої актуалізації а тому і відносно більшого пріоритету соціальне підприємство. В свою чергу, завданнями досліджуваної теми є такі: 1) визначення стану та напрямку українського соціального бізнесу; 2) дослідження особливостей управління соціальним підприємством; 3) виявлення факторів прямого впливу на підприємство, яке має бути віднесеним до соціального підприємства, його загальну результативність та зокрема прибутковість. Оскільки під соціальним підприємством прийнято мати на увазі вид підприємницької діяльності, метою якого крім одержання прибутку є підтримка певних соціальних груп населення, то слід поставити також окреме завдання дослідження методів та моделей сегментації ринку праці з огляду на поточні та регіональні потреби створення можливості працевлаштування на засадах соціального підприємства.

Слід виділити певні особливості соціального підприємства на території України. По-перше, в умовах сьогодення, в українському соціальному просторі актуальні чотири характерні напрямки діяльності: 1) екологічні проекти, за метою окрім, поліпшення стан навколишнього довкілля, також існує необхідність привертання уваги громадськості до проблем екології, підвищення рівня екологічної свідомості суспільства; 2) проекти пов'язані з материнством, захисту та підтримкою прав дітей; 3) розробка проектів підтримки людей похилого віку та інвалідів. Проектування пансіонатів, спеціалізованих курсів, волонтерських груп; 4) проекти допомоги переселенцям та соціально-економічної адаптації ветеранів АТО, формування бізнесів ветеранів і для ветеранів. По-друге, соціальний бізнес немає правового регулювання та контролю. Тобто відповідальність за критерії несуть установи, що займаються розробкою інноваційних технологій та в цілому розвитком підприємства в Україні. Із-за браку визначених законодавством критеріїв будь-яке підприємство може назвати себе соціальним, хоч таким не є. Тому також актуальним завданням постає розробка системи критеріїв визначення соціальних підприємств та можливо окремих виконуючих саме соціальні а не загально підприємницькі завдання підрозділів інших підприємств.

Зараз в Україні існують соціально відповідальні підприємства, які отримують пільги від держави, на їхній базі працевлаштовуються люди з інвалідністю. Вони мають пільги на податок за умови, якщо на них працюють не менше ніж 50% людей з інвалідністю, – але можливо потрібна більш розвинута шкала. Також держава має певні зобов'язання щодо закупівлі в них продукції. Крім того є некомерційні організації, що займаються підприємством у сфері своєї основної діяльності; та некомерційні організації з власними підприємствами, частина доходів яких йде на фінансування їхніх соціальних програм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коренев Е. Н. Корпоративне управління та культура соціальної відповідальності корпорації. *Відповідальна економіка*. 2012. Вип. 4. С. 128-130.
2. Моргачов І. В. Удосконалення інфраструктурного забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів на державному і регіональному рівнях. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 1. С. 147-153.
3. Овчаренко Є.І., Годящев М.О. Визначення основних індикаторів ділової активності підприємств. *Науковий вісник Херс. держ. ун-ту*. 2016. № 21(2). С. 82–85.
4. Рибнікова Н. О. Кривуля П. В. Про ідентифікацію задіяних у забезпеченні економічної безпеки підприємства ресурсів як виразників єдиного адаптаційного ресурсу. *Світова економіка XXI століття: цикли і кризи*. Бюлетень II віртуальної сесії Міжнар. Нобелівського економ. форуму. Дніпропетровськ: ДУЕП ім. А. Нобеля, 2011. С. 333–338.

*Пільгуй А.О.
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

СПОСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК В АРХІТЕКТУРІ МІСТА

Простір міста ніколи не застигає навечно – він постійно модифікується та розвивається. У матеріальних об'єктах міського простору знаходить своє відображення ціннісно нормативний світ мешканців міста, зумовлений як особистісними характеристиками кожної людини, так і традиціями, нашаруванням різних історичних епох. Аналізуючи історію певної архітектурної споруди у часі, можемо з'ясувати, як змінювалося її функціональне призначення і чим була спричинена ця трансформація. Місто «мовить і промовляє» простором. Візуальні коди міста «прописують» текст міських комунікацій, поступово перетворюючи їх на контекст міста.

Місто це ніщо інше, як соціальний хронотоп пам'яті. Образи та моделі пам'яті пронизують місто павутинням матерії (архітектури, пам'ятників і пам'яток), духу (оповідок, легенд, міфів і почуттів) та практик пам'яті і повсякдення (відчуттів, згадувань, прогулянок і маршрутів). Дискурс хронотопу міста багатомовний і різноголосий. Візуальний код міста відображений не тільки в його історичних пластах, економічних та політичних реаліях чи соціально-культурних особливостях, він є відображенням образу життя, звичок, установок та прагнень містян.

Візуальність міських просторів починає домінувати над просторовим «читанням». Ще Р. Сеннет звернув увагу на те, що на мікрорівні міські публічні місця втрачають комунікативну розмовну функцію, перетворюючись на місця споглядання. Починають домінувати візуальні комунікації (як двосторонні, так і односторонні) супротив особистим зустрічам та вербалізованому (само)вираженню [6]. Попри фізичний простір міста, «... насправді переважно самі люди приваблюють одне одного. Адже людина – це одночасно і актор, і глядач цієї щоденної вистави міста» [5]. Постає макрорівень візуальних комунікацій, за посередництва міських «медій» (предметів, речей, людей простору міста). Міський нарратив тяжіє до домінанти візуальності. Місто виражає себе все менше в словах, втім все більше піддається спостереженню, ніж розпитуванню.

Сучасне місто рясніє розмаїттям візуальних символів, із кожним днем воно змінюється та деформується, сьогодні в ньому можна виділити три «носії» почуття масштабності: перший – шляхи, лінійні простори («каркас»), другий – забудова («тканина» міста), третій – оснащення перших двох (реклама, лавки, годинники, квіти тощо). Кожен з носіїв тяжіє до своєї просторової зони: перший – до рівня землі, другий тягнеться вгору, третій – прив'язаний до перших двох. І всі три беруть участь у формуванні масштабності міста, яка вказує якість пропорційності середовища людини. Міська історична забудова часто нівелюється сучасною висотною архітектурою, проте «каркас» – вулиці і комунікації, завдяки своїй актуальності і виразності, – виходить на перший план. І, схоже, ще багато років визначати масштабність міських ансамблів будуть «дизайнерські» компоненти середовища – реклама, ліхтарі і дороги. Міське середовище постійно оновлюється вже не стільки за рахунок будівництва нових будівель і споруд, скільки за рахунок свого дизайну, основу якого складають міські меблі і зовнішня реклама. За ступенем впливу, зовнішність обладнання стає у порівняння з традиційними формами архітектурних і монументально-декоративних рішень, а вулична реклама фактично ліквідує верховенство архітектури фасадів. Динамічність міського середовища стає не просто ознакою його існування, а й фактором, і наслідком безперервної

трансформацій способу життя населення міст [10].

В умовах розвитку сучасного суспільства міста змінюють свій простір шляхом збільшення семіотичності, підвищенням концентрації знаків та культурних кодів, що диференціюються як за критерієм часу появи у просторі міста, так і за природою виникнення. Припорівнянні загальнонаціонального культурного простору локального, міського безпосередньо, спостерігаються певні відмінності. Загальний простір країни постає як інформаційно-емоціональний, що має як віртуальні, так і реальні експлікації, а отже у процесі безпосередньої взаємодії різних культур стає об'єктивованим. Міський простір постає як більш складно організований, який має як об'єктивний, так і суб'єктивний рівні, подвійна структура якого представляє собою в один і той самий момент частину загальнонаціонального культурного простору та виступає однією з його об'єктивацій.

Кожне місто – окреме комплексне інтегральне утворення предметних елементів що візуально сприймаються. У взаємодії міського середовища і «включеного в неї кожного окремого предмета як твору, проявляється діалектика частини і цілого» [1]. Багатство візуального міського середовища як цілісного утворення розкривається через архітектоніку предметного світу в її окремих частинах. Місто – голограма, в якій кожна частина висловлює суть цілого.

Людина досить часто сприймає місто в русі – при ходьбі, бігу, поворотах голови. При цьому ковзання його поля зору вводить оборотні зримі зміни – все зникає при повороті голови з'явиться знову. Ці оборотні зміни створюють оптичну структуру особливого роду.

На думку С. Норенкова, «будь-яке сучасне місто є свого роду умоглядною і реально діючою мегалюдиномашиною – найскладнішою високоінтелектуальною системою. Цілісність містобудівного середовища визначають інтелектуальні та творчі потенції людини, виражені в предметно-просторовій формі, її екологічна мудрість і природна стабільність» [1].

Протягом життя людина розуміє, трансформує та освоює міський простір за допомогою візуальних практик. Під візуальними практиками розуміють види людської діяльності, направлені на досягнення візуального ефекту, такі як реклама, міська ілюмінація, традиційне монументальне мистецтво, міська скульптура, public-art, street-art, графіті, ландшафтний дизайн, тощо [8].

Один із проявів візуальних практик, найважливіший з точки зору їх функціонування у суспільному просторі, – їх роль як засобу комунікації. У сучасному медіалізованому суспільстві домінуючим способом комунікації стає візуальна. Завдяки розвитку Інтернету, вона активно використовуються ЗМІ, у зв'язку із цим змінюється і спосіб споживання інформації реципієнтом: інформація, що не супроводжується зображеннями та візуальними образами, сприймається важко, звідси феномен, так званої «кліпової свідомості» сучасної людини(4). Візуальні практики у міському середовищі враховують цю особливість психології сприйняття мешканця мегаполіса і пропонують йому нескінченну кількість образів, транслуючих найрізноманітніші повідомлення.

Очевидно, що візуальні практики невід'ємно пов'язані з повсякденністю, так як присутні в житті людини кожен день. Практично всі візуальні практики в міському просторі, крім комунікативної, несуть і естетичну функцію. Естетична складова візуальних практик майже в повній мірі залежить від смаку і освіченості замовника і / або виконавця. На жаль, часто ні смак ні освіта не відрізняються високим рівнем, що народжує на вулицях міста відверто китчеві рекламні банери, скульптурні об'єкти і групи та безглузду ілюмінацію.

Сучасне суспільство, охарактеризоване Г. Дебором як «суспільство спектаклю» [9],

не тільки споживає зорові образи в своїй щоденній практиці, а й має візуальні образи в якості свого «оптичного несвідомого». У зв'язку з цим очевидно, що застосування візуальних практик в громадському просторі, що стало нагальною потребою, повинно мати правильну стратегію подачі повідомлення, яке автор хоче донести до глядача і яке глядач здатний засвоїти навіть на підсвідомому рівні, просто проводячи своє щоденне дозвілля в тому чи іншому просторі.

Один з родоначальників постмодернізму Р. Вентурі, розмірковуючи про символізм в міському просторі, стверджував, що для сприйняття класичної архітектури потрібно спочатку навчитися сприймати вигляд Лас-Вегаса [7]. Проте контекст у сучасному місті створює враження, що ці уроки сприймаються буквально, а не на символічному рівні, а «декоровані сараї», у нас – не метафора, а реальне положення речей, доказ того, що міське планування у пострадянських країнах знаходиться усе ще на стадії модернізму.

Узагальнюючи, зауважимо, що застосовуючи різного роду дослідницькі техніки, дослідники і практики управління соціальним хронотопом міста мають працювати з усім спектром втілення візуальності місць пам'яті в містах: видовими листівками; сувенірними магнітками та сувенірною продукцією; медіа-образами (культурним, політичним, економічним тощо); літературними образами; вівісками та оголошеннями; афішами та рекламою; кольором архітектури та огорож; нічним освітленням; пам'ятниками та пам'ятками; музеями, театрами, громадськими закладами культури; дворами та майданчиками щоденного перебування спільнот; транзитивними просторами (ТРЦ, вокзалами, площами, зупинками громадського транспорту тощо); порожнечами та пустирями; хащами/нетрями; сміттям (зокрема, інформаційним, брудом і непотребом); руїнами та руйнуваннями.

Цілковито погоджуючись з міркуваннями К. Беренса, який у своїй роботі, присвяченій принципам проектування реклами, зауважив, що «місто – це різноманітний і складний організм, для нормальної життєдіяльності якого необхідний правильно налаштований механізм всіх вхідних в нього структур», зауважимо актуальність вивчення саме зовнішньої реклами як візуальній соціальній практиці у міському просторі, якій відводиться виключно провідна роль у сучасному інформаційному суспільстві [3]. У першу чергу, заважаючи на те, що як вірно зазначає О. Турбіна, «в містах повсякденне життя піддалося комодіфікації» [4]. Багато мегаполісів страждають від неконтрольного процесу заповнення зовнішньою рекламою, що перетворює місто в один великий «супермаркет». Відсутність регламентації норм розміщення реклами та контролю за рівнем її якості і змісту призвела до того, що місто «покрите» банерами, розтяжками білбордами зі слоганами і зображеннями абсурдного характеру. У результаті рекламні конструкції не тільки приховують під собою архітектурні фасади, а й фактично ліквідують архітектурні доміанти міських ансамблів. Крім того, така велика кількість зовнішньої реклами негативно позначається на жителях міста. Їх свідомість засмічується низькопробними візуальними текстовими повідомленнями, через що виникає роздратування і невдоволення тим, що людина бачить і до чого спонукає його реклама, що ще сильніше, відчужує жителя від міського громадського простору. Негативним результатом стихійного освоєння публічних просторів зовнішньою рекламою є також формування поганого смаку містян і заохочення його відсутності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Architektursoziologie. Grundlagen – Epochen – Themen. Opladen 2003.
2. Fischer J. Die Bedeutung der Philosophischen Anthropologie für die Architektursoziologie // Soziale Ungleichheit – Kulturelle Unterschiede. Verhandlungen des 32.

- Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in München 2004. Hg. von K. –S. Rehberg. Frankfurt/M., 2005.
3. Schubert H. Empirische Architektursoziologie // Die alte Stadt. 2005. N 1. S. 1 – 28.
 4. Аксенова К. А. Реклама и рекламная деятельность : [конспект лекций]. – М. : Приор-издат, 2005. – 96 с.
 5. Аржанов Н. П. История отечественной рекламы (Галерея рекламной классики). – Харьков : Студ-центр, 2004. – 304 с.
 6. Асоціація зовнішньої реклами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.out-of-home.ua/OAAA-joins-DAA>. – Назва з екрану.
 7. Березовский М. Бог любит Америку / М. Березовский ; [пер. с польск.]. – М. : Политиздат, 1980. – 255 с.
 8. Бернадская Ю. С. Основы рекламы / Ю. С. Бернадская, С. С. Марочкина, Л. Ф. Смотровая. – М. : Наука, 2010. – 281 с.
 9. Дебор Г. Суспільство спектаклю / пер. з фр. С. Офертаса та М. Якубович. – М., 1999.
 10. Костикова Д. А., Южакова Е. В. Визуальные практики городском пространстве стратегии функционирования и тактики освоения // Культура. – 2012. –№6 – С.141-147.

Сафонова К. Я., Кривуля П. В.

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк*

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ВЕРИФІКАЦІЇ ГІПОТЕЗИ ПРОФІЛЮ НАЛЕЖНОЇ КОНОТАЦІЇ ТЕРМІНІВ ТА ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ

Сучасна економічна термінологія являє собою велику та складну в термінологічному та змістовному відношенні систему термінів. Величезному обсягу економічної термінології належить різноманіття розкритих нею категорій наукових понять. Швидкий розвиток та збільшення кількості нових термінів призводить до неточності розуміння їх, завеликої кількості значень слова, що заважає чіткому розумінню наукових та навчальних текстів. Для запобігання таких явищ терміни та терміноелементи не розуміють як звичайні слова та вважають за потрібне вимагати від вживання термінів та від термінотворчої діяльності додаткових вимог, які не вимагають від звичайної (побутової) лексики. Але, по-перше, не завжди ці вимоги виконуються, а по-друге, сама система вимог має теж бути об'єктом цілеспрямованого розвитку, проектування та розробки. Причому не тільки вимоги мають бути розвинутими, но а їхнє сполучення та інструментарій, якій забезпечує виконання таких вимог. Саме у цьому полі діяльності лежить дослідження гіпотези профілю належної конотації термінів та терміноелементів та її верифікації.

Будь-який термін являє собою єдність знака (письмового та його мовленевого звучання) та його значення, і має відповідати певним вимогам, які у різних авторів подані дещо не тотожними за переліком але когерентними за змістом комплексами вимог. Наприклад, В. В. Головін та Р. Ю. Кобрін [2] надають такі чотири вимоги: 1) вимога адекватності: зміст термінованого поняття має належати до сучасного наукового знання про відповідний об'єкт або явище; 2) вимога точності: а) зміст і обсяг термінованого поняття мають відрізнитися від інших понять у даній терміносистемі; б) звуковий комплекс терміну не має містити елементів, які можуть невірно орієнтувати щодо змісту

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»*

та обсягу поняття; 3) вимога однозначності: будь-який звуковий комплекс має бути зафіксованим тільки за певним поняттям; багатозначність терміна неприпустима; 4) вимога одноформленості: поняття має бути вираженим лише одним звуковим комплексом; синонімія неприпустима. Більш розгорнута система вимог міститься у контрольній карті Е. Б. Алаєва [1], яку подано на рис. 1.

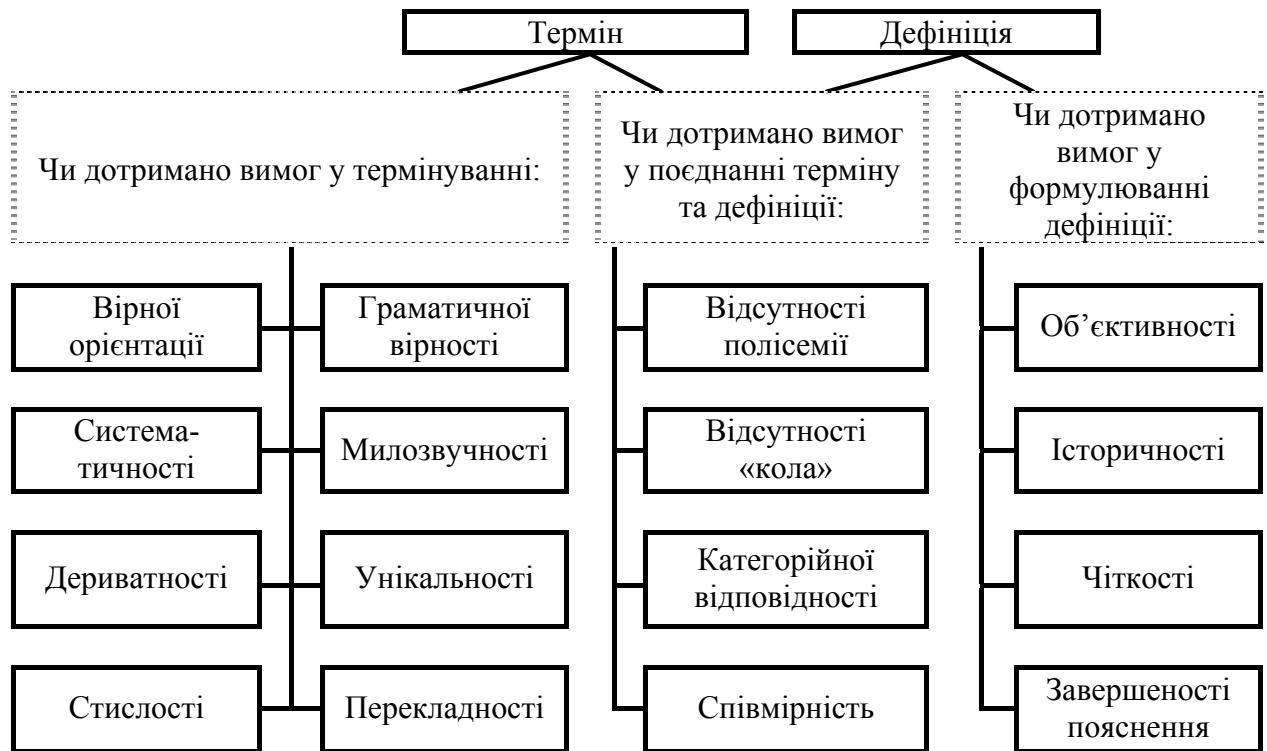

Рис. 1. Контрольна модель визначення за Е. Б. Алаєвим

Одна з найважливіших властивостей терміна — займати чітко визначене місце в структурі зв'язків терміносистеми. Повністю вона проявляє себе тоді, коли дотримуються ці вимоги, але існує цілий ряд причин, через які ці вимоги не можуть бути повністю виконані.

Людська підсвідомість прагне до визначеності і точності слововживання, але постійно протидіє цьому при створенні нових понять. Новий зміст наповнює вже наявні звукові форми [4].

В переліку вимог також є вимога вірної орієнтації лексичного значення, що має на нашу думку стосуватися не тільки понятійного ядра терміну (головної частини значення), а також і конотації – додаткового значення, яке визначає сферу функціонування слова, розкриває емоційне ставлення оратора або надає слову виразності. Така думка базується на визнанні того факту, що термін функціонує не тільки як письмовий знак, а й як знак мовленевих актів. Оскільки можна визначати значення терміну шляхом дефініцій, тобто описувати знаки комплексами інших знаків, то й належну або бажану конотацію також можна визначати певним комплексом знаків. Існуючі розробки щодо опису семантичного диференціалу надають змогу побудувати структурне відбиття (будемо надалі звати вектор конкретних значень такого структурного відбиття профілем семантичного диференціалу слова, або профілем конотації терміну, якщо слово є терміном або терміноелементом) в універсальному полі семантичних ореолів для будь якого слова. Слід вважати, що будь

яка дескриптивна модель за певних умов, за певною проробкою та якістю може перетворитися у прескриптивну, — це має стосуватися й профілів конотації термінів та терміноелементів. А тому у кожного терміну може бути (а за певних майбутніх умов – має бути) власний профіль належної конотації.

Така пропозиція профілю належної конотації була висунута у [3] у ході розробки регламенту експертизи термінів та терміноелементів (зокрема перекладних термінів з інших мов). Але у подальші роки пропозиція не отримала розвитку та знаходилась у «тіні» більш значних питань економічної семиотики. Але з розвитком сучасних засобів аналізу семантичного диференціалу та фоносемантики слід перевірити висунуту гіпотезу профілю належної конотації, уточнюючі склад пов'язаних завдань та коло термінів, до яких така складова експертизи термінів та терміноелементів є доречною.

Головним завданням все ж таки є верифікація пропонованого концепту профілю належної конотації у експериментальному зіставленні наявних та бажаних профілів конотації на множинах термінів з декількох мов. Таке завдання має бути спрямованим не тільки на порівняльний аналіз якості термінів різних мов, а й на уточнення смислу вимоги вірної орієнтації терміну.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алаев Э. Б. Экономико-географическая терминология : [Словарь-справочник] / Э.Б. Алаев. – Москва : Мысль, 1977. – 199 с.
2. Головин В. В. Лингвистические основы учения о терминах / В. В. Головин, Р. Ю. Кобрин. – М.: Высшая школа, 1987. – 104 с.
3. Кривуля П. В. Рефлексивная экономическая семиотика: система показателей ситуационной диагностики управления предприятием : монография / П. В. Кривуля. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2013. – 562 с.
4. Петров В. В. Семантика научных терминов / В. В. Петров. – М.: Наука, 1982. – 127 с.

Сбитнев Е.Н.

*Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина
г. Харьков*

ЯВЛЕНИЕ БУЛЛИНГА В УКРАИНСКИХ РЕАЛИЯХ

Проблема буллинга чрезвычайно актуальна, и есть серьезные основания рассмотрения в научных кругах, изучения и исследования причины агрессии подростков.

Резкие изменения в обществе, тенденции негативного влияния масс-медиа, кризис социальной системы и нестабильность не только Украины, но и всего мира в целом как в политическом, так и в экономическом плане, – все это отражается на психофизическом состоянии молодежи, ее сознании и поведении. На сегодняшний день проблема буллинга становится все более острой. Наиболее ярко она проявляется в форме агрессии по отношению к родителям, сверстникам, учителям и общества в целом. Чаще возникают случаи, когда агрессия принимает враждебную форму и выливается в открытые образы или вообще в драки.

Именно в юношеские годы происходят важные физиологические изменения, которые влекут за собой определенные психологические сдвиги: появляется влечение к противоположному полу; агрессивность, часто немотивированная; проявляется

склонность к необдуманному риску и неумение оценить степень его опасности; подчеркнутое стремление к независимости и самостоятельности. В этот период заканчивается формирование фундамента личности, достраиваются ее верхние – мировоззренческие – этажи. Осознание своего «я» происходит как осмысления своего места в жизни родителей, друзей, окружающего социума. Подростки являются наиболее уязвимыми к воздействию тех событий, происходящих в социуме, поэтому они и составляют категории населения, которые больше других склонны совершать агрессивные или уголовные дела. Их реакция может проявляться различным образом, но, самый распространенный способ выражения отрицательного отношения к чему-то – агрессия. Иногда причиной этому может послужить стремление к самореализации, выделиться среди сверстников, утвердиться на позиции лидера, свидетельствует о значительном упадок моральных ценностей подростков. Каким бы ни было проявление агрессии: то острые реплики в адрес лицам старшего возраста, то физическое насилие над сверстниками, – в любом случае это несет абсолютно негативные последствия. За последние несколько лет ситуация в Украине, связанная с подростковой преступностью, заметно ухудшилась. В то время, когда мелкие преступления уменьшаются в численности, значительно увеличивается количество тяжелых и особо тяжелых. Кроме того, в среде молодежи активно существуют такие виды деятельности, как проституция, сутенерство и рэкет, а массовые драки приобретают все более широкий масштаб. Это приводит к возникновению новых, еще более серьезных социальных конфликтов.

По нашему мнению, буллинг – это травля, агрессивное преследование одного или нескольких членов коллектива (чаще всего, школьного или студенческого). Буллинг бывает как психологическим, так и физическим. Для нас важно понять тенденции буллинга, его разновидности и особенности, нормативно-правовое регулирование и увеличение динамики буллинга среди украинской молодежи. Некоторые ошибочно называет буллинг новым вызовом для нашего общества. Хотя еще в начале прошлого века мировые психологи занимались изучением этой проблемы и тех последствий, которые она может вызвать. Ведь буллинг – это не безобидные шутки и остроты. У нас к проблемам такого рода относятся не совсем серьезно, наивно полагая, что ссоры с одноклассниками бывали у всех, и ничего страшного из этого не вышло. На деле же травля в школе может оставить отпечаток на психике ребенка на всю жизнь.

На самом деле страшно, когда дети не видят и не могут представить всю сложность ситуации и позволяют такие вещи, а ответственность достается родителям, которые либо не принимали участия в воспитании, или давали неправильные примеры ребенку.

В Минобразования Украины отметили, что в 2017 г. в отечественных психологов поступило около 109 000 обращений по поводу буллинга. Как видим, это не единичные случаи, а вполне системный процесс, который наблюдается по всему миру. В новостях часто появляется информация о случаях буллинга: здесь и массовые избиения, и психологическая травля и даже травли со стороны учителей, а не только одноклассников. Согласно данным отчета фонда ЮНИСЕФ в 2017 г. в Украине 25% детей стали жертвами травли в школах, а 40% пострадавших вообще никому об этом не рассказывали. Всего в мире подвергаются травле около 150 млн детей – каждый второй ученик в возрасте от 13 до 15 лет [1].

В вышеупомянутых цифрах упомянуто о том, что примерно каждый четвертый школьник в нашей стране сталкивается с травлей. В Украине работает «горячая линия», куда дети могут позвонить, рассказать о своих проблемах, получить поддержку, помощь и консультацию. Елена Кривуляк, координатор национальной детской «горячей линии», которая работает при Международном женском правозащитном центре «Ла Страда-Украина», и рассказывает о принципах работы и о том, как они помогают детям: «На

самом деле, по сравнению с прошлыми годами количество звонков на нашу «горячую линию» снизилась. В этом году у нас есть определенные финансовые трудности и детская «горячая линия» работает только с 4:00 в будние дни, а это очень и очень мало. За 9 месяцев 2017 мы получили 7355 звонков, из них касались буллинга всего 2%. С одной стороны, это мало, но, если учесть, что это 2% от почти 7500, то это достаточно большая цифра. Тем более, за каждым из этих звонков стоит детская жизнь, детская боль, детская проблема»[2].

Буллинг – НЕ новая проблема, так что за все время ее существования общество придумало способі искоренения или предотвращения травли методом штрафования. Сейчас мы видим с вами систему штрафов за буллинг: 1) За нравственное или физическое насилие и агрессию в любой форме. Штраф в размере от 40 до 850 грн. 2) За сокрытие фактов буллинг учителями. От 850 до 1700 грн. 3) По травли несовершеннолетнего с особой жестокостью. От 1700 до 3400 грн. [3]

Эксперт Украинского института исследования экстремизма Богдан Петренко прокомментировал основные мероприятия, которые могут применяться против травли:

Противостояние Буллингу – это многоступенчатый процесс, который включает в себя следующие уровни: индивидуальный, групповой, общенациональный.

Работа с буллером, жертвами и свидетелями, на индивидуальном уровне, как правило, направлена на повышение самооценки, формирование открытости ребенка и эмпатии буллеру. На этом этапе может работать классный руководитель, психолог, но самое главное – родители.

Но буллинг это также и групповое «заболевания», поэтому преодолеть его исключительно путем воздействия на отдельных детей невозможно. Если "вытянуть" жертву, на ее место будет назначен новый жертва. Групповой процесс включает как "классные часы", посвященные травли, так и внеклассную активность группы, где могут изменяться социальные роли детей.

Важна также профилактика и на общенациональном уровне. Во-первых – это популяризация ненасильственных методов в информационных продуктах для детей и подростков (фильмах, роликах и т.д.). Во-вторых – изменение учебной программы с целью не только превращение детей в потребителей информации по различным предметам, но и формирование у них культуры диалога.

Обобщив приведенные определения, подытожим: понятие «буллинг» следует рассматривать как категорию, то есть наиболее общее понятие, фиксирующий собственно феномен. Термином «буллинг» обозначают состояние субъекта девиации, а термином «девиации» – поведенческий проявление. Изучая менее значительные социальные факторы, можно определить, какие факторы социализации являются для подростка приоритетными, а какие нет. Основной массив работы по изучению этой проблемы касается предиктивных методов. Это означает, что ученые-исследователи должны на основе данных за предыдущие годы предсказать, какие именно факторы будут влиять на агрессивность подростков через 5, 10, 20 лет. Это крайне важно, ведь позволит предотвратить возникновение этих факторов, устранить их, или хотя бы свести их влияние к минимуму еще до того, как они станут реальностью. Кроме того, у ученых будет возможность и больше времени, чтобы разработать методы коррекции такого явления как агрессивное поведение подростка, что будет способствовать улучшению и определенном оздоровлению общества в целом, будет способствовать его гуманизации.

Необычный для нашего восприятия термин буллинг тесно связан с такими понятиями как насилие и агрессия. Все эти понятия отражают различные аспекты такого явления, как буллинг. Поэтому возникает острая необходимость осознания того, что эта

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

проблема есть. Нужно проводить качественные исследования буллинга среди подростков, которое со временем станет механизмом его предотвращения.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Штрафы за буллинг в Украине – юристы рассказали ли это работать: веб-сайт. URL: <https://www.segodnya.ua/ua/ukraine/shtrafy-za-bulling-v-ukraine-yuristy-rasskazali-budet-li-eto-rabotat-1185136.html> (дата обращения: 06.12.2019).
2. Как "горячие линии" в Украине помогают решить проблемы с буллинг: веб-сайт. URL: <https://www.segodnya.ua/ua/ukraine/kak-goryachie-linii-v-ukraine-pomogayut-reshit-problemy-s-bullingom-1185125.html> (дата обращения: 06.12.2019).
3. Закон о буллинге: ответственность за травлю в школе: сайт. URL: <https://ldn.org.ua/consultations/zakon-pro-bulinh-vidpovidalnist-za-tskuvannya-u-shkoli/> (дата обращения: 06.12.2019).

Соріч Р.

Науковий керівник: Петінова О. Б.

Університет Ушинського

м. Одеса

ВІДНОШЕННЯ МОЛОДІ ДО НОВОЇ ВЛАДИ

Актуальність дослідження визначається насамперед тим, що 2019 рік став переломним в житті кожного українця, в цьому році відбулися чергові вибори Президента України і позачергові вибори народних депутатів в Верховну Раду України. Дуже великий кредит довіри, який надав український народ новій владі пов'язаний з тим, що українці втомилися від старих політичних облич і бажають реального оновлення діючих органів влади. І ось, після половини року роботи, на наш погляд, вже можна робити певні підсумки діяльності нової влади. І саме молодь, як найактивніше ядро сучасного українського суспільства, була вибрана в якості респондентів даного соціологічного дослідження. Ми бачимо дане дослідження дуже перспективним, тому що, проаналізувавши та систематизувавши, отримані результати ми зможемо сформулювати конкретні пропозиції до представників влади з метою подальшої реалізації цих пропозицій на законодавчому рівні.

На нашу думку, безперечним фактом є те, що неможливо схарактеризувати досягнення новообраної влади лише як зовсім позитивні, або зовсім негативні. Більше того, занадто великий кредит довіри та підтримка, яку отримала нова влада надзвичайно тисне на представників влади, бо кожне рішення, кожен законопроект, кожний указ спричиняє багато дискусій в суспільстві. І це, на наш погляд, є головним досягненням. В пересічних громадян формуються власні політичні орієнтири та позиції, і загалом, українці все менше покладаються на засоби масової інформації і критично розглядають кожні події всередині країни та зовнішньополітичні новини пов'язані з Україною. Це є ознакою політичної досвідченості суспільства і це є позитивним зрушенням. На наш погляд, це відбувається через те що сучасна молодь є досить політично активною. Багато молодих українців є членами різних громадських організацій і є активними учасниками політичного процесу. Можливою причиною цього є глобалізація та, так звана, «цифрова революція». Кожна людина має можливість вибору джерела інформації, і завдяки цьому вибору вона може сформулювати власну критичну точку зору на певні події. Звісно, технології впливу на маси також розвиваються і вдосконалюються, зокрема вплив

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

«фейкових новин». Через це, система продовжує працювати в інтересах привілейованої меншості, тому новій владі, на наш погляд, потрібно зосередитися на виконанні своїх обіцянок та просуватися саме тим шляхом, з яким вони йшли на вибори. Зрозуміло, що основною метою є консолідація всього українського народу для створення справжнього демократичного суспільства, і тому влада повинна шукати точки зіткнення між різними суспільними групами, і таким чином, спонукати їх до сумісної співпраці. А молодь, як найактивніше ядро, соціальних груп формують загальне бачення ситуації. Тому, й на наш, погляд можуть найбільш тверезо оцінити досягнення та невдачі нової влади.

ЗАДАЧІ:

1. Визначити рівень інформаційної обізнаності людей щодо діяльності нової влади.
2. Сформувати загальне бачення молоддю внутрішньополітичної і зовнішньополітичної ситуації.
3. Дізнатися загальне ставлення молоді щодо рішень і результатів діяльності нової влади
4. Встановити найбільш вдалі і найбільш невдалі досягнення нової влади.
5. Проаналізувавши отриману інформацію, сформулювати загальні висновки задоволення чи незадоволення молоддю діяльністю нової влади.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ: анкетування проводиться серед жителів міста Одеси, зокрема в гуртожитку № 1 Південноукраїнського Національного Педагогічного Університету імені К. Д. Ушинського. В опитуванні брали участь випадково обрані респонденти незалежно від статі, віком від 18 до 25 років, різних фахових напрямностей і спеціалізацій.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ: ставлення української молоді до діяльності та результатів нової влади протягом перших півроку роботи.

ГІПОТЕЗИ:

1. Кожен із респондентів добре розуміється на політичній системі України, та розбирається в державних політичних інститутах.
2. Оскільки респонденти мають уявлення про будову та специфіку діючих політичних інститутів, то припустимо, що і в сьогоденній політичній ситуації вони також добре орієнтуються.
3. Добра обізнаність в сьогоденній політичній ситуації також стосується кадрових змін в головних державних установах, тому респонденти повинні знати про, принаймні, основні кадрові зміни в державних апаратах країни.
4. Через те що діюча влада має високий кредит довіри, то й логічною буде підтримка більшості рішень і досягнень нової влади.
5. Респонденти продовжать сподіватися на подальше покращення ситуації в країні, враховуючи те що новій владі потрібно більше часу на вирішення основних суспільних проблем.

ВИСНОВКИ:

На основі проведеного опитування та аналізу емпіричних даних ми дійшли наступних висновків щодо гіпотез дослідження:

Перша гіпотеза підтверджується. Більша частина української молоді добре розуміється в політичній системі України, розбирається в державних інститутах та орієнтується в поділі держави на гілки влади.

Друга гіпотеза також підтверджується, оскільки респонденти досить добре орієнтуються в політичному порядку денному. Це й стосується політичних суб'єктів і об'єктів: респонденти мають добре уявлення про українські політичні партії та

представників цих партій. Українська молодь стежить за змінами в політичній ситуації України, що є неодмінно позитивною рисою.

Третя гіпотеза також підтверджується. Українська молодь спостерігає за кадровими перестановками в державних апаратах країни, що дозволяє стежити за їх майбутньою діяльністю і критично оцінювати результати їх діяльності.

Щодо четвертої гіпотези, ми не можемо цілковито стверджувати, що вона повністю підтверджується, оскільки до деяких рішень, або досить негативне ставлення, або вважають їх непрактичними. Хоча, в цілому, відношення до діяльності нової влади досить позитивне.

Те ж саме можна сказати і про п'яту гіпотезу. Респонденти виражають своє критичне прогнозування майбутньої діяльності нової влади. Вони вважають, що нова влада буде робити певні кроки в подоланні основних суспільних проблем, але результат цієї роботи побачити найближчим часом не вдасться. І, наостанок, половина респондентів вважає, що однієї каденції не вистачить новій владі для вирішення найгостріших проблем українського суспільства.

Узагальнюючи все вищесказане, можна зауважити, що українська молодь, порівняно з минулими роками стала більше поінформованою в політичній сфері України. На сьогоднішній день, велика частина молоді слідкує за політичними змінами в країні та приймає безпосередню участь в різних політичних процесах. Молодь має власну критичну точку зору на різні політичні події і не боїться її висловлювати. І з кожним днем все більша і більша частина молоді приймає участь в політичному житті власної країни. А саме ці ознаки є основними складовими сучасної демократичної європейської держави.

Торгашина А.А.
Научный руководитель: *Лисенко Е. В.*
Университет Ушинского
Г. Одесса

ЖЕНЩИНЫ В НАУКЕ: ФИЛОСОФСКИЙ И СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Исследование роли и места женщин в науке становится всё более актуальным объектом научного осмысления. Социолог Дороти Е. Смит в своей работе «Женская перспектива как радикальная критика социологии» отмечает, что мир в том виде, в котором социально конструируется мужчинами, находится в позиции власти и доминирования к миру женщин. Трудности женщин в науке, по мнению этой учёной, связано с тем, что методы, методология и концепции созданы преимущественно в рамках мужского мировосприятия и осмысления.

Вторая трудность связана с тем, что только небольшой процент женщин, которые занимаются наукой, превращают ее в карьеру. Различные исследования доказывают, что существует много женщин-инженеров, докторов и магистров наук, которые в дальнейшем больше не занимаются наукой. Согласно статистике, предоставленной британской организацией WISE («Женщины в науке и технике»), участие женщин в науке, технике, инженерии и математике начинает снижаться и в дальнейшем очень быстро ускорится, что говорит о том, что данная тема является очень важной в современном мире.

Предметом нашего исследования является философский и социологический аспекты участия женщин в науке. **Цель исследования:** выявить роль женщин в науке и наиболее значительные достижения женщин-ученых в ходе мировой истории.

Среди современных отечественных исследователей, которые занимались рассмотрением роли и места женщин в науке можно выделить А. В. Костину, И. Ф. Богданову, Е. В. Ведерникову, Е. З. Мирскую и др. [1; 2; 3].

Роль научного образования в меняющемся мире нельзя недооценивать: по оценкам, 90% будущих рабочих мест потребуют тех или иных навыков в области ИКТ (информационных и коммуникационных технологий), а наиболее быстро растущие категории рабочих мест связаны с наукой, технологиями, инженерией и математикой. В то же время данные ЮНЕСКО (Агентства ООН по образованию, науке и культуре) показывают, что менее трети всех учащихся женского пола выбирают предметы, связанные с наукой для получения высшего образования, в то время как только три процента женщин выбирают предметы ИКТ.

Одной из причин является то, что уже много времени родители, учителя и образовательные учреждения не только не предпринимают никаких шагов, чтобы побудить девочек заниматься наукой, но и прямо или косвенно способствуют обратному. По данным опроса за 2017 г., девочкам оказывают намного меньшую поддержку при выборе научной профессии, чем мальчикам. Очень маленький процент девушек способен преодолеть эту сдерживающую среду, развить интерес к науке и стремиться к ней.

Для женщин, занимающихся наукой, также, безусловно, труднее добиться успеха из-за различных препятствий, с которыми они сталкиваются, и предвзятости, которая действует против них почти во всех учреждениях. Когда дело доходит до признания со стороны сверстников, женщины в растерянности, так как они получают намного меньше поддержки.

На протяжении веков женщины были исключены из образования и деятельности в научных областях – некоторым приходилось идти так далеко, что они притворялись мужчинами. Однако все же, несмотря на препятствия, многие женщины достигли больших достижений в науке, в том числе Мари Склодовская-Кюри, Ада Лавлейс, Рэйчел Карсон и Ширли Энн Джексон.

В журнале «Наука в обществе» были опубликованы данные, которые показывают, что, хотя женщины составляют 40% выпускников факультетов естественных наук, математики и информатики, они представляют только 32% исследователей в этих областях и занимают только 11% высших академических должностей в этих дисциплинах. В некоторых странах этот процент еще ниже. Множество организаций по всему миру, занимающихся продвижением роли женщин в науке, еще более укрепляют представление о том, что это международная проблема. Этот дисбаланс выражается в ограниченном участии женщин в профессиональных научных организациях всех видов, включая научные общества.

Как мы выяснили, существует несколько основных причин гендерного разрыва в науке: от приоритизации научного образования для мальчиков до гендерных предубеждений и стереотипов и глобального цифрового разрыва, который непропорционально сказывается на женщинах и девочках.

Обобщая все вышесказанное, можно сделать вывод об актуальности изучения роли женщин в сфере науки в современном мире. Эта тема важна, так как ее изучение, развитие может помочь женщинам занять достойное место в современном научном сообществе, чтобы изменить мир к лучшему.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Богданова И.Ф. Женщины в науке: вчера, сегодня, завтра // Социологические исследования. – 2004.- N 1. – С. 103-112;

2. Каталзен А. Женщина и философия [Электронный ресурс] URL: <http://propaganda-journal.net/3576.html>;
3. Костина А. В. «Женщина в науке и философии: доминирующие мифы и действительности» – Знание. Понимание. Умение. № 1, 2017 с.66-76;

Холончук І.М.

Одеський Національний Університет ім. Мечникова

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ

В умовах посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі ключові конкурентні переваги на міжнародному рівні отримують ті країни, які здатні найбільш ефективно використовувати всі наявні ресурси, й передусім, ресурси праці.

Продуктивність праці як економічна та соціальна категорія має важливе значення під час здійснення аналізу розвитку країни, що відображає рівень життя населення, темпи економічного зростання та стан конкурентоспроможності національної економіки. При цьому одним із пріоритетів розвитку економіки на інноваційних засадах має стати підвищення продуктивності праці молодих фахівців (частка яких у структурі зайнятих постійно зростає), яка за умов активного впровадження сучасних наукових досягнень та інтенсивного формування сектору високоінтелектуальних послуг здатна забезпечити високий рівень доданої вартості, доходів населення, інвестицій, стимулюючи людський розвиток та процес формування високих соціальних стандартів. Вітчизняні реалії дозволяють констатувати відсутність у нашій державі як методичного забезпечення оцінювання продуктивності праці молодих фахівців освітньої сфери, враховуючи вкрай обмежений обсяг вітчизняної статистичної бази з цих питань, так і економічних заходів щодо її стимулювання.

Для України це не є питанням сьогодення, оскільки на фоні занепаду розвитку економічного зростання це завдання нівелюється, але з часом, за умов виходу з кризи, поглиблення процесів комп'ютеризації тощо, вирішення його актуалізується. Враховуючи те, що інноваційна модель економіки має базуватися на прискореному розвитку науки, інновацій, освіти, виникає необхідність вирішення питання підвищення рівня продуктивності праці фахівців освітньої сфери в Україні в умовах переходу від застарілої традиційної моделі економіки, яка характеризується вичерпанням природних та фізичних людських ресурсів, до нової – інноваційної.

Через низький рівень економічного розвитку країна не виділяє достатніх засобів для народного утворення, професійної підготовки і перепідготовки кадрів. Це обумовлює відсталість системи утворення, унаслідок чого створюється недолік кваліфікованої робочої сили, недостача фахівців, що гальмує підвищення продуктивності праці, а повільні темпи її росту є найважливішою причиною відсталості.

Таким чином, традиційно розглянута як основний індикатор результативності трудової діяльності окремого працівника, чи організації суспільства в цілому продуктивність праці продовжує зберігати своє значення для оцінки рівня і перспектив розвитку будь-якого адміністративно-господарського утворення, починаючи від підприємства і кінчаючи народногосподарським комплексом країни. Це говорить про необхідність розвитку теорії продуктивності праці, що має важливе значення для керування людським капіталом підприємств, організацій, регіонів і країни в цілому. До

названих аспектів впливає в першу чергу віднести проблему удосконалення планування продуктивності праці, сполученого зі стратегією бізнесу [1].

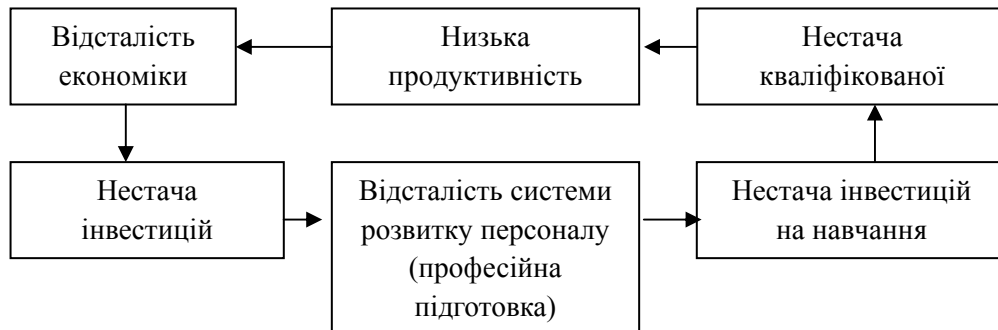

Рис 1. Причини появи низької продуктивності праці

Порівняння різних наукових концепцій і досвіду керування продуктивністю праці дозволяє резюмувати: на сьогоднішній день у розпорядженні менеджерів є практично повний набір підходів до керування, однак відсутні єдині, ефективні для всіх організацій методи підвищення індивідуальної продуктивності праці.

Продуктивність праці – це показник плідотворної діяльності персоналу, вимірюваний кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, тобто вона являє собою кількісну характеристику роботи, виконувану персоналом, що обумовлена рівнем ефективності праці.

Продуктивність праці показує співвідношення обсягу вироблених матеріальних або нематеріальних благ та кількості затраченої на це праці. Тобто зростання продуктивності праці означає збільшення обсягу вироблених благ без збільшення трудовитрат, а для соціальних установ на даний момент це є критичним показником, який потрібно збільшувати.

У широкому розумінні зростання продуктивності праці означає постійне вдосконалення людьми економічної діяльності, постійне знаходження можливості працювати краще, виробляти більше якісніших благ при тих самих або й менших затратах праці [2].

Зростання продуктивності праці соціального робітника забезпечує збільшення реального блага для різних верств населення, а тому воно є важливим показником економічного зростання країни.

Кожна установа характеризується певним рівнем продуктивності праці, який може зростати або знижуватися під дією різноманітних чинників. Підвищення продуктивності праці є безперечною умовою прогресу і розвитку соціальної сфери в Україні.

Отже, вирішити нагальні завдання забезпечення стійкого розвитку вітчизняної економіки на інноваційних засадах можливо лише на основі комплексного врахування низки факторів підвищення продуктивності праці фахівців у поточній та стратегічній перспективах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коломієць Н. О. Методологічний аспект оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством / Н. О. Коломієць, О. П. Коломієць. // Вісник ХНТУСГ. – 2014. – С. 223–230.
2. Сухонос В. В. Державне управління: еволюція сучасних норм / В. В. Сухонос. – Суми: "ВТД "Університетська книга", 2014. – 310 с.

ЩОДО ЗМІСТУ ТА СПРЯМОВАНOSTІ ПОПЕРЕДНЬОГО МАРКЕТИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РЕЛЕВАНТНОСТІ ЙОГО РОЗМІРУ ТА СТРУКТУРИ БЮДЖЕТУ

Проблеми підприємства все більше і більше пов'язані з зовнішніми ринковими чинниками та потребують отримання маркетингової та змушують підприємця досить швидко діяти у проблемних ситуаціях, що мають бути розв'язаними на базі використання маркетингової інформації. Керівництво підприємства має провести маркетингові дослідження, але перед ними постають питання, як провести маркетингове дослідження з найменшим але достатнім використанням коштів, як зібрати максимально релевантну інформацію, яка стосується поставлених проблем? Крім того, сам розмір так званого зовнішнього середовища підприємства стає все більшим, ускладнюючи завдання маркетингової служби, – розгляд цього питання започатковано у роботі [3] та ця робота продовжує це питання, маючи за мету висунення робочої гіпотези дослідження методичної бази аналітичного забезпечення роботи маркетингової служби за сучасних умов господарювання підприємств, які не мають великого маркетингового бюджету.

Для того, щоб досягти конкретні цілі маркетингу, реалізувати маркетингові дослідження підприємства мають надати кошти на проведення маркетингової програми, але така дія потребує також прийняття рішення, яке у свою чергу потребує інформації. Щоб визначити скільки коштів потрібно для реалізації поставлених цілей треба провести попередній аналіз, який, зазвичай, складається з трьох складових етапів: а) аналіз бухгалтерської звітності, б) перерахунок виробничих витрат по кожній маркетинговій функції, в) розбивка витрат про окремі продукти та методи реалізації. Схематично такий погляд можна відобразити так, як показано на рис. 1.

Рис.1. Складові попереднього дослідження

Виходячи з рис. 1, слід зауважити, що перерахунок виробничих витрат за кожною функцією – це функціональна вартість маркетингових функцій, тобто розподільча функція. Підприємствам, які курирують окремі стратегічні зони господарства підприємства але мають спільний бюджет (спільність зазвичай стосується не всього загального бюджету, а його складових, що відбувається за наявності спільних проектів або спільних функціональних областей діяльності, і маркетингу також), треба розподілити вартість кожної з функцій. Щодо розбивки витрат за окремими продуктами та методами реалізації, то можна визначити, що ця розбивка дуже пов'язана з розподільчими функціями, тому що продукти можна розподілити за функціями та витратами. З усіх цих міркувань можна інакше структурувати попереднє дослідження, причому

підкреслюючи його дещо циклічний характер (який іноді має декілька витків) через те, що у його структурі визначимо «розвідувальне дослідження»: іноді це певна процедура, яка є лише частиною попереднього аналізу, а інколи це «попереднє дослідження», яке забезпечувало наступне «попереднє дослідження» для подальшого дослідження, тобто одне розвідувальне дослідження може бути розгорнутим попереднім розвідувальним дослідженням. Попереднє дослідження використовується для доречного зменшення розміру та раціоналізації структури бюджету маркетингових досліджень. Причому слід зазначити, що іноді здається, що першим завданням стає визначення розміру бюджету, а другим – визначення структури, але визначення структури скоріше є першим завданням, а другим – визначення розміру складових структури, у ході якого зменшення розмірів за кожною складовою надає зменшення загального розміру. Складові попереднього дослідження спрямовані саме на визначення структурних характеристик бюджету маркетингового дослідження: перший блок є скоріше підготовчим, ніж самостійним.

Але хоча всі складові такого попереднього аналізу є відомими та зазвичай виконуються як завдання на підприємствах, але якість їхнього виконання як якість набутих прагматичних даних (яка залежить від якості методичного, кваліфікаційного, інформаційного забезпечення) може бути занадто різною. Крім того, проста аналітична схема (визначення складових) є мало інформативною, бо не ліпше простого переліку блоків, якого надано до складення схеми. Набагато інформативніше у цьому випадку використовувати стрілки як позначення порядку, бо склад елементів буде й так наочним. Тому слід удосконалити цю схему, встановивши порядок виконання блоків. Вірогідно, слід у попереднє дослідження ввести розвідувальне дослідження та розглядати попереднє дослідження бухгалтерської звітності щодо розподілу витрат як блок інформаційного забезпечення подальшого визначення розподілу виробничих витрат за функціями маркетингового дослідження та за складовими множини продуктів (номенклатури або асортименту). Таким чином слід використовувати дещо модифіковану схему, у якій впорядковано змістовні блоки щодо отримання результатів попереднього дослідження (цю схему можна побачити на рис. 2).

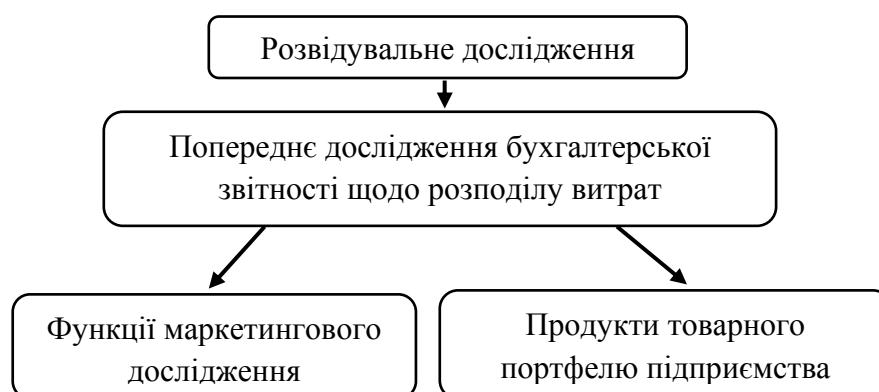

Рис.2 Удосконалення розвідувального дослідження

Виходячи з порядку блоків рис. 2, варто виділити аналіз бухгалтерської звітності, так як за її даними конкурентоспроможність продукції можна аналізувати з допомогою наступних показників [1]: 1) динаміка показників, які характеризують реалізацію продукції; 2) зміна рентабельності продажів або маржі; 4) динаміка запасів готової продукції або тривалість обігу запасів готової продукції; 5) динаміка "маркетингових"

витрат, визначена частина яких у фінансовій звітності відображається як комерційні; б) оборотність дебіторської заборгованості; 7) умови розрахунків з контрагентами; 8) наявність нематеріальних форм розрахунків.

Роздивившись розгорнутий варіант розвідувального дослідження, бачимо, що функції можна поділити по маркетинговим методам. Тому наступний аналіз полягає в визначенні складу маркетингових методів (рис. 3). До цього складу можна висунути ті ж самі зауваження щодо більшої інформативності впорядкування, але надана на рис. 3 схема надає множину та підмножини, а по-друге, впорядкування використання методів може бути різним для вирішення різних маркетингових завдань, тому його слід виконувати не уніфікованим, але й усі можливі комбінації визначити недоречно.

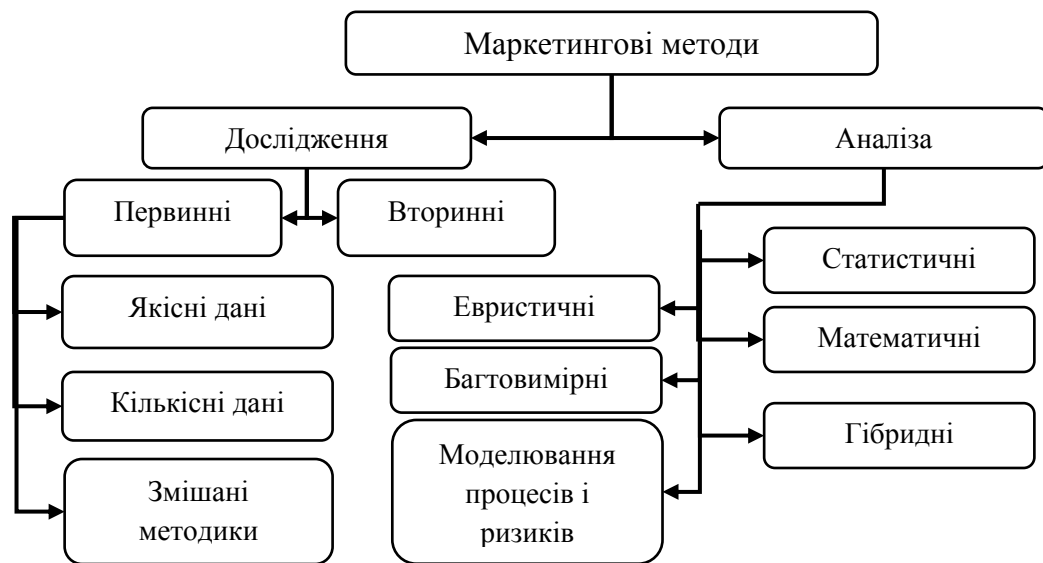

Рис. 3. Розмежування дослідницьких та аналітичних маркетингових методів

На підприємстві маркетингові дослідження не можуть бути цілеспрямованими без уточнення того, який товар та з якими саме витратами його виробляти. Це потребує вирішення завдань управлінського обліку та аналізу, спрямованих не на потреби податкового обліку, а на потреби обліку, що забезпечує стратегічне маркетингове планування. Для вирішення таких завдань слід розглянути застосування колись дуже поширеного та ефективного методу, яким є функціонально-вартісний аналіз (його розглянуто у багатьох спеціалізованих виданнях, наприклад у [2]), бо саме він за змістом надає можливість системно поєднати у модельному відображенні розподілення функцій за витратами та методами. Вочевидь цей загальновідомий та маючий добру репутацію метод слід віднести до складу маркетингових методів: функціонально-вартісний аналіз можна застосовувати як до продукції так і до якогось процесу, процедури, до маркетингового дослідження як виду та роду діяльності. Проблема в тому, що на підприємстві маркетингові дослідження не можуть бути цілеспрямованими без уточнення того, який товар може потенційно бути за своїми властивостями та з якими саме витратами його можна виробляти. Це потребує вирішення завдань управлінського обліку та аналізу, спрямованих не на потреби податкового обліку, а на потреби того обліку, що забезпечує стратегічне маркетингове планування. Тому доречним може бути метод функціонально-вартісного аналізу у використанні до маркетингового дослідження як об'єкту такого аналізу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Домбровская О. М. Бухгалтерская (финансовая) отчетность: учебн. пособие. – М.: Инфра-М, 2008, — 279 с.
2. Моисеева Н. К. Основы теории и практики функционально-стоимостного анализа: учебн. пособие для техн. спец. вузов / Н. К. Моисеева, М. Г. Карпунин. – М. : Высш. шк., 1988. – 191 с.
3. Шестопапов В. І. Регіональні проблеми країн периферійного капіталізму у забезпеченні сталого розвитку на прикладі ініціатив проведення маркетингових досліджень / В. І. Шестопапов // Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі : матеріали III всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 14 листопада 2019 р., м. Сєверодонецьк. – Сєверодонецьк : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2019. – 200 с.

Шилова Є. М.
Науковий керівник: *Петінова О. Б.*
Університет Ушинського
м. Одеса

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАРХІЗМ П. ФЕЙЄРАБЕНДА

Методологічний анархізм є актуальною темою на сьогоднішній день. Розглядаючи принципи анархізму можна дійти висновку, що розповсюдження і виникнення нових теорій є не лише перевагами. Виникають певні труднощі в ідеологічному і фундаментально орієнтованому просторі. У філософії науки проблема методологічного анархізму розглядається у перспективі визначення методологічних характеристик, які повинні використовуватись.

Методологічний анархізм – це філософсько-методологічна концепція (пов'язана, головним чином, з ім'ям П. Фейєрабенда), в основі якої лежить твердження про абсолютну свободу наукової творчості, в першу чергу свободу від «методологічного примусу», тобто без універсальності й об'єктивності.

Методологічний анархізм виступає проти будь-яких форм фундаменталізму в теорії пізнання. У науці немає ні фундаментальних теорій, ні «емпіричного базису». Епістемологічний анархіст іноді може захищати ці форми, так як він не має ні постійної ворожнечі, ні незмінною відданості ні до першої, ні до другої засад. У нього немає ніякої жорсткої програми, він взагалі проти будь-яких програм. Свій шлях він прокладає під впливом логічного міркування, настрою, нудьги, бажаючи справити на кого-небудь враження і т.п. Для досягнення обраної мети він діє самостійно, але може долучитися до якої-небудь групи, якщо це здасться йому вигідним. При цьому він використовує розум і емоції, іронію і діяльну серйозність, словом, всі засоби, які може придумати людська винахідливість. Він наголошує на тому, що не існує нічого аморального, або абсолютного, чого не можна було б критично обговорити, і немає методу, який би здавався неприйнятним. Єдине, що він цілком твердо підтримує – це універсальні норми, такі як "Істина", "Розум", "Справедливість", "Любов", і поведінка, обумовлене цими нормами [5].

Історія науки підказала Фейєрабенду ще один аргумент на користь анархізму: немає жодного методологічного правила, норми, які не порушувалися б в той чи інший час тих чи інших вчених. Звідси випливає, що замість існуючих і визнаних методологічних правил, ми можемо прийняти прямо протилежні їм. Але і перші і другі не

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

будуть універсальними. Тому філософія науки не повинна прагнути до встановлення якихось правил наукової гри.

Фейєрабенд заперечує кумулятивістську модель розвитку науки, що заснована на ідеях накопичення істинного знання. Старі теорії не можна логічно вивести з нових, а колишні теоретичні терміни та їх зміст не можуть бути логічно отримані з термінів нової теорії. СENS і значення теоретичних термінів визначаються усіма їх зв'язками в системі теорії, а тому їх не можна відокремити від колишнього теоретичного цілого і вивести з чогось нового.

В процесі історичного розвитку наукової дисципліни старі теорії не відкидаються, а переказуються. При цьому їх переказ може здійснюватися і до появи нової теорії, яка ламає колишню картину світу [1], [4].

Відкинувши ідеї спадкоємності, Фейєрабенд зосередив увагу на ідеї розмноження теорій, що вводять різні поняття і різні способи опису реальності. Він сформулював цю ідею як принцип проліферації (розмноження). Згідно з цим принципом, дослідники повинні постійно винаходити теорії і концепції, що пропонують нову точку зору на факти. При цьому нові теорії, на думку Фейєрабенда, несумісні зі старими. Вони конкурують, і через їх взаємну критику здійснюється розвиток науки. Принцип неспівпадіння, який стверджує, що неможливо порівняння теорій, розглядається в самому радикальному варіанті, як неможливість вимагати від теорії, щоб вона задовольняла раніше прийнятим методологічним стандартам [2].

П. Фейєрабенд (1924-1994) відрізняє свій епістемологічний анархізм від політичного анархізму, хоча між ними є певний зв'язок. Політичний анархіст має певну політичну програму, він прагне усунути певні форми організації суспільства [5]. Епістемологічний анархіст іноді може захищати ці форми, так як він не має ні постійної ворожнечі, ні незмінною відданості ні до першої, ні до другої засад. У нього немає ніякої жорсткої програми, він взагалі проти будь-яких програм. Свій шлях він прокладає під впливом логічного міркування, настрою, нудьги, бажаючи справити на кого-небудь враження і т.п. Для досягнення обраної мети він діє самостійно, але може долучитися до якої-небудь групи, якщо це здасться йому вигідним. При цьому він використовує розум і емоції, іронію і діяльну серйозність, словом, всі засоби, які може придумати людська винахідливість. Він наголошує на тому, що не існує нічого аморального, або абсолютного, чого не можна було б критично обговорити, і немає методу, який би здавався неприйнятним. Єдине, що він цілком твердо підтримує – це універсальні норми, такі як "Істина", "Розум", "Справедливість", "Любов", і поведінка, обумовлене цими нормами [6].

Таким чином, з'єднання принципу проліферації з принципом неспівмірності утворює методологічну основу анархізму: кожен має право винаходити свою власну концепцію; її неможливо порівняти з іншими концепціями, бо немає ніякої основи для такого порівняння; отже, все допустимо і виправдано. Фейєрабенд неправомірно робить висновок, що «існує лише один принцип, який можна захищати за всіх обставин ... Це принцип – все дозволено» [3].

Історія науки підказала Фейєрабенду ще один аргумент на користь анархізму: немає жодного методологічного правила, норми, які не порушувалися б в той чи інший час тих чи інших вченим. Звідси випливає, що замість існуючих і визнаних методологічних правил, ми можемо прийняти прямо протилежні їм. Але і перші і другі не будуть універсальними. Тому філософія науки не повинна прагнути до встановлення якихось правил наукової гри.

Фейєрабенд підкреслював, що у вченого є емпіричний і теоретичний матеріал, який завжди несе на собі відбиток історії виникнення. Факти не відокремлені від наукової

ідеології, вони завжди теоретично навантажені. Ухвалення вченими тієї чи іншої системи теорій визначає його інтерпретацію емпіричного матеріалу, організовується бачення емпіричного, що фіксують явища під певним кутом зору, нав'язуючи певну мову їх опису.

Фейєрабенд заперечує кумулятивістську модель розвитку науки, що заснована на ідеях накопичення істинного знання. Старі теорії не можна логічно вивести з нових, а колишні теоретичні терміни та їх зміст не можуть бути логічно отримані з термінів нової теорії. СENS і значення теоретичних термінів визначаються усіма їх зв'язками в системі теорії, а тому їх не можна відокремити від колишнього теоретичного цілого і вивести з чогось нового[1].

В процесі історичного розвитку наукової дисципліни старі теорії не відкидаються, а переказуються. При цьому їх переказ може здійснюватися і до появи нової теорії, яка ламає колишню картину світу. Прикладом можуть служити історичні зміни трактування концепції мови. Первозданну мову аристотелівського пояснення концепції мови сьогодні не використовується. Використовуються мови, введені Ф. Де Соссюром, Л. Вітгенштейном і Г. Фреге при переформулюванні понять концепцій мови [4].

Відкинувши ідеї спадкоємності, Фейєрабенд зосередив увагу на ідеї розмноження теорій, що вводять різні поняття і різні способи опису реальності. Він сформулював цю ідею як принцип проліферації (розмноження). Згідно з цим принципом, дослідники повинні постійно винаходити теорії і концепції, що пропонують нову точку зору на факти. При цьому нові теорії, на думку Фейєрабенда, несумісні зі старими. Вони конкурують, і через їх взаємну критику здійснюється розвиток науки. Принцип неспівпадіння, який стверджує, що неможливо порівняння теорій, розглядається в самому радикальному варіанті, як неможливість вимагати від теорії, щоб вона задовольняла раніше прийнятим методологічним стандартам.

Проте, тут Фейєрабенд відмітив одну невід'ємну частину розвитку науки, а саме те, що з новими ідеями виникають або змінюються ідеали та норми досліджень. Діяльність А. Ейнштейна і Н. Бора є яскравою тому ілюстрацією. Тут Фейєрабендом була позначена реальна і дуже важлива проблема філософії науки, яку ігнорував позитивізм, – проблема історичної зміни наукової раціональності, ідеалів і норм наукового дослідження.

Свою позицію Фейєрабенд іменує епістемологічним анархізмом. Ця позиція призводить до ототожнення науки і будь-яких форм ірраціонального вірування. Між наукою, релігією і міфом, на думку Фейєрабенда, немає ніякої різниці. Він посилається на жорсткий захист вченими прийнятої парадигми, порівнюючи їх з фанатичними адептами релігії і міфу. Але при цьому чомусь ігнорує ту обставину, що, на відміну від релігії і міфу, наука самою системою своїх ідеалів і норм орієнтує дослідників на вічну консервацію вироблених раніше ідей, а на їх розвиток, що вона допускає можливість перегляду навіть самих фундаментальних понять і принципів під тиском нових фактів, виявляючи протиріччя в теоріях. Він також посилається на акції переконання і пропаганду вченими своїх відкриттів, як на спосіб, що забезпечує прийняття цих відкриттів суспільством. І в цьому він теж бачить схожість науки і міфу [2].

Сучасний стан аналітичної філософії науки можна назвати кризовою. Парадигма, створена логічним позитивізмом руйнується, висунуто безліч альтернативних методологічних концепцій, але жодна з них не може задовільно вирішити проблем. Немає жодного принципу, жодної методологічної норми, які не піддавалися б під сумнів. В особі Фейєрабенда аналітична філософія науки дійшла до виступу проти самої науки і до виправдання найрізноманітніших форм ірраціоналізму. Однак якщо зникає будь-яка грань між наукою і релігією, між наукою і міфом, то повинна зникнути і філософія науки як така.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Комарова З. И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике: учебное пособие. – Екатеринбург: Изд-во УрФУ, 2012. –9-21 с. (электронная версия).
2. Марков Б. В. Философия: учебник. – СПб: Питер, 2011. – 432с.
3. <https://www.ifilosofia.ru/filosofiya-nauki-podborka-lektsij/384-metodologicheskij-anarhizm-p-fejerabenda.html>
4. <https://gtmarket.ru/concepts/7213>
5. www.gramota.net/materials/3/2016/9/19.html
6. <https://readera.org/metodologicheskij-anarhizm-pola-fejerabenda-140113266>

Юрчик Т. Г.

*Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина
г. Харьков*

**ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ШКІЛ У СИСТЕМІ ОСВІТИ
НА СУСПІЛЬСТВО В СОЦІОЛОГІЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ**

Французький вчений Луї Альтюссер відомий завдяки власноруч розробленій концепції ідеології у соціологічному дискурсі. Для більш глибокого розуміння нашої теми пропонуємо коротко оглянути провідні аспекти творчості Луї Альтюссера. Так, він поділяє структуру суспільства на дві вагомі категорії – *репресивний апарат держави(РАД)* та *ідеологічний апарат держави(ІАД)* [1].

Перший являє собою такі структури, як адміністрація, уряд, армія, поліція і таке інше (структури, які є універсальними для всієї території держави), а другий включає в себе релігійні конфесії, різноманітні суспільні організації (структури, які здебільшого є приватними), і, найголовніше, це *школи*. РАД використовують як інструмент *насилля*, в той час, як ІАГ – *ідеологію*¹, проте це не говорить про те, що репресивний апарат держави не може використовувати ідеологію, а ідеологічний апарат держави – насилля; питання стоїть в ступені задіяння того чи іншого інструменту (насилля або ідеології) [1].

Таким чином, ми визначили, *що школа є яскравим прикладом ідеологічного апарату держави (ІАД)*, тому тепер ми доведемо цей факт. Ми звикли наділяти шкільну систему досить простим і типовим значенням, тобто як заклади, де банально навчають грамоті, письму, читанню, дисциплінованості і таке інше, проте це не досить коректне твердження.

Тож, по-перше, треба зазначити, що, як говорить А. Грамші, *шкільні заклади – це ті осередки, які максимально ефективно охоплюють достатньо велику множину індивідів*, а тому саме школи являють собою цілий повномасштабний конвеєр відтворення ідеології [2, с.20]. По-друге, необхідно задіяти своє соціологічне уявлення та дійти до менш очевидних та однозначних речей щодо сутності шкільної системи. Так, насправді, ми можемо застосувати метафору, а саме, що школи є так званими заводами, де, фактично, виробляли, виробляють та будуть виробляти таких індивідів, які потенційно

Ідеологію Луї Альтюссер вважає систематизованою сукупністю не тільки ідей, але й включає у власне визначення явище *практичної діяльності*. У такій концепції мова йдеться про те, що ідеї утверджують безальтернативність, безваріативність практики («єдиноправильність конкретних поступків»)

будуть сприйматися позитивно або нейтрально усталеною системою капіталістичних ієрархічних відносин. Тобто, якщо пояснити дещо простіше, то у школах прививається розуміння нормальності капіталістичного характеру розділення труда, яке є актуальним на даний момент [1].

Так, школи виконують реальну функцію *відтворення підпорядкування правлячій ідеології* (відтворення ієрархії). Довести дану тезу дійсно можливо, бо, наприклад, школа формує модель поведінки, яка буде суспільно прийнятна, тому що підпорядкована діючому капіталістичному строю ієрархічного типу. Таким чином, ситуація, коли вчитель слідує за дисципліною на перерві у шкільному класі та забирає щоденник з метою поставити допис «незадовільно» через «неправильну» поведінку, у цей момент вчитель здійснює цей акт, задля покарання за неприйнятну для існуючого строю поведінку, що, фактично, відтворює принцип взаємодії між *капіталістами* (які мають право на покарання) та *пролетаріатом* (які підпорядковуються капіталістам) [1].

Отже, проаналізувавши ідеологічний потенціал шкільних закладів у соціологічному вимірі, ми прийшли до висновку, що школи є ідеологічним апаратом держави, при чому вони відтворюють принцип підпорядкування правлячій соціальній групі за допомогою специфічного інструменту – ідеології.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альтюссер Л. Идеология и идеологические аппараты государства. Неприкосновенный запас. 2011. № 3. URL: <https://magazines.gorky.media/nz/2011/3/ideologiya-i-ideologicheskie-apparaty-gosudarstva.html> (дата звернення 04.12.2019).
2. Грамши А. Тюремные тетради. Электронная библиотека Гражданское общество в России: веб-сайт. URL: <http://www.civisbook.ru/files/File/Gramshi,tetradi.pdf> (дата звернення 04.12.2019).

МАТЕРІАЛИ РОБОТИ СЕКЦІЇ «ОСВІТА БЕЗ ПЕРЕШКОД»

Керівник секції: Орленко І.М. – завідувачка Одеського обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗВО «ОАНО ООР»

Беспалько М. М.

*Комунальна установа «Інклюзивно – ресурсний центр»
Лиманської районної ради Одеської області*

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІНКЛЮЗИВНО – РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ З ВІДДІЛОМ
ОСВІТИ МОЛОДІ ТА СПОРТУ ТА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ**

Важливими кроками у реалізації забезпечення умов національної стратегії розвитку інклюзивної освіти в Лиманському районі Одеської області є прийняття рішення районної ради від 18 травня 2018 року № 392-VII «Про створення комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Лиманської районної ради Одеської області (далі – КУ «ІРЦ»)). Інклюзивно – ресурсний центр розпочав функціонувати у вересні 2018 року, тобто провадить свою діяльність вже більше року, протягом якого виявлено 115 осіб з особливими освітніми потребами (далі – ООП) та організовано інклюзивне навчання шляхом створення 26 інклюзивних класів у 14 закладах загальної середньої освіти з 29 наявних, де кількість учнів що знаходяться під психолого – педагогічним супроводом становить більш ніж 40 осіб. І це не є на сьогодні кінцевим результатом, а отже протягом навчального року спостерігається тенденція переходу дітей з ООП від педагогічного патронажу (бувшої індивідуальної форми навчання) на інклюзивне навчання.

Ще одним важливим кроком можна визнати участь органів місцевого самоврядування у створенні умов інклюзивного навчання в Лиманському регіоні. Рішенням Лиманської районної ради від 18 травня 2018 року № 392-VII про створення Інклюзивно – ресурсного центру визначено відділ освіти, молоді та спорту Лиманської районної державної адміністрації (далі – ВОМС) уповноваженим органом управління КУ «ІРЦ». Саме координування ВОМС щодо діяльності ІРЦ надає можливість співпрацювати зі службами у справах дітей, центром соціальних служб для сім'ї дітей та молоді, центром первинної медико – санітарної допомоги та іншими організаціями шляхом укладення угод про співпрацю з ІРЦ, із залученням педагогічних працівників закладів освіти. Важливим у взаємодії ВОМС та ІРЦ, ЗЗСО є забезпечення матеріально – технічною базою як ІРЦ, так і заклади освіти, що попередньо має бути обґрунтованою відповідно до потреб закладу та із врахуванням особливостей розвитку дітей з ООП, що може забезпечуватися з різних джерел фінансування, не лише місцевого та державного бюджету, а шляхом залучення спонсорської допомоги, благодійних внесків, інших джерел не заборонених законодавством України. ВОМС сприяє в дотриманні умов фінансування в сфері інклюзивного навчання із урахуванням видатків на утримання та виплати заробітної плати з передбаченими надбавками працівникам ІРЦ, закладів освіти за роботу з дітьми з ООП.

Переглядаючи важливі кроки щодо організації інклюзивного середовища виокреслюється певна модель взаємозв'язку ВОМС, ІРЦ та закладів освіти, де основним зв'язком між цими суб'єктами права є перш за все спрямування батьків до визначення й отримання доступу до існуючих видів підтримки для задоволення соціальних, емоційних

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

та освітніх потреб їхньої дитини серед вибору соціально-педагогічних послуг, збір необхідної інформації, організації консультацій з тим, щоб не забирати дитину з її оточення та навчального закладу, а навпаки, сприяти нормалізації та координації всіх необхідних зв'язків і надання їй послуг. Розроблення певних рекомендацій здійснюється шляхом круглих столів, спільних заходів з вивчення та узагальнення актуальних питань інклюзії та надається фахівцями ІРЦ та закладів освіти в індивідуальному порядку батькам [5]. Наступним у взаємодії є обмін інформацією – надання батькам, педагогам та іншим працівникам – інформаційних ресурсів про переваги інклюзивної освіти для їхніх дітей шляхом співпраці з батьківськими організаціями та організаціями людей з інвалідністю, які надають послуги дітям з особливими потребами. Установлення партнерських стосунків з державними органами та місцевими адміністраціями з метою сприяння здійсненню інклюзивної політики в галузі освіти відповідно до положень Конвенції ООН про права людей з інвалідністю [5].

Слідуючою сходинкою взаємозв'язку є координація зусиль ВОМС, ІРЦ, закладів освіти, де ВОМС забезпечує можливість:

- вивчення шляхів та методик в сфері інклюзивного навчання в закладах післядипломної освіти (особливості оцінювання, диференційоване викладання, адаптації та модифікації програм, спільне викладання, тощо) які здійснюють навчання педагогів, асистентів, надають консультації та наставницьку підтримку школам, де навчаються діти з особливими потребами шляхом проходження курсів підвищення кваліфікації, залучення фахівців спеціальних закладів, тощо;

- визначення координатора з інклюзії – особи, яка координує, спрямовує спільну діяльність закладів на створення ефективного інклюзивного середовища, а отже вивчення та обґрунтування питань щодо створення інклюзивного простору в закладах освіти [5].

При забезпеченні необхідної підтримки беруться до уваги існуючі навички шкільного персоналу та наявність у школі фахівців, які можуть надати необхідну підтримку, кількість фахівців ІРЦ, що можуть залучатися за додатковими цивільно – правовими угодами щодо надання корекційно – розвиткової роботи в закладах освіти, або на базі ІРЦ. Під час засідання Команди психолога – педагогічного супроводу членами яких є фахівці ІРЦ вивчаються умови доступності закладу та визначення шляхів щодо створення безбар'єрного доступу, визначаються особливості розвитку дітей з ООП щодо забезпечення навчально-методичною літературою, технічними, допоміжними засобами навчання (комунікатори, засоби корекції, тощо).

Забезпечення підвозу дітей з ООП до ІРЦ для проведення комплексної психолога – педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолога – педагогічних, корекційно – розвиткових послуг, участі у виховних заходах, в рамках програми «Шкільний автобус». Проведення спільних виховних, просвітницьких та святкових заходів з дітьми та батьками із залученням вузьких фахівців, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

Важливим пунктом у моделі взаємозв'язку є відстоювання прав дитини з ООП та її сім'ї, де першоджерелом є відстоювання інтересів дітей з особливими потребами та їхніх сімей на індивідуальному та системному рівнях:

- на індивідуальному рівні ІРЦ, ЗЗСО працюють з батьками та іншими надавачами послуг з метою забезпечення доступу до освітніх та інших послуг для дітей з особливими потребами;

- на системному рівні ІРЦ, ЗЗСО працюють шляхом інформування різних зацікавлених сторін(Служби у справах дітей, центр соціального захисту соціальними педагогами, психологами в ЗЗСО) про додаткові потреби дітей у навчальному процесі, та у забезпеченні права на освіту (виявлення дітей з ООП в сім'ях які потрапили в складні

життєві обставини, асоціальних сім'ях, позбавлених батьківського піклування та інші що звертають на себе увагу) [5].

Саме на рівні регіонів може вирішуватися чимало питань, пов'язаних з піднесенням освіти, стимулюванням соціально-економічних процесів. Тому на регіональному рівні доцільно провести широку просвітницьку кампанію, яка б дозволила інформувати суспільство про необхідність і важливість інклюзії; проводити спеціальну роботу для формування в суспільстві толерантності по відношенню до дітей з особливими потребами [1].

Підсумовуюючи вищевикладене можна підкреслити, що наша держава виступає провідним гарантом в забезпеченні більшості умов для всіх учасників інклюзивного середовища, надаючи достатньо міцну законодавчу базу, але за рахунок стрімкого розвитку інклюзії в Україні за останні 5 років маємо ще достатньо питань, які підлягають вирішенню. Аби інклюзія була успішною, потрібно працювати над створенням відповідного освітнього клімату й опануванням сукупності практичних підходів. Виникає потреба в керівниках, які здатні чітко визначити та сформулювати місію, що охоплює цінності інклюзії та інклюзивну практику; сприяти створенню у закладі атмосфери, в якій всі учасники поділяють усвідомлення, що школа виступає за успіх і досягнення всіх учнів; управляти ресурсами та координувати їх використання для виконання навчальної програми і викладання в спосіб, який підтримує інклюзію всіх учнів; здійснювати моніторинг та надавати підтримку розвитку і прогресу кожного учня; слугувати прикладом рефлексивної практики та наглядати за процесом навчання, аби постійно заохочувати та зміцнювати культуру інклюзії всіх членів спільноти, що навчається.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бараль Э. Ю. Интеграция детей с ограниченными возможностями в образовательное пространство школы [Электронный ресурс]:/ Режим доступа: semmiroom@mtu-net.ru . – Назва з екрану.
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>
3. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки
4. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління : [навч.-метод. посіб.] / [А.А. Колупаєва, Ю.М. Найда, Н.З. Софій та ін.] ; за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.
5. Дятленко Н., Софій Н., Кавун Ю. Оцінка впливу інклюзивної моделі освіти на учасників проекту. — К.: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2005.

Бульдїна Д. Е.

*Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр»
Подільської міської ради Одеської області*

ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ТА ПИСЬМА У ДІТЕЙ

Мовлення як складний психічний процес може порушуватися через різноманітні причини. На відміну від усного мовлення, яке формується спонтанно, навичок письма та читання дитина набуває у процесі навчання. Стійкі порушення писемного мовлення можуть виникати навіть у дітей з високим інтелектом, збереженим усним мовленням,

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

повноцінним слухом і зором, у яких не сформовані деякі психічні процеси. У повсякденному житті на них не звертають належної уваги, аж поки не настає час навчатися читанню та письму. За таких умов втрачаються сензитивні періоди для корекційного втручання.

Непоодинокі випадки, коли добре інтелектуально розвинена дитина протягом року та більше не може навчитися читати та писати. Педагоги докладають усіх зусиль, щоб допомогти дитині, але все безуспішно, бо не знають причин її труднощів і не володіють методикою корекційної роботи. Такій дитині терміново потрібен логопед.

Письмо та читання як складові єдиного процесу писемного мовлення побудовані на знаковому сприйманні букви (читання) та її відтворенні. В цьому вони дуже схожі. Аналізуючи труднощі писемного мовлення дитини варто насамперед звернути увагу на її помилки в усному мовленні. Наприклад, серед свистячих і шиплячих («суба – шуба», «шани – сани», «коза – коса», «жамок»- замок»), серед дзвінких та глухих («бароплав – пароплав», «куток – гудок», «фила – вила»), серед сонорних («лукавиці – рукавиці», «рожка – ложка»), серед м'яких і твердих («лики – ліки», «цибула – цибуля»).

Пропуски літер та складів свідчать про те, що дитина не виявляє, тобто «не бачить» в складі слова всіх його звукових компонентів, наприклад: «снки – замість санки», «гають – замість грають».

Зміни літер вказують на те, що дитина виділяє у складі слова певний звук, але для його позначення вибирає невідому літеру. Це буває тоді коли не закріпився зв'язок між значенням і зоровим образом букви.

При організації корекційної роботи слід привертати увагу на стійкі помилки, яких діти припускаються на письмі:

- Численні пропуски голосних і приголосних букв;
- Переставлення букв і складів;
- Поява зайвих букв і складів;
- Недописування букв або складів;
- Невміння передати пом'якшення приголосного на письмі;
- Плутання та заміна шиплячих-свистячих, глухих-дзвінких, сонорних звуків (р, л);
- Невміння застосовувати правильно деякі граматичні правила.

Знання правил таким дітям не допомагає. Учні не відчувають інтонаційної та смислової завершеності речення, тому не можуть на письмі визначити його межі і, як наслідок, не застосовують правило постановки крапки в кінці речення та написання великої букви на початку наступного.

Формування навичок читання відбувається у процесі довготривалого і цілеспрямованого навчання та проходить чотири ступені:

- оволодіння звуко-буквеним позначенням;
- поскладове читання;
- становлення синтетичних прийомів читання;
- синтетичне читання

Якщо дитина не має чітких уявлень про звуковий склад чи слово, у неї важко формується узагальнення звуко-складових образів. Саме тому дитина не може об'єднати звуки в склади за аналогією з вже засвоєними легшими складами та впізнати їх.

Важливим завданням, яке головним чином покладається на вчителя-логопеда, є корекція порушень навичок письма та читання, а саме:

- розвиток сенсорних функцій і психомоторики: зорового та слухового сприймання, зорових та слухових диференціацій, просторових уявлень;
- формування навичок планування, самоконтролю, виховання мотивів до навчання;
- стійкість і довільність уваги під час виконання завдань тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися: діагностика і корекція труднощів у навчанні молодших школярів. – К. : Початкова школа, 2003.
2. Логопедія: підручник / За ред. М.К.Шеремет. –К. : Слово, 2010. – 672 с.

Воронкова О. І.

*КУ «Одеський інклюзивно-ресурсний центр №4»
м. Одеса*

**РОБОТА З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ, ВИКОРИСТОВУЮЧИ МЕТАФОРИЧНІ
АСОЦІАТИВНІ КАРТИ «77 МОЖЛИВОСТЕЙ»**

Колода МАК «77 можливостей» розроблена, використовуючи метафору «Яйця», щоб стати корисним інструментом у роботі спеціаліста, який працює у дитячо-батьківських, сімейних відносинах. Основне завдання метафоричних карток – створити атмосферу відкритості, спонукати учасників до діалогу, знайти шляхи вирішення проблеми чи складної ситуації у відносинах, зняти напругу батьків по відношенню до дитини та особливостей її розвитку.

Картинка відіграє роль посередника між психологом та клієнтом (батьком чи матір'ю), дає можливість говорити про себе відкрито, без захистів, просто описуючи те, що зображено на ній. В основі метафори картки лежить непряме порівняння видимого на ній з чимось іншим на основі загальних ознак. Картки розкривають багато посилів, які насправді відображають підсвідомі наміри та цінності людини, яка розглядає картку. Часто, взявши з колоди карту, ми можемо побачити те, чого не бачимо у житті, нові деталі дають можливість підійти до старої проблеми по-іншому, більш творчо та неоднозначно, дозволяють побачити та усвідомити дійсно хвилюючі актуальні проблеми. Все, що хвилює людину, фактично стоїть у неї перед очима, чітко виділяючись на фоні всього іншого. Чомусь саме цю карту ми вибираємо серед інших, саме в її кольорі, формі, зображенні нам відгукується те, що потрібно нашому внутрішньому світу. Так само, якщо витягнути карту з колоди, не вибираючи її, а «наугад», ми перш за все побачимо те, що пов'язане з нашими внутрішніми переживаннями. Цікаво те, що на одній і тій самій карті кожен побачить своє.

Дуже часто можна було почути батьківський вислів: «Яйце курку не вчить!» «Чи дійсно яйце курку не вчить?». Якщо розглядати яйце як одне ціле, що складається із трьох складових: шкаралупи, білка та жовтка, виникає думка, що в сім'ї так само є три складові: тато, мати та дитина і дуже важливо, щоб кожен з них виконував свою роль, та щоб ці ролі не заміщались. Часто можна спостерігати, що у родині, де виховується дитина з особливими потребами, присутня гіперопіка та дуже бережливе ставлення до малюка. Батьки забувають про те, що особлива дитина перш за все дитина. Метафорично можна спостерігати як матері «несуть свій хрест», виховуючи дитину з ООП, забуваючи про себе як особистість та про те, що «щаслива мати – щасливий малюк». Діте це чітко відчують. Так виникла ідея створення метафоричних асоціативних карток «77 можливостей», на кожній картці зображення, якимось чином має відношення до яйця або його складових.

Застосування карток дає наступні можливості у роботі практичного психолога:

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

- індивідуальне консультування стає більш результативним, а запит батьки формулюють ясно та чітко, знаходять рішення ситуації та наочно розглядають свої помилки у відносинах, вже на першій зустрічі;

- групові заходи проходять цікаво та насичено, є можливість знайти однодумців та почути думки учасників на свою ситуацію;

- знижують рівень захисту та допомагають створити безпечну атмосферу для саморозкриття у парі «Психолог – Клієнт», а в групах допомагають на перших стадіях роботи;

- карти допомагають вивести на поверхню глибинні переживання, тим самим сприяють самопізнанню;

- допомагають проявити фантазію, що викликає різні асоціації.

Робота з метафоричними асоціативними картами відноситься до проєктивних методик, оскільки допомагає розкрити індивідуальний особистий зміст клієнта через перенос на карти.

Якщо ми проводимо роботу з батьками, то пропонуємо вибрати карту, що якимось чином асоціюється з дитиною, після чого батькам легше говорити про свою дитину та про те, з чим вони прийшли. Психолог задає допоміжні запитання, клієнт відповідає, описує картинку вербалізує та усвідомлює потім свій психічний зміст, перенесений на нею. Наприклад, якщо ми пропонуємо матері вибрати картку, яка асоціюється з її дитиною і вона вибирає картку, де динозаврик вилупився із яйця, психолог пропонує описати картинку, хто на карті, який динозаврик, де він живе, де його мати та сім'я, як він почуває себе у половинці яйця, чи хоче вийти з неї та піти далі. Після чого психолог пропонує проаналізувати, наскільки те, що було описане на картинці схоже на саму дитину у житті та її оточення.

У груповій роботі ми використовуємо колоду метафоричних асоціативних карт «77 можливостей» у вправах «Знайомство» (якщо група малознайома або незнайома зовсім) та «Привітання» (якщо учасники знають один одного). Алгоритм проведення однаковий для обох вправ. Даємо можливість бути почутим кожному учаснику. Такі вправи доцільно проводити з батьками в інклюзивних групах та класах, на різних батьківських зустрічах та спільних заходах. Батьки вибирають у відкриту карту, яка асоціюється з їхньою родиною та дитиною, розповідають, при цьому ми маємо можливість діагностувати відношення батьків до своєї дитини: хто говорить із захватом, хто із любов'ю, а хто описує вже дитячі якості, які їх бентежать. У подальшому картки можемо використовувати на різних тематичних зустрічах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альошина Ю. Індивідуальне та сімейне консультування. – М.: Незалежна фірма «Клас», 2000.
2. Воронкова О. Використання у роботі практичного психолога метафоричних асоціативних карт. Колода МАК «77 можливостей» (методичні рекомендації) 2018 рік
3. Гарднер Р. Психотерапія дитячих проблем. – СПб.: Мова, 2002.
4. Кац Г., Мухаматуліна Е. Метафорические карты: Руководство для психолога. – М.: Генезис, 2013. – 160 с.
5. Морозовская Ева. Проективные карты в работе психолога: полное руководство Е.Р. Морозовская. – Одесса, Институт Проективных карт, 2013. – 116 с.
6. РойзС.В. Практическое ребенковедение – Киев, Ника-центр, 2015. – 254 с.
7. Тарарина О.В. Арт-коучинг. Техники ПРОСТых решений – Киев, Самитт-книга, 2015. – 88 с.

8. Джерело: <http://www.psychologies.ru/psychotherapy/self-development/kudanas-vedut-metaforicheskie-kartyi/>

9. Перший український сайт для батьків та дитячих психологів «Дитячий психолог».

Гереза С. О.

Одеський інклюзивно-ресурсний центр №5

МАКЕТУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З НИЗЬКОЮ МОВНОЮ АКТИВНІСТЮ

Відомо, що звукову імітацію дитини слід розглядати як невербальний код. Чим старшою стає дитина, тим менше він імітує, більше маніпулює звуками. Якщо дитина не реагує на слова і дії логопеда, не контактує з оточуючими, то необхідно переключити її увагу на дії, що імітують їх звукові аналоги, а лише потім, використовуючи назву знайомих предметів, підштовхнути дитину до реалізації звукових можливостей. Доповнюючи ці дії маніпуляцією звуками, які він може вимовляти, приходимо до створення і поєднання звукового патерну з назвою предмета або дії.

У дітей з алалічним типом мовного розвитку формується звукова поведінка, при якій спостерігається порушення формування і нестійкість звукового образу слова, інтенсифікуються ехолалічні процеси. Крім того у них загальмовано розвиток здатності до актуалізації, що в подальшому веде до порушення процесів мислення, уваги, пам'яті (особливо слухомовної), гальмує абстрактне логічне мислення, причому спроби дії часто залишаються неусвідомленими, що не автоматизуються і не переносяться на інші об'єкти. Такі діти, як правило, неохоче освоюють нові слова, втрачаючи вже придбані, спочатку використовують контур слова, не витримуючи навіть двох-трьох приголосних.

Відомо, що вроджені голосові реакції і псевдослова, що формуються на їх основі, не мають мовного значення, але мають багату емоційну забарвленість. Для дитини лексична основа сприйманого слова є постійним звуковим подразником, в тому числі з-за порушення конотації.

У разі дизартричного типу розвитку дитина наслідує, відтворює слово, але за спрощеним типом; спостерігається складовий стереотип або використання частини слова з активною участю приголосних, що характерно і для нормального мовного онтогенезу.

При обстеженні, як правило, виявляються труднощі в перемиканні артикуляційних позицій, патологічні рефлекси, порушення м'язового тону, а при артикуляційному навантаженні – посилюється саливація. Наприклад, при використанні класичної вправи «Індик», відбувається напруга кистей рук, голова тягнеться вперед. У такій групі дітей легко провокується орієнтовний рефлекс на те, що знаходиться в безпосередній близькості або в руці логопеда, вони виконують словесні інструкції, їх увага продуктивна. При грі з кубиками дитина починає самостійно використовувати вираз «кубі», а відреагувавши на іграшку-гнома словом «дядько», починає використовувати його для взаємодії з навколишнім світом.

Цікава, в зв'язку з цим, реакція на абстрактні уявлення. У разі дизартричного типу розвитку мови малюк прийме і повторить слово, нехай навіть не в повному складовому обсязі. При алалічному типі розвитку – доторкнеться до предмету, але не спробує озвучити, адже у нього немає чіткого взаємозв'язку «слово-предмет». Дитина з аутистичними проявами залишиться пасивною.

Таким чином, щоб малюк відтворював звуки, ми повинні показати, що зрозуміли його, що розмовляємо з ним однією мовою, використовуючи в тому числі, рухові акти, тим самим провокуючи, перший імітаційний діалог. І взаємодія з дітьми і дорослими, і гра, і можливість поєднання звукового аналога з предметом і дією, і навіть малюнок дитини допомагають макетувати майбутню промову, перетворюючи гру в діалог, а потенціального реципієнта – в співрозмовника. Важливо, що використання ігрових прийомів у мотивуванні мови дітей актуально і в більш пізньому віці.

У доповіді розглядаються розроблені автором методи спостереження за грою і взаємодією з дорослими і однолітками немовних дітей раннього та молодшого віку, що дозволяють макетувати майбутній мовний діагноз.

Гончарук С. Я.

*КУ «Інклюзивно-ресурсний центр» Подільської міської ради
Одеської області*

ЛФК ЯК ОДНА ІЗ ПРОВІДНИХ ЛАНОК ДІЯЛЬНОСТІ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

Протягом всього періоду існування людства існували діти, які відчували потребу в особливій допомозі. Маються на увазі діти із синдромом Дауна, діти з вадами слуху та мови, з певними вадами опорно-рухової системи та інші. Останнім часом кількість дітей з подібними захворюваннями постійно зростає. Відповідно до даних Верховної Ради України, з 2014 року і до сьогоднішнього дня, практично 2% всього дитячого населення нашої країни мають вади опорно-рухової системи, психічного розвитку та вади мовлення [1].

Задля підтримки та допомоги в розвитку дітей з подібними вадами постійно організовується робота різноманітних інклюзивних центрів, організацій тощо. До цього переліку можна віднести й КУ «Інклюзивно-ресурсний центр» Подільської міської ради Одеської області.

«Інклюзивно-ресурсний центр» міста Подільськ є відносно новою, але ефективною та діючою установою. Офіційне відкриття центру відбулося – 26 грудня 2018 року. У закладі на постійній основі з дітьми працюють різні спеціалісти [2]. Зокрема, практичний психолог, вчитель ЛФК (лікувальної фізичної культури) та вчитель логопед.

Відповідно до теми, варто звернути увагу саме на діяльність вчителя лікувальної фізичної культури. У чому ж полягає робота вчителя ЛФК?

Лікувальна фізична культура (ЛФК) – це основний засіб фізичної реабілітації, що використовує засоби, методи і принципи фізичної культури для лікувань захворювань і ушкоджень (лікувальна мета), запобігання їх загострень і ускладнень (профілактична мета), відновлення здоров'я і працездатності хворих інвалідів (оздоровча мета) [3, с. 14].

Основне завдання, яке ставить перед собою вчитель лікувальної фізкультури, полягає у: збереженні та підтримці хворого організму в найкращому діяльному функціональному стані; попередженні ускладнень, які може викликати хвороба; стимулюванні потенційних захисних сил організму в боротьбі із захворюваннями; залученні хворого до активної участі в процесі одужання; відновленні функціональної повноцінності дитини та інше [3, с. 15-16].

Для досягнення поставлених цілей у процесі роботи з дітками (з особливими потребами), вчитель ЛФК використовує різноманітні засоби: фізичні вправи, природні

чинники, руховий режим тощо. Наприклад, серед фізичних вправ найпоширенішими є: дихальні, коригуючі, вправи на координацію, ідеомоторні, вправи з використанням гімнастичних предметів та спортивних приладів, активні та пасивні вправи. Для виконання таких вправ стане в нагоді: підвісні (настінні) тренажери для тренування вестибулярного апарату дитини; інтерактивна підлога (інноваційний підхід в реабілітації); реабілітаційні бруси (застосовуються у роботі з дітьми з ДЦП); балансир («равлик», який допомагає у розвитку координації та спритності рухів дитини); фітбол (інша назва «фітнес м'яч») та інші. Всі ці приладдя допомагають фахівцям реабілітологам у роботі з дітьми, які мають особливі потреби.

Загалом, лікувальна дія фізичних вправ є надзвичайно різноманітна. В першу чергу вона проявляється комплексно. Проте, залежно від конкретного випадку й стадії захворювання, можливим є підбір спеціальних фізичних вправ, які сприятимуть в майбутньому одужанню дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. В Україні зростає кількість дітей із особливими потребами [Електронний ресурс] // «УНІАН». 2014. – URL: <https://www.unian.ua/health/country/925442-v-ukrajini-zrostaekilkist-ditey-iz-osoblivimi-potrebami.html>
2. Відкриття «Інклюзивно-ресурсного центру» в м. Подільську Одеської області [Електронний ресурс] // 2018. – URL: <http://websystem.kotovsk-city.gov.ua/index.php/proveb-sistemu/informatsina-baza-vikonkomu/175-novini-mista/10013-vidkryttia-inkliuzyvnoresursnoho-tsentru>
3. Христова Т. Основи лікувальної фізичної культури: навчальний посібник. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2015. 172 с.

Каушанська М. В., Стадник Н. Ю.

*Комунальна установа «Одеський інклюзивно-ресурсний центр №7»
м. Одеса*

ПИТАННЯ ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕМОВЛЕННЄВИХ ДІТЕЙ В РАМКАХ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ІНКЛЮЗИВНО – РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

Актуальність проблематики. Дана тема була обрана нами не випадково. Питання психолого-педагогічної діагностики немовленнєвих дітей є одним з найважливіших питань в психології, логопедії та спеціальній педагогіці, адже від правильної діагностики залежить дуже багато. Мова йде про рекомендації, які надають спеціалісти ІРЦ, а також про правильно підбрану та адаптовану програму, за якою буде проходити корекційна робота.

Параметри, за якими проходить діагностика; діагнози дітей в яких відсутнє мовлення; складності діагностики немовленнєвих дітей; як діагностувати немовленнєвих дітей.

Спеціалісти- психологи мають на меті діагностувати розвиток емоційно-вольової сфери та когнітивної сфери, що включає в себе такі психічні процеси, як увага, уява, пам'ять, мислення, сприйняття. Ускладнює процес те, що більшість діагностичних методик передбачає наявність у дитини сформованого мовлення і можливість зрозуміти зміст поставлених запитань. У нашій практиці нам доводиться зіштовхуватися з різними

дітьми. Серед них є і діти з такими діагнозами як алалія, загальне недорозвинення мовлення першого рівня, дизартрія.

Алалія – це загальна назва повної відсутності мовлення у дітей чи глибокої затримки мовленнєвого розвитку різної етіології. Алалія є одним із найскладніших мовленнєвих порушень, через яке дитина практично позбавлена мовних засобів спілкування, це відсутність або грубий недорозвиток мовлення, що виникає в результаті органічного ураження мовленнєвих зон кори головного мозку та супроводжується труднощами у використанні (моторна форма) чи розумінні (сенсорна форма) мовленнєвих висловлювань [2]. Від ступеню вираженості дефекту у дітей алаліків залежить продуктивність проведення корекційно-розвивальної роботи. З першого погляду їх можна навіть переплутати із дітьми з вадами слуху, але у подальшій роботі видно багато відмінностей.

Загальне недорозвинення мовлення першого рівня характеризується повною або майже повною відсутністю словесних засобів спілкування в віці, коли у дітей з нормальним розвитком мовлення в основному сформоване. Активний словник таких дітей знаходиться в зародковому стані. Він складається із звуконаслідувань, лепетних слів і невеликої кількості загальнозживаних слів. Значення слів нестійкі і недиференційовані [5].

Дизартрія – порушення вимови, обумовлене недостатністю іннервації мовленнєвого апарату [3].

На наш погляд, головним у психологічному діагностуванні є доброзичливе ставлення до дитини. Треба враховувати особливості характеру дитини і її потреби. На перших етапах найбільшу увагу ми приділяємо методу споглядання, що допомагає виявити зазначені вище характеристики і готовність дитини до контакту із дорослим. Те, як дитина встановлює контакт із дорослим, вже є матеріалом для подальшого обговорення. У матеріалах, які ми надаємо для немовленнєвої дитини, дуже важлива наочність. Доцільно розпочинати тестування з легких завдань, поступово їх ускладнюючи. Ми спостерігаємо за дитиною у процесі спонтанної чи стимульованої спеціалістом гри, чи носить вона стихійний характер або має сюжет. Ми вивчаємо форми і засоби спілкування дитини з батьками, питаємо в батьків, як дитина взаємодіє з оточенням і в яких умовах вона зростає [4]. Для первинного дослідження використовуємо обмежений відрізок часу, коли дитина сконцентрована. Характер тестового матеріалу залежить від віку та рівня психічного розвитку піддослідного.

Теоретичний аналіз джерел дозволяє стверджувати, що в період дошкільного дитинства проходить суттєве перелаштування пізнавальних процесів. Розвиток сприйняття характеризується формуванням перцептивно-інтелектуальних дій. Діти старшого дошкільного віку освоюють фонетику, їх словарний запас складає 5-6 тисяч слів, що дозволяє їм опанувати складними формами мовленнєвої діяльності. Домінує наочно образне мислення, проходить поступовий перехід до абстрактно-логічного рівня мисленнєвої діяльності. При наявності мовленнєвих порушень розвиток особистості таких дітей набуває специфічних особливостей, що знаходять своє відображення у всіх сферах особистості, особливо у пізнавальній і емоційно-вольовій [1].

Виходячи з наших спостережень, у дітей с мовленнєвими порушеннями, у порівнянні з віковою нормою, спостерігається зниження пізнавальної діяльності і процесів, що до неї відносяться: нестійка увага, швидка відволікаємість, знижений об'єм пам'яті, виснаженість психічних процесів. Зі сторони емоційно-вольової сфери також є ряд особливостей: підвищена збудливість, дратівливість або загальна загальмованість, замкнутість, образливість, плаксивість, багатократна зміна настрою та інше.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

Таким чином, психологічне обстеження немовленнєвих дітей проводиться поетапно і передбачає динамічне спостереження за дитиною і способом її взаємодії з оточенням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ахметзянова А.И. Актуальные проблемы специальной психологии и коррекционной педагогики: исследования и практика: материалы VII Всероссийской научно-практической конференции студентов и аспирантов (с международным участием) Казань, 2013.– С. 26.
2. Беккер К.-П., Совак М. Логопедия. Пер. с нем. М., 1981. С. 100.
3. Волкова Л.С., Шаховская С.Н. Логопедия Москва 1999. С. 156.
4. Дроздова Н. О. Методические рекомендации «Диагностика речевого развития детей раннего возраста» (0-3 лет) / Дроздова Н. О., Родионова И. А. — Мн., 2005.
5. Левина Р.Е., Никашина Н.А. Характеристика общего недоразвития речи у детей // Основы теории и практики логопедии. – М.: Изд-во Московского государственного университета, 1967. – С. 48-52.

Львова І. Г.

*Комунальна установа «Інклюзивно – ресурсний центр»
Лиманської районної ради Одеської області*

РАННЯ ЛОГОПЕДИЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ

Останнім часом різко зросла кількість дітей з мовленнєвими проблемами. Тому важливо вчасно виявити недоліки мовленнєвого розвитку та виробити заходи щодо їх подолання. Ранній вік є унікальним, важливим для усього подальшого розумового, фізичного, мовленнєвого і емоційного розвитку дитини.

В Інклюзивно-ресурсному центрі основними напрямками корекційно – логопедичної роботи є: нормалізація м'язового тону і моторики артикуляційного апарату, розвиток тактильних відчуттів, міміки, ритмічності дихання, рухів дитини, стимуляція лепету, лепетних слів, переведення слів з пасивного в активний словник, формування позитивного емоційного відношення до заняття, формування зорових, слухових диференціювань, пам'яті, уваги, мислення. [2]

Корекційно-логопедична робота з дітьми будується поетапно і включає вправи, що поступово ускладнюються. На перших етапах формуються комфортні умови для взаємодії вчителя-логопеда та дитини і тим самим підвищується ефективність корекційної роботи. На наступних етапах використовуються різні вірші-промовлянки, ладусі, забавлянки, вірші на звуконаслідування. Важливо встановити тісний контакт з дітьми, підняти їх емоційний стан. Діти вчать фіксувати погляд на обличчі вчителя-логопеда, на великих яскравих іграшках, вчать виконувати спочатку одноступеневі, а після двоступеневі інструкції [2].

Велике значення має виховання загальних мовленнєвих навичок, формування діафрагмального дихання. Така робота в ігровій діяльності з використанням плавного видиху, для цього пропонуємо використовувати таку дихальну гімнастику як "Кораблики", "Кулька", "Пір'інка", "Зажени м'яч у ворота", "Здути крапельку з хмаринки", "Мильні бульбашки", "Здуй листочок з грибка", "Задуй свічку" тощо. [1]

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

Під час роботи над мовленнєвим диханням, відпрацьовуємо злиття голосних: «АУ» (кричать діти), «УА» (плаче малюк), «ІА» (кричить віслюк), поступово переходячи до роботи над складами, відкриті склади за звуконаслідуванням «ГА – ГА» (кричать гуси), «ТУ – ТУ» (іде потяг), закриті – «АМ-АМ», «ТОП-ТОП», після склади зі збігом приголосних – «КВА-КВА». Також використовуємо наслідування голосів тварин – «НЯВ», «МУ», «КВА», «ПІ-ПІ», «КО-КО»; звуків що видаються транспортом, різними побутовими предметами – «Б-Б», «ДІНЬ-ДІНЬ», «ТУК-ТУК», «ТІК-ТАК», вимови простих слів "дай", "на", "йди" побудови з ними простої фрази «Дай мені», «На тобі» та інше.

Найголовніше місце в роботі вчителя-логопеда з дітьми в Інклюзивно -ресурсному центрі полягає у формуванні та стимуляції мовленнєвої активності, привертаючи увагу дитини до звучання її голосу, заохочуючи її активність, намагаємося викликати повторення звуків, спонукаючи сюрпризним моментом до звуконаслідування під час ігрових дій з іграшками.

Важливо щодня проводити артикуляційну гімнастику де найпростішими у виконанні та найчастішими у корекційній роботі є вправи "Посмішка", "Конячка", "Лопатка", де основною метою виступає розвиток кінестетичних відчуттів, посилення рухливості органів артикуляційного апарату.

Потрібно знати що мовленнєвий розвиток дитини тісно пов'язаний з розвитком дрібної моторики. Пальчикова гімнастика, це і є той спосіб за допомогою якого розвивається мовлення малюка. За допомогою віршованого ритму удосконалюється вимова, відбувається постановка правильного дихання, відпрацьовується певний темп мови, розвивається слухове сприйняття [1].

Велику увагу у роботі вчитель – логопед приділяє напрямку Су-Джок терапії де завдяки віршованим рядкам забавлянок "Сорока-ворона", "Ладусі", "Цей пальчик дідусь", "Цей пальчик в ліс пішов" створюємо комфортну ігрову атмосферу. Пропонуючи такі прості вправи, як зминання руками паперу, серветок, гумових м'ячиків, іграшок що пищать – це є важливим моментом у розвитку тактильної чутливості. Ігри з щітками, погладження, потрушування кистей рук де пальці дитини розкриваються, а яскравий колір щітки привертає увагу малюка, різні поверхні – жорсткі, м'які, пухнасті, гладкі, колючі, холодні захоплюють інтерес дитини.

Розвиток загальної моторики тісно пов'язаний з розвитком мовлення тому такий напрямок як ігри з м'ячем є важливим у роботі вчителя – логопеда, що також супроводжуються віршованими текстами – гра стає емоційною і приносить величезне задоволення дитині.

У ранній період життя провідним видом діяльності дитини є предметно – ігрова діяльність. Діти вчаться конструювати, стійко ставити кубики, цеглинки, вчаться будувати об'єкти у грі, розуміти слова "кубик", "цеглинка", "постав", "побудувати". Вчаться робити "доріжку", "вежу", "лавку для зайчика", "ліжечко для ляльки", "стіл", "стілець" та інше.

Перспективним прийомом є пальчикове малювання фарбою. В процесі малювання розвиваються орієнтовно пошукові рухи, дитина вчиться фіксувати і утримувати об'єкт в полі зору.

Логопедичний масаж, як пасивна артикуляційна гімнастика використовується з метою нормалізації тону м'язів артикуляційного апарату [1].

З дитиною проводяться ігри на розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, фонемного слуху, при цьому застосовуються вправи з музичними інструментами – бубен, дзвоник, брязкальце, металофон, барабан, ігри – "Що звучить?", "Вгадай, на чому граю"?, ігри з "звуковими коробочками", наповненими різним вмістом, пропонуємо послухати різні звуки "Що шумить?", "Що гуде"?, "Хто розмовляє"? [1].

В процесі цілеспрямованої, систематичної роботи з дитиною, вдається досягнути позитивної динаміки в психічному і мовленнєвому розвитку. В результаті занять з розвитку мовлення у дитини збільшується пасивний словник, малюк може виконувати прості інструкції, розуміти значення слів, користуватися вказівним жестом. Покращується зорова і слухова увага. Удосконалюється дрібна моторика, координація рухів. Формуються уявлення про самого себе, про своє тіло, навички спілкування (уміння встановлювати зоровий, емоційний, мовний контакт, бути зрозумілим оточуючим, орієнтуватися в соціальних ситуаціях).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жукова, Н. С. Логопедия : преодоление общего недоразвития речи у дошкольников : кн. для логопеда / Н. С. Жукова, Е. М. Мастюкова, Т. Б. Филичева. – Екатеринбург : ЛИТУР, 2005. – 320 с. – (Учимся играя).
2. Логопедия : учеб. для студ. дефектол. фак. пед. высш. учеб. заведений / под ред. Л. С. Волковой, С. Н. Шаховской. – М. : ВЛАДОС, 2002. – 680 с. – (Коррекционная педагогика).

Немудрова Н. С.

*Комунальна установа «Інклюзивно – ресурсний центр»
Лиманської районної ради Одеської області*

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Наша сучасність багата на емоційні переживання, навколишній світ несе у собі як приємні, позитивні події, так і стресові, негативні. Оточуючі нас люди діляться з нами своїм настроєм, печалю, проблемами або радісними звістками, добрими новинами. Це все впливає на наш емоційний стан, адже всі ми вміємо співпереживати та заражатися настроєм нашого співбесідника. Світ переповнений емоційно, ми зазнаємо емоційного насичення на вулиці, у транспорті, на роботі, у спілкуванні ми приймаємо на себе чужі емоції і транслюємо свої у відповідь. Дорослі знають шляхи вираження своїх емоцій, почуттів. Знають та знаходять нові шляхи подолання негативних емоцій, використовують ресурси які допомагають відновитися, знаходять сили подолати емоційні гірки. Діти, вони більш чутливі до змін, до ситуацій, до емоцій оточуючих, вони вразливі та ще не знають як боротися з негативом, як виражати свої почуття, не розуміють важливості та цінності свого емоційного стану, його виразу світу соціально-прийнятними засобами. Пошук власних шляхів для подолання та прийняття емоційної різноманітності, важливий життєвий етап який триває на всьому проміжку становлення дитини особистістю із своїми індивідуальними траєкторіями реакцій на ті чи інші ситуації, події у власному житті.

Емоції-психічне відображення безпосереднього переживання життєвого сенсу, явищ, ситуацій. Почуття відображають дійсність, значення об'єктів для життя людини у формі переживань (приємного і неприємного, задоволення і не задоволення). Людина регулює свою діяльність за допомогою волі, використовуючи емоційно-забарвлене значення об'єкт за допомогою якого уникає шкідливого(фізично чи емоційно) для себе та засвоює приємне, зрозуміле.

Здатність до емоційних переживань проявляється одразу після народження. Низка досліджень вказує щоперші емоції є негативні, внаслідок реакції організму на подразники-

яскраве світло, гучні звуки, дотик одягу до шкіри. Вираження цих негативних емоцій проявляється криком, плачем який сигналізує про те що дитина зазнає незручностей, неблагополуччя(хвороба, голод, мокрі пелюшки)[3]. У цей період дуже важливим є дорослий який доглядає за малюком, адже через нього йде спілкування дитини, яка реагує на інтонацію голосу, посмішку, тепло дотику рук до нього, малюк накопичує приємні емоції через близьких до нього дорослих, згодом транслює у відповідь те що накопичив, дарує свою першу посмішку, перший сміх [1,с. 9]. Важливим на всіх етапах становлення та розвитку емоційної сфери дитини є відгук дорослого на емоції, почуття дитини. Реакція яку виказують батьки, родичі, інші близькі люди, оточуючі дитини є дуже важливою, тому що у дитини ще не сформовано власних еталонів поведінки, реакцій на емоційно забарвлені ситуації, він виказує те що побачив навколо.

До кінця 1-го року у дитини виникає здатність до емоційного відгуку на негативні переживання інших людей. Ось граються два хлопчики, у кожного – машинка. Один з хлоп'ят хоче потримати машинку іншого, вириває її з рук ровесника. Той – у плач. Малюк здивовано й злякано дивиться на ровесника кілька секунд і повертає йому іграшку. Якщо мама закриває руками обличчя, то малюк наближається до неї, стурбовано дивиться в очі, намагається відсунути руки матері від її обличчя. Здатність виявляти співчуття та симпатію до інших виникає на основі наслідування дорослого, тому без відповідного прикладу в дитини не формується[2, с.243].

У період від півтора до двох років діти починають засвоювати норми поведінки, наприклад, необхідність бути акуратним, стримувати свою агресію, бути слухняним тощо. За відповідності своєї поведінки заданої нормі діти відчувають задоволення, а при невідповідності – засмучуються. Приблизно до кінця другого року життя багато дітей явно переживають, якщо їм чомусь не вдається виконати прохання дорослого, тому дорослий повинен бути дуже уважним. Зародження особистості дошкільника відбувається на основі здатності підпорядковувати суспільно важливі мотиви (треба) своїм імпульсивним бажанням (хочу). Саморегуляція власних бажань в поєднанні з емоціями досить складний процес для дітей.

На сучасну дитину трапляються «не дитячі» проблеми, зайнятість батьків і неможливість отримати той відклик від них який вона бажає, накладається на дитину лишаючи її змогу вирішити проблему самостійно, дитина реагує емоційно, виявляє ознаки тривожності або агресії, не з поганими мотивами, а привертаючи увагу дорослих, мені погано, є проблема, я не можу її вирішити, допоможіть. Наше століття сповнене важливими справами, проблемами які потребують фактичного, негайного рішення і ми не зважаємо на дітей, відкладаємо причини їхньої поведінки, на потім, але потім може бути запізно.

Щоб запобігти негативним впливам сучасного світу на дітей, на їх крихкий внутрішній світ, можна ввести у повсякденне життя вправи на розслаблення та релаксацію ще з малечку, коли вони швидко все сприймають, коли вони гнучкі. Релаксація або розслаблення – це стан спокою, пов'язане з повним або частковим м'язовим розслабленням. Релаксація-глибоке м'язове розслаблення, що супроводжується зняттям психічної напруги. Батьки за допомогою релаксації повинні виробити в дитини емоційну стабільність, яка характеризується емоційною незворушністю, тобто не реагування людини на подразники [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1.Бреслав Г. М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: Норма и отклонения. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.

2. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 424 с.

3. Эмоциональное развитие дошкольника / Под ред. А. Д. Коше-левой. — М.: Педагогика, 1985.

4. <https://vseosvita.ua/library/relaksacia-dla-ditej-26802.html>

Орленко І. М.

Одеський обласний ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти КЗВО «ОАНО ООР»

ВЗАЄМОДІЯ ФАХІВЦІВ ІРЦ ТА ЦЕНТРУ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ДЛЯ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Українська освіта зазнає суттєвих трансформаційних змін, пов'язаних із визначенням нової ідеологічної суспільно-освітньої парадигми, яка ґрунтується на принципах людиноцентризму. Основним напрямом розвитку сучасної української освіти окреслено рівний доступ до якісної освіти для кожної дитини, для кожної родини. Стратегія системи освіти повинна бути орієнтована не на минуле чи теперішнє, а на майбутнє: «... Діти повинні виховуватися не для сьогоднішнього, а для майбутнього, можливо кращого, стану роду людського, тобто для ідеї людства і співвідносно з загальним призначенням» [1, С. 460].

Відбувається переоцінка цінностей, долання усталених стереотипів, медичних, дефектологічних рудиментів щодо освіти осіб з особливими потребами, зокрема дітей, що стає підґрунтям нового нормативно-правового, науковометодичного, організаційно-змістового забезпечення їхнього навчання.

Одним з показників вдосконалення суспільства стає гуманізація і освіти, і індивідуального і соціального існування людини, як звичайної, так і з особливими потребами. Гуманізація буття досяжна, якщо самі люди, як підкреслює Е. Фромм, зміняться в напрямку від ідеології споживацтва до пріоритету ідеології взаємного визнання та відповідальності.

Провідною моделлю сучасних суспільних стосунків стосовно осіб з особливими освітніми потребами є інклюзія, яка ґрунтується на визнанні та повазі індивідуальних відмінностей кожної людини, її участі у суспільній діяльності, створенні системи соціальних зв'язків, розвитку життєвих компетентностей.

Особливості інтеграції та інклюзії залежать від етичних установок, домінуючих в тому чи іншому соціумі, тому що саме вони визначають місце і становище людини з особливими потребами в існуючій в даному суспільстві системі цінностей. На їх основі встановлюються і приймаються її людські і соціальні права (право на життя, свободу, незалежність, освіту, на шанобливе ставлення, гідність, участь у соціальному житті та ін.). Відповідно до них вибудовується відповідна цим цінностям та правам система освіти, створюються і підтримуються умови для повноцінного включення людей з особливими потребами у соціальне життя.

Сучасне бачення особистості людини полягає в тому, що новонароджена дитина вже є особистістю, заслуговує на повагу та місце в соціумі. Ми всі різні, у кожного свій темп, свої рухи, свої вподобання, свої ідеї. Маленька дитина від народження не повинна бути лише об'єктом, з яким дорослі здійснюють якісь маніпуляції. Кожна дитина може і має

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

приймати посильну участь у власному житті, а дорослі мають допомогти їй в цьому. Чим більший рівень участі дитини в щоденних активностях, чим компетентнішими є батьки та інші дорослі, які взаємодіють з дитиною, тим ефективніше відбуватиметься розвиток потенціалу малюка.

Тобто, соціальна інклюзія повинна починатись з народження і продовжуватись все життя людини.

Міжнародні дослідження та практика демонструють, що раннє втручання є ефективною системою виявлення та організації допомоги дітям раннього віку з порушенням розвитку та їх сім'ям, а також сприяє попередженню інвалідизації та інституціоналізації дітей. Дітям необхідно створити якнайкращі умови на початку життя. Основними засадами формування системи раннього втручання є: взаємодія з сім'єю, максимальне залучення найближчого оточення дитини для реалізації програми допомоги в розвитку дитини; недопущення дискримінації та порушення конфіденційності; міжвідомчість та міждисциплінарність – послуга раннього втручання має об'єднати спеціалістів різних відомств та фахівців різних галузей знань для надання сімейно-орієнтованої, комплексної послуги для визначеної категорії сімей з дітьми; професійність – послуга раннього втручання має надаватися висококваліфікованими фахівцями, які пройшли спеціальний курс підготовки та підтвердили свою компетенцію; уніфікованість та стандартизація якості – послуга раннього втручання має надаватися визначеній категорії сімей з дітьми однаково якісно незалежно від місця отримання послуги; територіальна доступність – послуга раннього втручання має надаватися в доступній близькості до місця проживання сім'ї. Мультидисциплінарний підхід передбачає взаємодію спеціалістів багатьох галузей (загальна та спеціальна освіта, соціальна педагогіка, психологія тощо), що дозволяє в комплексному супроводі дитини оптимізувати процеси її розвитку, виховання, навчання та соціалізації.

Одне з найголовніших завдань фахівця – допомогти батькам повірити у власні сили й можливості, врахувати те, що моральні цінності, бажання і пріоритети батьків суттєво відрізняються, тому не може бути якоїсь єдиної універсальної моделі роботи з родинами. Фахівці повинні пам'ятати, що батьки більш схильні розповідати про себе та своїх дітей тим фахівцям, до яких вони відчують довіру. Важливо, щоб послуги, які надаються сім'ям, були комплексними, скоординованими, гнучкими, доступними і відповідали потребам кожної родини.

Особливі потреби повинні стосуватися життєвих ситуацій, а не окремих дітей. Від того, наскільки у нас буде позитивне сприйняття, прийняття та взаємодія з дитиною з особливими освітніми потребами, залежить здійснення її мрії, а отже і процес соціалізації та входження дитини в освітній простір.

Отже, співпраця інклюзивно –ресурсних центрів з обласним центром підтримки інклюзивної освіти, з центром раннього втручання та громадськими організаціями – це запорука створення інклюзивного безбар'єрного середовища для кожної дитини з особливими потребами і дитини «групи ризику».

Інклюзивне середовище має великі можливості в створенні ефективних умов для успішної реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами тільки в тому випадку, якщо діти розглядаються як рівноправні члени суспільства в якому сформовані інклюзивні цінності. Мати справу з різноманітним значить мати справу з відмінностями без створення ситуацій несправедливості і дискримінації.

Соціальне середовище впливає на світосприйняття дитини з особливими освітніми потребами, змінює її свідомість, дозволяє відчувати себе повноцінною людиною, сприяє успішній інтеграції в соціум і, відповідно, успішної соціалізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кант І. Твори М., 1965. 544 с.
2. Основи інклюзивної освіти / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська [та ін.]; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. К.: А.С.К., 2012. 308 с.
3. Orlenko I. M. Philosophy of inclusive education in the contemporary society / Comprehension of the formation of the world in different philosophical approaches : collective monograph / Z. M. Atamaniuk, Ye. R. Borinshtein, Yu. A. Dobrolyubaska, V. V. Okorokova, etc. – Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. – 196 p.
4. Формування політики раннього втручання : тренінговий модуль / Кол. авторів: Л. Ю. Байда, Є. Б. Павлова, О. Л. Іванова, Г. В. Кукуруза. К., 2017. 62 с.

Притула А. В.

*Комунальна установа «Інклюзивно – ресурсний центр»
Лиманської районної ради Одеської області*

**ПРОВЕДЕННЯ ТЕСТУВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРАХ**

Сьогодні в Україні є унікальна можливість використовувати адаптовані методики яким можна перевірити рівень академічного інтелекту.

В першу чергу пов'язана із задоволенням потреби кожної людини в соціалізації, набутті засобів вибудовування особистості, професійної та громадської діяльності у суспільному житті. Потреби суспільства – стимул до інновацій. Інтелект значною мірою відповідає за виконання людиною всіх розумових завдань. Основна увага у тестуванні інтелекту приділялася виявленню інтелектуальної недостатності. Із розширенням фахової освіти збільшилася потреба у виявленні та діагностуванні природи труднощів у дітей. Тестування інтелекту почало фокусуватися на вимірюванні детальних аспектів індивідуального інтелектуального функціонування [1].

Сьогодні інтелект найчастіше розглядається як такий, що має специфічні здібності, які становлять кілька когнітивних блоків. В основі тесту заклав припущення що інтелект – це глобальна одиниця, оскільки людину він характеризує в цілому, але є специфічним, оскільки складається з елементів, які відрізняються відрізняються один від одного. Векслер розробив субтести, які допомагають виміряти вербальне розуміння, абстрактне мислення, перцептивна організація, можливість рахувати, пам'ять та швидкість обробки інформації. Завдяки його субтестам можна оцінювати різними способами інтелект, а не способи оцінювати різні типи інтелекту. Векслер успішно вибрав саме ті функції, які репрезентують широкий набір блоків, їхню важливість для інтелектуальної діяльності.

Кожну дитину слід розглядати, як унікальну, і при інтерпритації результатів враховувати інші особливості, крім інтелекту, що дасть нам знання того, що діти зі схожими результатами можуть не однаково вирішувати подібні складнощі з причин, не пов'язаних з когнітивними процесами. І навпаки, через те, що не пов'язані з інтелектом фактори можуть мати подібні бали [1].

Те що ми міряємо тестами – це засоби для досягнення мети. У основі шкал Векслера виявляється в появі аналогічних субтестів в інших інструментах для вимірювання інтелекту. Багато тестів продовжують з'являтися в модифікованих формах, що говорить про міцний фундамент теорії інтелекту. Шкали Векслера демонструють свою клінічну

користь для виявлення розумової відсталості та труднощів у навчанні, доцільність у включення у спеціалізовані програми, клінічне втручання.

WISC-IV забезпечує фахівцям інклюзивно центру оцінювання загального інтелектуального функціонування а також чотирибальні індекси. Чотири індекси балів такі: індекс вербального розуміння (для вимірювання вербальних здібностей – міркування, розуміння), індекс перцептивного мислення (для вимірювання просторового мислення та і перцептивної організації), індекс робочої пам'яті (для вимірювання уваги, концентрації і робочої пам'яті) та індекс швидкості обробки інформації (для вимірювання швидкості психічних і графомоторних процесів). Субтести WISC-IV діляться на основні та додаткові, другі з яких дають можливість розширити список вимірюваних когнітивних умінь, забезпечують додаткову клінічну інформацію і дають можливість фахівцеві провести додатковий аналіз відмінностей.

WISC-IV дає можливість точно і надійно отримати результати. Надійність тесту спирається на точність, послідовність і стійкість результатів тесту в різних ситуаціях.

Надійність тесту слід завжди враховувати під час інтерпретації отриманих тестових балів і відмінностей між тестовими балами індивіда в різних ситуаціях [1].

WISC-IV пропонує процентильні ранги, які показують рівень дитини відносно інших дітей такого ж віку. Отримання за тестами когнітивних здібностей бали засновані на даних спостережень і являють собою оцінки дійсного бала дитини. Вони відображають дійсні здібності дитини, але з додаванням певної помилки вимірювань. Дійсний бал можна уточнити через довірчий інтервал. Довірчий інтервал – ще один спосіб вираження точності балів. Все разом дасть змогу правильно побудувати навчання.

Отже, підсумовуючи вище викладене, відповідна методика надає можливість визначити та обрати напрямок корекції психолого-педагогічного супроводу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Wechler Intelligence Scale for Children-Fouth Edition. Copyright 2003NCS Pearson,Inc.All rights reserved. Ukrainian translation copyright 2018NCS Pearson,Inc. Adapted and reproduced by permission of Pearson,Inc. Переклад, адаптацію та видавництво українською мовою зроблено ТОВ «ОС Україна»

Притула А. В.

*Комунальна установа «Інклюзивно – ресурсний центр»
Лиманської районної ради Одеської області*

ДІТИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ. ПОРАДИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Актуальним питанням, яке вивчається багатьма радянськими науковцями Е. Д. Белоусовою, М. І. Лисіною, В. І. Лубовським є стани дітей, при яких активність та збудливість перевищує норму.

Про них говорять так: «Він знаходиться в постійному русі і просто не може себе контролювати, тобто, навіть якщо він втомився, він продовжує рухатися, а вибившись з сил остаточно, плаче і впадає в істерію.»; «Дитина з гіперактивністю швидко і багато говорить, ковтає слова, перебиває, не дослухує. Задає багато питань, але рідко вислуховує відповіді на них. Його неможливо покласти спати, а якщо спить, неспокійно. У нього часто кишкові розлади. Для гіперактивних дітей всілякі алергії не рідкість.» «Дитина – некерована, при цьому він абсолютно не реагує на заборони і обмеження. І у будь-яких

умовах (будинку, магазину, дитсадка, дитячий майданчик) поводитьсь однаково активно.» «Може провокувати конфлікти. Не контролює свою агресію – б'ється, кусається, штовхається, причому пускає в хід підручні засоби: палиці, камені.» [2].

Головна відмінність гіперактивності від просто активного темпераменту в тому, що це не риса вдачі дитини, а наслідок не занадто гладкої появи на світ і порушень в грудничковому віці. До групи ризику входять дітки, що народилися в результаті кесарева розтину, важких патологічних пологів, малюки-искусственники, що народилися з маленькою вагою, недоношені. Враховуючи, що екологія і темп сучасного життя зараз залишають бажати кращого, не дивно, тому гіперактивні діти на даний момент не рідкість, а швидше норма нашого сьогоденного життя. І варто підмітити: не усі діти, що входять до групи ризику, обов'язково є гіперактивними! Та і згодом, якщо усі "непорозуміння" (неспокійність, істеричність, кольки, порушення сну) не зникли до першого дня народження малюка, то їх не пізно привести в норму після. Тому, щоб малюк позбавився від "надлишків" активності йому потрібностворити певні умови життя.

Малюк не винен, що він такий "живчик". Щоб не добитися тільки одного – зниження самооцінки у нього, відчуття провини, що він "неправильний" і не може догодити мамі з папою не треба його лаяти, карати, влаштовувати принизливі мовчазні бойкоти. Навпаки, навчити дитину управляти собою – ваше першочергове завдання. Контролювати свої емоції йому допоможуть "агресивні" ігри (відривання паперу на шматки). Негативні емоції є у кожного, у тому числі і у вашої дитини, тільки ваша ціль перевести вираження гніву в інший бік, скажіть йому: "Хочеш бити – бий, але не по живих істотах (людям, рослинам, тваринам)". Можна бити палицею по землі, кидатися каменями там, де немає людей, штовхати щось ногами. Йому просто необхідно виплскувати енергію назовні, навчіть його це робити. – У вихованні необхідно уникати двох крайнощів – прояви надмірної м'якості і пред'явлення йому підвищених вимог. Не можна допускати всездозволеності: дітям мають бути чітко роз'яснені правила поведінки в різних ситуаціях. Зухвала поведінка вашої дитини – це його спосіб привернути вашу увагу. Проводьте з ним більше часу: грайте, вчіть, як правильно спілкуватися з іншими людьми, як вести себе в громадських місцях, переходити вулицю та іншим соціальним навичкам [3].

Необхідно оберегати дітей від перевтоми, пов'язаної з надмірною кількістю вражень (телевізор, комп'ютер), уникати місць з підвищеним скупченням людей (магазинів, ринків і пр). В деяких випадках зайва активність і збудливість можуть бути результатом пред'явлення дитині батьками занадто завищених вимог, яким він по своїх природних здібностях просто не може соответсвувати, а також надмірного стомлення. В цьому випадку батькам варто бути менш вимогливими, постаратися понизити навантаження. "Рух – це життя", недолік фізичної активності може стати причиною підвищеної збудливості. Не можна стримувати природну потребу дитини пограти в шумні ігри, попустувати, побігати, пострибати. – Іноді порушення поведінки можуть виявитися реакцією дитини на психічну травму, наприклад, на кризову ситуацію в сім'ї, розлучення батьків, погане відношення до нього, визначення його в невідповідний клас школи, конфлікт з учителем або батькам [1].

Привчайте малюка до пасивних ігор. Ми читаємо, а ще малюємо, ліпимо. Навіть якщо вашій дитині важко усидіти на місці, він часто відволікається, йдіть за ним, але після задоволення інтересу постарайтеся повернутися з малюком до попереднього зайняття і довести його до кінця. Навчіть малюка розслаблятися. Можливо, ваш з ним "рецепт" надбання внутрішньої гармонії – це йога. Для когось більше підійдуть інші методи релаксації. Психолог підкаже вам, що це може бути: арттерапія, сказкотерапія або, може, медитація. – І не забувайте говорити дитині, як сильно ви його любите. І все, запитаєте ви, а як же патології і відхилення, якими вас залякали в кабінеті невролога? Ризик є, але

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

заспокійливими проблему не розв'язати. Адже що роблять ліки? Вони пригнічують активність дитини, як би гальмують його, але причина-то залишається. Гіперактивність – це не хвороба, це невелике відхилення від норми, але при цьому і залишати без уваги непотрібно.

Отже, любіть свою дитину такою, якою вона є, не дивлячись на її особливості. Допоможіть можливість їй відчувати себе у повній безпеці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белоусова Е. Д. Синдром дефицита внимания с гиперактивностью Е. Д. Белоусова, М. Ю. Никанорова // Российский вестник перинатологии и педиатрии. – 2000.
2. Лисина М. И. Общение, личность и психика ребенка / М. И. Лисина / под ред. А. Г. Рузской. – М. : Воронеж, 1997,
3. Лубовский В. И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей / В. И. Лубовский. – М. : Педагогика, 1989, – 104 с.

Соловьева М.

*КУ «Інклюзивно-ресурсний центр
Южненської міської ради Одеської області»*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Термін «інклюзія» є відмінним від терміну «інтеграція» за своїм концептуальним підходом. Зокрема в документі «Міжнародні консультації з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами» вказується на те, що інтеграція визначається як зусилля, спрямовані на введення дітей у регулярний освітній простір. Просте фізичне залучення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітнього закладу не є інклюзією, це, за словами В. Лубовського, «**вимушена інтеграція**».

2. **Інклюзія** – це політика та процес, який дає змогу всім дітям брати участь у всіх програмах. Відмінність у підходах полягає у визнанні того факту, що ми змінюємо суспільство, аби воно враховувало й пристосовувалось до індивідуальних потреб людей, а не навпаки. Інклюзія передбачає особистісно зорієнтовані методи навчання, в основі яких – індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням усіх її індивідуальних особливостей здібностей, особливостей розвитку, типів темпераменту, статі, сімейної культури тощо.

3. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних освітніх потреб і різних стилів навчання дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивні освітні заклади повинні забезпечити спектр необхідних послуг відповідно до різних освітніх потреб таких дітей.

4. Інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Вирішальним напрямом освіти і виховання дітей з особливими потребами є створення й розвиток інклюзивного освітнього середовища, яке б задовольняло індивідуальні освітні потреби всіх дітей незалежно від їх матеріальних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи інших умов.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

5. Звернемося до основних ознак інклюзивного середовища, які визначено й узагальнено сучасними дослідниками (Т. Зубарева, О. Кукушкіна, М. Малофєєв, О. Нікольська, Н. Шматко та ін.). Важливою ознакою інклюзивного освітнього середовища є створення умов для організації освітнього процесу: наявність безбар'єрного фізичного простору, адаптованих навчальних планів, індивідуально-орієнтованих загальноосвітніх і спеціальних (корекційних) програм, організація занять з фахівцями корекційно-педагогічного профілю. Ще однією ознакою інклюзивного освітнього середовища є його колективне формування (у його створенні беруть участь усі вчителі, педагоги-психологи, логопеди, дефектологи, соціальні педагоги, інструктори з ЛФК, вихователі, педагоги додаткової освіти та тьютори (педагоги супроводу), медичний персонал та ін.).

6. Системоутворювальна роль щодо супроводу та побудови освітнього маршруту дитини з особливими потребами, а також точне визначення комплексу абілітаційних впливів на неї належить ІРЦ та команді супроводу.

7. Для забезпечення профілактики появи перешкод і бар'єрів у взаємодії дитини з довкіллям існує практика виділення додаткової групи так званих специфічних середовищних ресурсів. Співвіднесення типових обмежень дітей з особливими потребами з необхідними для їх профілактики та подолання пристосованими змінами в освітньому середовищі показало, що використовувані в даних ситуаціях ресурси найчастіше не є традиційними і стандартними. Це особливі ресурси, які сприяють доступності та оптимізації різних видів дитячої діяльності і, в першу чергу, пізнавальної. Ресурси інклюзивного освітнього середовища, що характеризуються найбільшим стимулюючим і підтримуючим потенціалом представлені такими групами: предметні, просторові, організаційно-сміслові й соціально-психологічні.

8. С. Гайдукевич акцентує на трьох типах таких ресурсів, зокрема: ресурсах, що забезпечуються за рахунок привнесення в середовище спеціальних об'єктів, і дозволяють формувати у дитини різноманітні знання та вміння компенсаторного характеру або обмежувати небажані дії (сенсорні рамки та стенди, комунікативні альбоми, мовленнєві пам'ятки, рухливі мобілі, обмежувачі тощо); ресурсах, що з'являються за рахунок модифікації (адаптаційних змін) вже існуючих об'єктів у навколишньому середовищі, яке оточує дитину (збільшення розмірів, виділення сигнальних та істотних ознак, привнесення деталей пристосовного характеру, використання спеціальних маркерів, міток і т. ін.) і ресурсах, що сприяють оптимізації взаємодії дитини з різноманітними об'єктами (освітлення, забезпечення необхідних дистанцій, структурування простору, блокування ковзання по поверхні).

9. Базуючись на наукових висновках сучасних учених (С. Гайдукевич, М. Малік, С. Хаджирадева та ін.), виокремимо етапи організації й розвитку середовища: 1-й етап – організаційно-цільовий – передбачає визначення освітнього завдання; 2-ий етап – інструментально-пошуковий – пошук і відбір середовищних ресурсів, що сприяють реалізації цього завдання; на 3-му етапі – ідентифікації ймовірних ризиків – виявляються обмеження життєдіяльності, що заважають реалізації поставленого завдання, враховуються зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на цей процес; 4-й етап – оцінно-коригувальний – це пошук і відбір середовищних ресурсів, що сприяють профілактиці, послабленню і подоланню обмежень.

10. Загальні і специфічні принципи проектування та організації освітнього середовища, які можна деталізувати у такий спосіб: загальні принципи (принципи поваги до потреб, інтересів і думок дитини; забезпечення високої функціональності середовища; активної взаємодії в середовищі; забезпечення випереджального характеру навчання в середовищі; динамічності і незавершеності середовища); специфічні принципи (безпеки

середовища; доступності об'єктів середовища для полісенсорного сприйняття; змістовної впорядкованості середовища; глибокого занурення в систему соціальних відносин; охорони та розвитку порушених функцій, використання реальних і потенційних пізнавальних можливостей; профілактики гіперопіки).

11. Інклюзивне освітнє середовище – це середовище, де всі учні незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною загальної спільноти. Кожна група дітей з особливими освітніми потребами має як загальні, характерні для всіх, обмеження життєдіяльності, так і особливі, притаманні лише їй і кожній дитині окремо. У зв'язку з цим організація освітнього середовища забезпечується на основі компетентнісної оцінки групових та індивідуальних можливостей дітей, адресного моделювання умов, оптимальних саме для них.

Стефанова Г.В.

*Комунальна установа «Вилківський інклюзивно-ресурсний центр»
Вилківської міської ради, Кілійського району, Одеської області.*

РОБОТА З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ 2-3Х РОКІВ

Україна визнала міжнародні документи про забезпечення прав дітей на освіту, підписала міжнародні документи з питань прав інвалідів. Визначила, що інклюзивна освіта – це пріоритетний напрямок роботи Нової української школи.

З кожним роком в Україні збільшується кількість дітей з розладами аутистичного спектру. Як вони навчаються, виховуються, чим займаються? На ці питання психологам, педагогам потрібно ще відповісти.

Але ці діти поряд – вони прийшли до дитячих садків, шкіл. Вони мають труднощі в адаптації до навчально-виховного середовища, в прийнятті їх особливої соціальної поведінки. Офіційно в Україні станом на 2019 рік кількість дітей (РАС) виросло на 194 %. Такі діти зовнішньо нічим не відрізняються від нас. Але вони важко йдуть на контакт з іншими, біжать невідомо у якій бік, кричать через те, що не можуть пояснити словами, стоять в одній позиції або навпаки повторюють однакові рухи, мають обмежені дії та інтереси.

"Коли у твоєї дитини виявляють аутизм – це шокує Тому перш за все, поруч мають бути друзі", – рекомендує мама Голоборотько Дмитра. Цими друзями стараємось бути ми – фахівці Комунальної установи "Вилківський інклюзивно-ресурсний центр" Вилківської міської ради.

Усі батьки із самого початку розмови з фахівцями центру висловлюють свої почуття стосовно своєї дитини, вони їх дуже люблять, але є відчуття сорому, що їх дитина не така, як інші.

Вилківський інклюзивно-ресурсний центр приділяє значну увагу роботі з батьками. Проводить консультування, створює необхідні умови для засвоєння дитиною необхідних знань, вмінь та навичок. Фахівці ІРЦ намагаються допомогти батькам переосмислити ситуацію виховання дитини та прийняти свою дитину. Фахівці постійно займаються розвитком та вихованням дітей з особливими потребами, вселяють надію на майбутнє. Саме тоді відбуваються позитивні зміни в житті дитини та її родини.

Робота з батьками допомагає провести корекційну роботу, успішно соціалізувати дитину та створити позитивний клімат у родині.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

Звісно, не можна сказати, що вони стають абсолютно звичайними людьми, але діти пристосовуються до життя у суспільстві – це основна мета реформування Нової Української школи.

Робота з батьками починається з першої зустрічі фахівців інклюзивно-ресурсного центру, яка проходить в атмосфері доброзичливості та взаємоповаги.

Ми розробили питання, щодо ведення щоденника спостережень батьками. Щоденник допомагає визначити позитивні моменти в розвитку дитини, визначити мету та досягти її.

Для правильного виховання дитини з особливими освітніми потребами вкрай необхідно формувати адекватну оцінку психологічного стану, виробити систему роботи з дитиною та зрозуміти, що відбувається в вихованні та навчанні дитини.

Також фахівці розробили домашні завдання для батьків по формуванню альтернативної комунікації та соціалізації дитини. Завдання допомагають створити комунікативно-мовленнєве середовище, яке пронизує різні рівні соціалізації та життєдіяльності дитини, забезпечує поетапний розвиток мови, покращує орієнтування дитини в навколишньому середовищі, допомагає родині розуміти необхідність постійної взаємодії вихователів дитячих садків, батьків та фахівців інклюзивно-ресурсного центру.

Були розроблені теми групових консультацій для батьків, які відображають психолого-педагогічні та спеціальні умови виховання та розвитку дітей (2-3 років) з аутизмом у родинному колі. Вони здійснюють творчий підхід до вирішення питань соціалізації та розвитку дітей, дають змогу батькам бути активними учасниками виховання дитини та найкращими експертами в організації освітнього простору.

ТЕМИ КОНСУЛЬТУВАННЯ

№	Зміст роботи	Термін	Відповідальний	Примітка
1	Як розвивати мовлення дитини		вчитель дефектолог	
2	Формування навичок поведінки, контролю над емоційно-вольовою сферою, заповалження необхідних вправ та заборон		практичний психолог	
3	Формування навичок повсякденного життя		практичний психолог	
4	Як облаштувати дитячу кімнату		Вчитель- реабілітолог	
5	Стереотипна гра – основа взаємодії з дитиною.		вчитель логопед	
6	Сенсорні ігри (зорові, слухові, тактильні, рухові, за смаком) – крок у майбутнє.		практичний психолог	
7	Розвиток творчих здібностей спільним малюванням			

Крім консультацій проводимо спільні семінари-практикуми, психологічні тренінги, круглі столи для батьків та вихователів дошкільного закладу, на яких розкриваємо кращі якості дитини, його темперамент, особливості видів діяльності. Спілкування батьків та педагогів допомагає виховувати в таких дітях культурно-гігієнічні навички, емпатію, розвиває сенсорні відчуття. Така робота допомагає обміну інформацією, розвиває взаємопідтримку, вирішує проблеми розвитку дитини та облегшує її виховання та соціалізацію.

На сучасному етапі розвитку Нової Української школи одним із пріоритетних напрямів політики держави виступає навчання та виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку. Сьогодення вимагає допомоги батьків у вихованні дітей з

особливими освітніми потребами, вироблення нової толерантної системи відношень та усвідомлення того, що відбувається з розвитком дитини.

Робота з батьками дітей (РАС) – актуальна проблема, яка пов'язана з труднощами виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Україна приділяє значну увагу підтримці родинам дітей аутичного спектра, реалізує право на освіту дітей з особливими освітніми потребами. Але батьки зазнають психологічні та моральні труднощі у вихованні та сприйнятті їх дітей в суспільстві. Стикаються з проблемами виховання дітей, непорозуміннями. Тому ми намагаємося вирішити цю проблему, підтримати батьків та пояснити їм, що вони не самі, що їх діти особливі, але серед них є творчі, креативні. Вони мають право на відвідування дитячих садків та жити в нашій країні. Наша робота містить конкретний досвід співпраці з батьками, які виховують аутичних дітей. Мета роботи – вирішення актуальної проблеми інклюзивного освітнього простору «Робота з батьками, які виховують дітей РАС 2-3 років».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Івашура Н.С., Ангелова А.В. Методичні рекомендації для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. Вид-во "Ранок" 2018.
2. Івашура Н.С. Особливості супроводу аутичних дітей в інклюзивних умовах /Науковий часопис НПУ ім.М.П.Драгоманова / Корекційна педагогіка. Стаття УДК 37.043.2.2013 р.
3. Волкмар Ф.І., Л.Вайзнер. "Аутизм. Практическое руководство для родителей, членов семьи и учителей. в 3 т.
4. Кислинг У., Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие.- М.:Теревинф,2010.
5. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта в ДНЗ .Вид-во "Ранок" 2018.
6. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: монографія.-К.,2009

Стукас Е. А.

*КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
м. Одеса*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У сучасному європейському освітньому просторі інклюзивна освіта набуває все більш широких масштабів. Цей термін був запропонований ЮНЕСКО для того, щоб підкреслити необхідність спеціальних зусиль, які повинні бути зроблені оточенням (адміністрацією установ, архітекторами, проектувальниками, педагогами, дітьми та їхніми батьками) для того, щоб дитина з особливими освітніми потребами була включена в систему освіти і мала рівні можливості з іншими [2, с. 7-9].

Інклюзивна освіта це – єдине природне освітнє середовище, в умовах якого всі діти навчаються за однією освітньою програмою, а необхідна допомога і підтримка надається їм за потреби, безпосередньо в загальному класі. Всі діти визнаються унікальними і приймаються одне одним, планування і реалізація освітніх стратегій здійснюється командою педагогів, профільних фахівців, помічників і батьків дітей [6, р. 31-34].

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами має на меті скоординувати зусилля всіх учасників освітнього процесу. Для його успіху необхідне активне залучення батьків в інклюзивний освітній простір. Система психолого-педагогічного супроводу в умовах загальноосвітніх установ виконує ряд функцій:

–компенсаторна – створення умов, які дозволяють забезпечити розвиток дитини з особливими освітніми потребами поряд зі здоровими дітьми, але з використанням для цього інших засобів і обхідних шляхів з урахуванням перетворення мінусів дефекту в плюси компенсації;

–функція стимуляції, яка спрямована на активізацію дитини в процесі спілкування в суспільстві здорових однолітків;

–розвиваюча функція передбачає створення умов для оптимальної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в мікросоціумі;

–корекційно-розвиваюча функція реалізується у процесі психолого-педагогічної підтримки, маючи на увазі корекцію травмуючих впливів на дитину і нейтралізацію чинників, що викликають вторинні або психологічні наслідки дефекту [1, с. 145-147].

Здійснення психолого-педагогічного супроводу учня з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання сприяє соціалізації вихованця і успішному засвоєнню навчального матеріалу. При цьому необхідно дотримуватися ряду умов:

–прийняття чинників, які зумовлюють наявність в учня особливих освітніх потреб, їх впливу на специфіку оволодіння навчальною програмою та участь у житті суспільства;

–орієнтацію на суб'єктне включення дитини та її сім'ї в загальний процес освітньої інклюзії;

–створення особливої форми життєдіяльності дитини – спеціального розвивального середовища, організація якого залежить від близьких дорослих.

Основні напрями психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами такі: адаптаційна робота з дитиною і членами її сім'ї на етапі вступу до школи; надання психолого-педагогічної підтримки дитині в умовах школи з метою розвитку її комунікативної компетентності, розширення соціального простору; надання індивідуальної психолого-педагогічної допомоги дитині з особливими освітніми потребами в процесі її інтеграції, соціалізації і навчання в умовах загальноосвітнього закладу; робота з колективом педагогів [3, с. 100-107].

Робота з батьками вкрай важлива, оскільки саме вони забезпечують моральне, психологічне, фізичне, соціальне та матеріальне підґрунтя інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, тому зупинимось на цьому напрямі роботи більш докладно.

Адаптаційна робота з дитиною і членами її сім'ї починається з надання батьками інформації про дитину (стиль, спосіб навчання, успіхи, труднощі у виконанні домашніх завдань); планована участь та можливості батьків щодо забезпечення доступності навчання для дитини з особливими освітніми потребами; створення умов для навчання, виховання і розвитку дитини [5, с. 118].

Психолого-педагогічний супровід передбачає конкретну допомогу на основі індивідуальної програми, яка складається при безпосередній участі сім'ї та всієї команди фахівців, що працюють з дитиною. При складанні програми враховується рівень можливостей дитини на даному етапі, її інтереси, бажання, можливості освоєння психологічного і життєвого простору, умови взаємодії з найближчим психологічним оточенням (коло спілкування) [4, с. 97-100].

Включення сім'ї в реабілітаційну роботу з дитиною і корекція сімейних відносин вимагають:

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

– психотерапевтичної допомоги, здійснення компетентного психолого-педагогічного консультування батьків;

– проведення заняття з батьками з метою їхнього навчання методам спостереження та корекції психофізичного розвитку дитини;

– допомога батькам в оволодінні прийомами емоційних контактів з дитиною і формами сенсорно-перцептивних взаємодій, що стимулюють її психофізичний розвиток.

Особливе місце тут займає проведення психокорекційних занять і консультацій зі згладжування, зняття тривоги і відчуття провини у батьків, а також навчання раціональним методам догляду за дитиною. Фахівцям необхідно підготувати сім'ю і саму дитину до її вступу в інклюзивний загальноосвітній навчальний заклад, що передбачає роботу над підвищенням рівня психологічної стійкості майбутнього учня, підготовку його сім'ї до негативних тенденцій і впливів суспільства, робота над формуванням сприйняття хвороби як певного життєвого стилю і поведінки.

При роботі з батьками важливими є такі напрями роботи, як:

– профілактика неадекватної реакції на факт порушення в розвитку дитини;

– формування адекватного ставлення до проблем дитини;

– зниження емоційного дискомфорту;

– контроль батьками власних емоційних станів;

– оптимізація дитячо-батьківських відносин;

– зміцнення впевненості батьків у можливостях дитини.

При цьому позитивні зміни, які спостерігаються в середовищі сім'ї та професійному співтоваристві педагогів в результаті комплексу інформаційно-методичних, організаційних і психолого-педагогічних заходів, дають надію на розвиток сучасного навчального закладу як центру інклюзивної освіти.

У психолого-педагогічній роботі з батьками дітей з особливими освітніми потребами, на нашу думку, доцільно використовувати наступні види інноваційних педагогічних технологій:

1) метод асоціацій – асоціація букв з різними предметами і малюнками;

2) асоціативний тренінг, його зміст в тому, що в кожному предметі необхідно знайти певні цифри, важливо пам'ятати про те, що дитині відводиться провідна роль в творчості;

3) техніка «Ти – вчитель», дитині дається інструкція: «Знайди і виправ помилки, які зробив «учень» – дорослий»;

4) заняття в нетрадиційній формі (гра-подорож, тест-вікторина, міні-спектакль, віртуальна екскурсія, рольові ігри);

5) розвиток мовленнєвого дихання (вправи в ігровій формі: «Кулька», «Впізнай ягоду», «Чий пароплав краще гуде?», «Кульбабки», «Чия пташка далі полетить?», «Що ми бачимо – не скажемо, а що робили – покажемо», «Придумай фразу», «Сусіди», «Перегони», «Чарівне дзеркало» тощо);

6) розвиток дрібної моторики, уваги (наприклад, «Намалюй, не відриваючи олівця»);

7) розвиток уваги, логіки, спостережливості;

8) казкотерапія, завдання якої: активація мислення і мовлення; розвиток дихального апарату, саморегуляції, контроль дихання; розвиток дрібної моторики; зняття нервово-психічної напруги; моделювання позитивного психоемоційного стану; формування адекватної міжособистісної поведінки; формування адекватної самооцінки; забезпечення ефективного емоційного реагування; сприяння подоланню комунікативних бар'єрів і психологічних захистів; створення сприятливих умов для розвитку довільності і здатності до саморегуляції; вплив на усвідомлення дітьми своїх почуттів, переживань і емоційних станів; сприяння формуванню позитивної «Я-концепції» і підвищенню впевненості в собі;

9) ізотерапія та її види (малювання, ліплення, аплікація, тістопластика, аплікаційне ліплення, кольоротерапія, ручна праця);

10) арттерапія + піскотерапія. Малювання на піску або манці разом з батьками може принести багато радості дитині. Для такої творчості достатньо всього лише дека або широкого, але неглибокого лотка, а також багато манної крупи. В такому випадку манка насипається на деко рівним шаром, а дитина пальчиками або пензликом промальовує на манці візерунки і малюнки. Крім цього, манку можна насипати на деко будь-яким візерунком або малюнком. Величезним плюсом в такому малюванні на манці є можливість виправити своє творіння, засипати крупною непотрібні деталі, штрихи і елементи. Більш того, на такі твори мистецтва не потрібно витратити кошти.

З вищевикладеного можна сформулювати наступні висновки:

1. Всі учасники освітнього процесу (діти, батьки, педагоги, адміністрація установ, найближче соціальне оточення та ін.) мають бути підготовлені до включення дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище.

2. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в сучасному інклюзивному навчальному закладі передбачає, в якості обов'язкового і необхідного елемента психолого-педагогічного супроводу, психолого-педагогічну роботу з батьками.

3. Ефективна робота з батьками має бути спрямована на створення позитивних установок на взаємодію та виховання толерантності, проведення роботи щодо підготовки дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивного навчання. У процесі роботи доцільно використовувати ряд інноваційних педагогічних технологій, методів та методик.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батюта М. Б. Возрастная психология / М. Б. Батюта, Т. Н. Князева. – М.: Логос, 2013. – 306 с.
2. Колупаєва А. А. Методологічні та стратегічні виміри освіти дітей з особливими потребами у контексті освітнього реформування / А. А. Колупаєва // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2018. – №1(85). – С. 7-13.
3. Лалак Н. В. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями в умовах інклюзії / Н. В. Лалак, Л. М. Граб, Х. Ю. Лешко // Психологія: теорія і практика. – 2019. – Вип. 1 (3)□. – С. 100-107.
4. Недомовна В. Діти з особливими потребами: психолого-педагогічний супровід в умовах загальноосвітнього закладу / В. Недомовна // Директор школи. Шкільний світ. – 2016. – № 9-10. – С. 97-100.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / М. А. Порошенко. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с.
6. Ryndak D. L., Jackson L. B. & White J. M. Involvement and progress in the general curriculum for students with extensive support needs / D. L. Ryndak, L. B. Jackson, & J. M. White // K-12 inclusive-education research and implications for the future. Inclusion. – 2013. – №1(1). – P.28-49.

*Трапезникова С. С.
КУ «Інклюзивно-ресурсний центр №1»
м.Одеса*

ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНИХ СВЯТ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У зв'язку з стримким розвитком сучасного прогресу, проблемами з екологією навколишнього середовища питання фізичної реабілітації в Україні в останні роки стають все більш актуальні. Науковці свідчать, що майже 90% дітей у суспільстві мають відхилення у здоров'ї, майже 50 % незадовільну фізичну підготовку. Діти, які перенесли хворобу, травму, або мають патологію психофізичного стану від народження, в багатьох випадках є залежними від сторонньої допомоги. Тому введення у наше суспільство нової спеціальності «Ерготерапія» є дуже затребуваною та актуальною.

«Ерготерапія – це складова лікувального процесу у хворих із обмеженими можливостями, і направлена на відновлення та підтримку необхідних для повсякденного життя побутових навичок та дій, і сприяє не тільки відновленню рухової активності, але й адаптації людини до нормального життя, що допомагає їй досягти максимальної самостійності в побуті та стати більш соціально адаптованою» [1].

Головним задачами ерготерапії є: 1) розвиток гігієнічних і побутових навичок; 2) підтримка щоденної діяльності; 3) інтеграція в освітні заклади та адаптація середовища; 4) допрофесійна і професійна підготовка; 5) змістовне дозвілля та спорт.

Оздоровчі та фізкультурно-розвивальні заходи є одним з видів активного дозвілля, які спрямовані на зміцнення здоров'я та виявляють позитивне ставлення до національних та сімейних оздоровчих традицій. Актуальними і дуже затребуваними на сьогоднішній час є інтеграція дітей з особливими освітніми потребами шляхом залучення їх в спортивні заходи.

Основною метою спортивних заходів є формування у дітей і молодих людей з функціональними відмінностями знань про здоровий спосіб життя. Завдання на шляху досягнення такої мети наступні: 1) зміцнення здоров'я та організація активного дозвілля дітей та молоді з функціональними відмінностями; 2) створення за допомогою фізичних вправ передумов для успішної побутової, навчальної та соціальної адаптації до реальних умов життя; 3) розвиток та вдосконалення рухових умінь та навичок.

Організація спортивних заходів (свят) для дітей з особливими освітніми потребами має ряд організаційних особливостей:

1. Облік запитів і потреб дітей з ООП різних нозологічних груп при плануванні, організації і проведенні масових спортивних заходів;
2. Включення в щорічний календар спортивно-масових заходів з урахуванням фізичної підготовки;
3. Забезпечення комфортних умов для дітей з ООП всіх категорій з урахуванням їх фізичних і психологічних особливостей;
4. Моделі змагальної діяльності, відповідної запитам і потребам різних нозологічних груп.

Пропонована модель змагальної діяльності, що реалізується при проведенні масових спортивних заходів для осіб з обмеженими можливостями здоров'я, покликана забезпечити максимальний комфорт для учасників, що виражається в тому, що буде виявлено досить велике число переможців за рахунок поділу учасників на групи для участі в змаганнях – по підлозі, віку, нозологічними категоріями. Кожен учасник отримує сувеніри або пам'ятні подарунки, отримує естетичне задоволення від розважальної

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

програми, яка є обов'язковим елементом кожного заходу. Спортивна споруда оформляється відповідно до події, якому присвячено спортивний захід.

Розроблені організаційно-методичні умови реалізуються в кілька етапів: підготовчий, організаційний і етап проведення масових спортивних заходів, етап підведення підсумків (діагностичний).

Метою підготовчого етапу є річне планування масових спортивних заходів. Завдання даного етапу полягають в аналізі потреб, інтересів, мотивів дітей з ООП до занять фізичною культурою та спортом, проведення щорічного аналізу змісту масових спортивних заходів: формування щорічного календаря масових спортивних заходів.

Важливим аспектом першого етапу є формування уявлень про те, які види спорту необхідно включити в зміст масових спортивних заходів. Подання формується на основі громадської думки в середовищі осіб з обмеженими можливостями здоров'я шляхом опитування та анкетування, налагодження контакту з майбутніми учасниками спортивних заходів, отримання інформації про передбачувану кількість та склад учасників.

Багаторічний досвід по організації і проведенню масових спортивних заходів показав, що види спорту повинні відповідати ряду вимог: бути доступними для різних нозологічних груп осіб з обмеженими можливостями здоров'я, з урахуванням того, що контингент не має спеціальної спортивної підготовки, технічно нескладними, малотравматичними, цікавими для учасників. Також важливим фактором є різноманітність і впровадження нових видів спорту. На етапі організації масових спортивних заходів визначається і узгоджується місце і час їх проведення, доступність середовища для дітей з ООП різних нозологічних груп, наявність спортивного інвентарю, організовується робота суддів, медичної служби, транспорту, проводяться з взаємодіючими організаціями. На етапі організації складається положення про проведення заходу, його сценарій. У положенні про проведення враховуються групи учасників за статтю, віком, нозології і відповідність складу цих груп обраним для них видів спорту. Перевага віддається ігровим видам – особистим і командним. З традиційних видів це настільний теніс, шахи, шашки. Відносно нові види ігор – новус, шаффлборд, корнхолл, кульбіт-то, айсштоков, Рінго, петанк, бочча для осіб з ураженням опорно-рухового апарату і бочча для осіб з порушеннями інтелекту. Привабливі для більшості категорій: скандинавська ходьба, стрільба в електронному тирі, дартс. Візочники зазвичай беруть участь в заїздах на візках і командному виді – естафеті 4 по 100 м.

Наступний етап – проведення масового спортивного заходу. Заздалегідь складається сценарій, котрий включає: урочисте відкриття и закриття заходу, проведення загальної розминки для учасників, проведення майстер-класів за видами, включеними в програму вперше. Починається етап проведення з підготовки майданчиків, інвентарю та обладнання для змагань по кожному виду спорту з урахуванням особливостей категорій учасників, які беруть участь у заході. До відкриття проводиться реєстрація учасників. Тривалість заходів (зазвичай 2 години) і залежить від кількості видів спорту в програмі і кількості учасників.

Завершується проведення заходу церемонією закриття та нагородженням призерів. Призери отримують дипломи, медалі, призи особисті та призи командні – кубки. Доречно продумати нагородження кожного учасника змагань (це можуть бути дипломи учасника, сертифікати тощо).

Етап підведення підсумків починає реалізовуватися ще в процесі проведення спортивних заходів: учасникам, їх батькам пропонується міні-опитувальник задоволеності організацією змагань, ведеться облік учасників, які беруть участь в заходах регулярно.

Висновок: Під час проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів, зокрема спортивних свят, у дітей з обмеженими освітніми потребами поліпшуються не тільки

рухові, але і когнітивні й емоційні можливості. Вони вчаться свідомо дотримуватися правил у рухливих та спортивних іграх, володіти власним тілом, свідомо реагувати на елементарні потреби організму. Все це дає можливість соціалізації, розвитку своїх сильних сторін і талантів, подальшої інтеграції в суспільство та відповідає основним завданням ерготерапії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання/ С.І.Присяжнюк// ЦУЛ. – 2019
2. Гриценко І.Г. Навчально-методичний посібник «Організація навчально-виховної, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у професійно-технічних навчальних закладах»/ М.В. Серебрянський, В.Е. Новосьолов// Навчально-методичний центр ПТО у Сумській області. – 2019
3. Трапезникова С.С. Методична розробка спортивного свята/ С.С. Трапезникова// газета Здоров'я та фізична культура. – 2018. – №8. – С. 44-47.
4. Ерготерапія (Електроний ресурс). – режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Виноградов В.В. Особенности проведения массовых спортивных мероприятий для лиц с ограниченными возможностями здоровья/ В.В.Виноградов// ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2017. – № 4 (146).
6. Порошенко М.А. Навчально-методичний посібник Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів/ М.А.Порошенко // – Київ. – 2018. – 252 с.

Цуркан І. О.

*Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр»
Саратської районної ради Одеської області*

ВЗАЄМОДІЯ КОМАНДИ ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ З БАТЬКАМИ ОСОБЛИВИХ ДІТЕЙ

Діти з особливими потребами – це діти, у яких визначаються порушення психофізичного розвитку. В нашій країні біля 160 тис. дітей із особливими потребами.

Особливості у розвитку дитини для деяких батьків стають приводом для відчаю, розпачу, агресії, страху перед суспільством та формування інших негативних якостей. Задача батьків дарувати любов, тепло, турботу, надавати можливість розвиватися своїм особливим дітям, які сприймають цей світ теж по-особливому.

Багато відомих людей у різні часи мали вади розвитку або вроджені або набуті, такі, як Луї Брайль, Альберт Ейнштейн, Бетховен, Григорій Журавльов, Хелен Адамс Келлер, Стівен Вільям Хокінг, Нік Вуйчич.

Їх сила духу, безмежна віра в себе і власні можливості та бажання досягати поставленої мети гідні величезного захоплення. Незважаючи на труднощі, вони домоглися певних результатів і стали успішними, тому що змогли подолати колосальні проблеми і не тільки, максимально наблизили власне життя до звичайного і стали не тільки звичайними людьми, але і залишили в історії людства значний слід.

Зусилля нашої держави спрямовані зараз на те, щоб людям з обмеженими можливостями допомагати, створювати умови для повноцінного життя та навчання. Саме з цієї метою створюються Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ). Якщо не можна змінити обставин, у яких опиняються батьки особливої дитини – потрібно їх вчити змінювати

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії»

ставлення до труднощів і проблем, які супроводжують їх у вихованні та спілкуванні з дитиною. І цьому батькам допоможе кваліфікована команда фахівців ІРЦ, яка знаходиться поруч, долає разом з ними цей нелегкий шлях.

Потрібно не тільки мріяти про результат, а й вчитися діяти і отримувати його. Результатом спільних дій з фахівцями буде розвиток дитини.

Співпраця, взаємодія, взаєморозуміння, робота на загальний результат з корекційними педагогами інклюзивно-ресурсних центрів дають батькам розуміння, що вони не залишилися на одинці зі своїми проблемами. Саме командні дії, командна робота – це рушійна умова для розвитку особливої дитини і запорука її успіху.

Крок за кроком, цеглинка за цеглинкою – так батьки і фахівці будують фундамент майбутнього дитини. Майбутнього, у якому дитина буде почувати себе звичайним громадянином суспільства. І тільки командна співпраця – є двигуном, який зрушить з місця машину часу особливої дитини у потрібному напрямку.

Навчити дитину спілкуватися, радіти, співчувати, відчувати, гратися, бажати досягати чогось нового, цікавого – це величезна робота, а поява нового звуку, слова або нової емоції, ще одного руху, вміння згадати і використати, те що вчили вчора – це результат командної взаємодії і величезний крок у майбутнє особливої дитини.

Дії батьків і фахівців повинні бути скоординованими, спільними, направленними на рішення проблеми. Але потрібно пам'ятати, що дитина, хоча і особлива – вона особистість і має право на свої самостійні дії, свою особисту думку, свої висловлювання.

Оточення має зрозуміти, що діти з особливими освітніми потребами дані суспільству та їх батькам, щоб вчитися любити, співчувати, взаємодіяти, спілкуватися, бути толерантними і усвідомлювати, що особливі діти – це звичайні діти, яким потрібно трохи більше любові, уваги і турботи.

Нехай вислів такої відомої людини, як Генрі Форд стане девізом у взаємовідносинах між батьками і фахівцями:

**ЗІБРАТИСЯ РАЗОМ – ЦЕ ПОЧАТОК,
ЗАЛИШИТИСЯ РАЗОМ – ЦЕ ПРОГРЕС,
ПРАЦЮВАТИ РАЗОМ – ЦЕ УСПІХ.**

Досвід роботи засідання «круглого столу» з батьками дітей з ООП, проведеного в ІРЦ з приводу Міжнародного дня людей з особливими потребами, вказує на продуктивність таких ініціатив.